

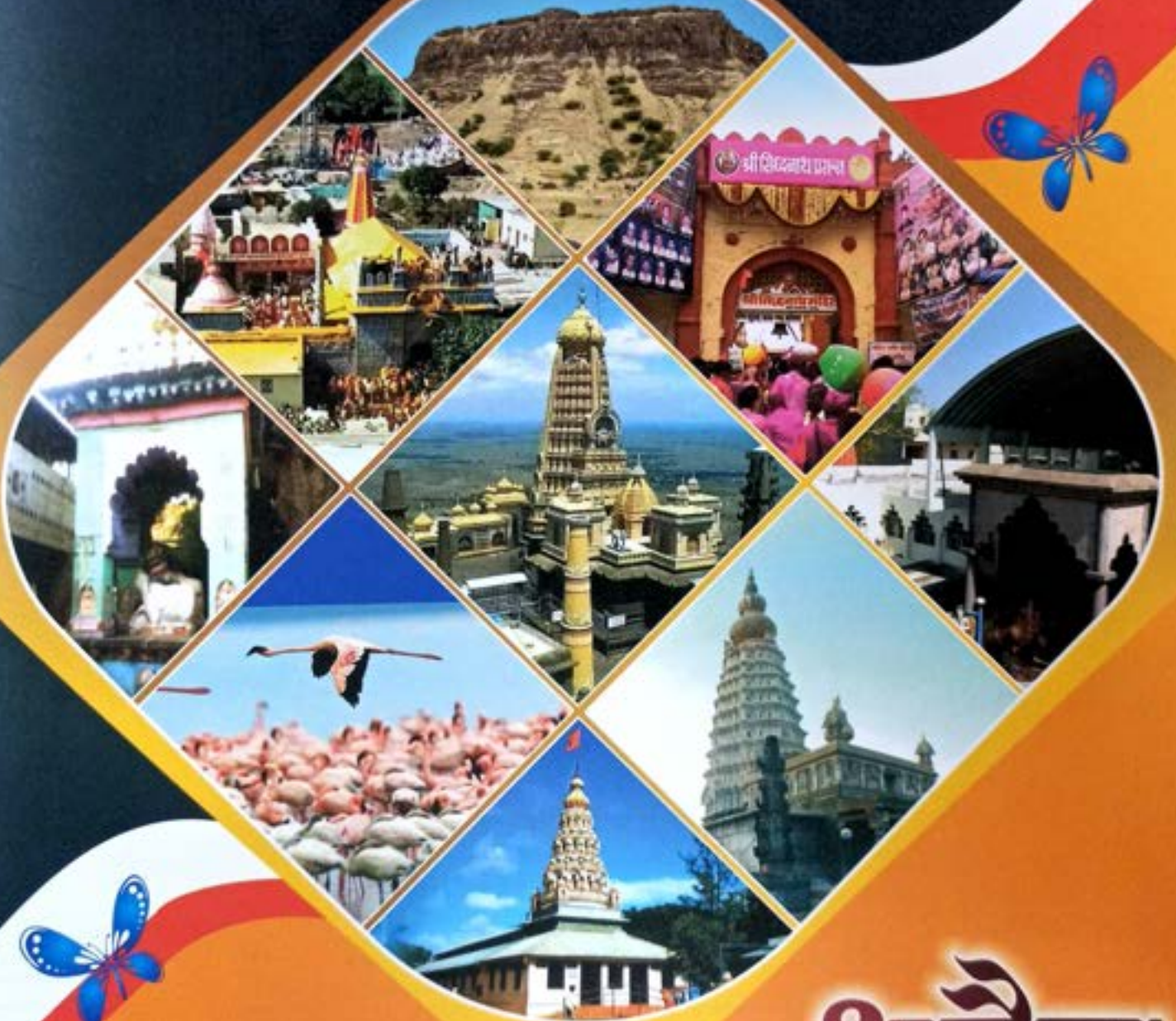

रयत शिक्षण संस्थेचे,

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

ता.माण, जि.सातारा फोन : (02964) 220239

। शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर संलग्न । नॅक तृतीय मूल्यांकन : A ग्रेड (CGPA 3.25) ।

अभ्युत्थ

सन २०२१-२२

॥ महाविद्यालयीन उपक्रम ॥

पद्मभूषण कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंतीदिनी अभिवादन करताना
मा.प्राचार्य एस.टी.साळुंखे व मान्यवर

स्वातंत्र्य दिनानिमित्त मा.प्राचार्य साळुंखे साहेब व उपप्राचार्या सौ.साळुंखे मॅडम
यांच्या समवेत स्टाफ व एन.सी.सी. कॅडेट

विविध गुण दर्शन कार्यक्रम प्रसंगी उपप्राचार्या सौ.साळुंखे मॅडम
यांच्या समवेत स्टाफ व मान्यवर

मा.प्राचार्य बी.एस.खाडे यांच्या हस्ते राष्ट्रीय पुरस्कार विजेते
डॉ.बलवंत, श्री.शिंदे, सौ.मदने व डॉ.देते

'एक गाव एक गणपती' उपक्रम प्रसंगी डॉ.ए.एन.दहस व मान्यवर

माणदेशी तरंग वाहिनी (एफ.एम.) च्या रेडिओ जॉकी
सौ.केराबाई सरगर यांची सद्विष्ठा भेट प्रसंगी

एतद् शिक्षण संस्थे,

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

ता.माण, जि.सातारा फोन : (०२१६५) २२०२३१
॥ शिक्षणी विद्यापीठ, कोम्प्युटर संलग्न ॥ नॅक एटीव मुल्यांकन : A ग्रेड (CGPA 3.25) ॥

महाविद्यालय विकास समिती-महाविद्यालयाचे आध्यापकसंभ

१) मा.श्री.प्रभाकर कृष्णाजी देशमुख	(चेअरमन प्रतिनिधी, र.शि. संस्था,सातारा)	चेअरमन
२) मा.प्राचार्य डॉ.विठ्ठल शिवणकर	(सचिव, र.शि. संस्था,सातारा)	सभासद
३) मा.डॉ.डी.एस.बलवंत	(प्राचार्य नियुक्त)	सभासद
४) डॉ.व्ही.पी.गायकवाड	(प्राध्यापक प्रतिनिधी)	सभासद
५) श्री.के.एस.शिंदे	(प्राध्यापक प्रतिनिधी)	सभासद
६) डॉ.एस.बी.वाघमोडे	(प्राध्यापक प्रतिनिधी)	सभासद
७) श्री.के.बी.औटे	(शिक्षकेतर प्रतिनिधी)	सभासद
८) मा.डॉ.एन.डी.पाटील	(स्था.प्रतिनिधी, शिक्षण विभाग)	सभासद
९) मा.सुनिल जाधव	(स्था.प्रतिनिधी, उद्योजक विभाग)	सभासद
१०) मा.चेतना सिन्हा	(स्था.प्रतिनिधी, संशोधन विभाग)	सभासद
११) मा.अजित पवार	(स्था.प्रतिनिधी, निमंत्रित)	सभासद
१२) सौ.निलीमाताई पोळ	(स्था.प्रतिनिधी, निमंत्रित)	सभासद
१३) डॉ.प्रदिपकुमार शिंदे	(स्था.प्रतिनिधी, निमंत्रित)	सभासद
१४) मा.डॉ.अनिल एन.दंडस	(समन्वयक, आय.क्यू.ए.सी. विभाग)	सभासद
१५) मा.प्राचार्य एस.टी.साळुंखे		सचिव

'अक्टोबर २०२१-२२' ची प्रेस एजिटेशन ऑफ बुक्स नियम ८ प्रमाणे आवश्यक माहिती

प्रकाशन स्थळ	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी
प्रकाशन काळ	: वार्षिक
प्रकाशकाचे नांव	: प्राचार्य, डॉ.एस.टी.साळुंखे
राष्ट्रीयत्व	: भारतीय
पत्ता	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी
संपादकाचे नांव	: डॉ.मीरा एम.देठे
राष्ट्रीयत्व	: भारतीय
पत्ता	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी
मालकी	: दहिवडी कॉलेज दहिवडी
मुद्रकाचे नांव	: कलाविष्कार ग्राफिक्स, सातारा मोबा.९५०३७८०६२८
राष्ट्रीयत्व	: भारतीय
पत्ता	: २१, निसर्ग कॉलनी, जंरंडेश्वर नाका, सदरबझार, सातारा
अक्षररचना	: कलाविष्कार ग्राफिक्स, सातारा
राष्ट्रीयत्व	: भारतीय
पत्ता	: ४०३, साई-अमर, वसंतनगर रोड, खेड, सातारा : ४१५००३

या नियतकालिकातील मजकुराशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.

रयत शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

संस्थापक,
रयत शिक्षण संस्था, सातारा

पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील

आमचे स्फूर्तिस्थान

॥ अध्यक्ष ॥

मा.शरदचंद्रजी पवार

रयत शिक्षण संस्था, सातारा
माजी कृषीमंत्री, भारत सरकार

रयत शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

॥ संस्था पदाधिकारी ॥

। चेअरमन ।
मा.डॉ.अनिल पाटील

। व्हाईस चेअरमन ।
मा.अॅड.भगीरथ शिंदे

। सचिव ।
मा.प्रि.डॉ.विठ्ठल शिवणकर

। सहसचिव (माध्यमिक शिक्षण) ।
मा.श्री.राजेंद्र साळुंखे

। ऑडिटर व सहसचिव (उ.शि.) ।
मा.प्रि.डॉ.शिवलिंग मेनकुंदळे

। चेअरमन, ज्येष्ठ शिक्षण ।
मा.राजीव पाटील

भावपूर्ण श्रद्धांजली..!

मा.प्रा.डॉ.एन.डी.पाटील
महाराष्ट्रातील ज्येष्ठ विचारवंत,
रयत शिक्षण संस्थेचे उपाध्यक्ष
मृत्यू दि.१७ जानेवारी २०२२

मा.गणपतराव देशमुख
रयत शिक्षण संस्थेचे उपाध्यक्ष
मृत्यू दि.३० जुलै २०२१

मा.शंकरराव गेणूजी कोल्हे
रयत शिक्षण संस्थेचे माजी उपाध्यक्ष,
संस्थेच्या मॅनेजिंग कौन्सिलचे माजी सदस्य
मृत्यू दि.१९ मार्च २०२२

प्राचार्य मनोगत

महाविद्यालयाचा 'अद्वैत' हा अंक आपल्या हाती देताना मला अतिशय आनंद होत आहे. ऑनलाइन शिक्षणाचा कालावधी संपून विद्यार्थी नियमितपणे कॉलेजला येणारे हे वर्ष दुष्काळ अतिवृष्टी त्याबरोबरच कोरोना सारख्या महामारीच्या अनुभवातून संपूर्ण जग जात आहे. हा अनुभव विद्यार्थी वर्गाला नवा नाही. हा अनुभव घेत जीवनाकडे नव्याने पाहण्याचे दृष्टि देणे हा शिक्षणासोबतचा अविभाज्य घटक आहे. हा अनुभव सोबत घेऊनच पद्मभूषण डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या पदस्पर्शाने पावन झालेल्या या भूमीत दहिवडी महाविद्यालय दहिवडी विद्यार्थ्यांना शिक्षणासोबतच जीवनाकडे पाहण्याचा सदोष दृष्टिकोन कसा देता येईल हा प्रयत्न करत असते माण तालुक्यातल्या दुष्काळी भागाचा अनुभव अनेक वर्ष पाठीशी असताना यावर मात करण्यासाठी पाणी फाउंडेशनच्या रूपाने एक आशेचा किरण सोबत घेऊन दहिवडी कॉलेजने 'वृक्ष माझा सखा' हा उपक्रम मोठ्या प्रमाणात राबवला आहे महाविद्यालयातील प्रत्येक विद्यार्थ्यांनी आपल्या सोबत एक झाड नेऊन ते आपल्या शेतात, घराजवळ अथवा जिथे जागा असेल तिथे ते लावून त्याची देखभाल करणे ते वाढवणे हाच उपक्रमाचा मुख्य हेतू आहे. झाडे लावली, ती जगली तरच जीवसृष्टी जगेल. नाहीतर कोरोनाच्या काळातील महामारीमध्ये अनेक लोकांनी ऑक्सिजनच्या कमतरतेमुळे प्राण सोडलेले आपण ऐकलेच आहे. हा ऑक्सिजनचा पुरवठा आपणच निर्माण करावा आणि आपल्या सभोवतालचा परिसर स्वच्छ सुंदर हिरवागार ठेवावा हाच विचार महाविद्यालयात राबवला गेला. दहिवडी महाविद्यालय ग्रामीण व डोंगराळ भागातल्या मुलांना शिक्षण तर देतेच पण त्याबरोबरच त्याला व्यवहारात जगण्यासाठी उपयुक्त अशा कौशल्यांचाही विकास कसा होईल याकडे जातीने लक्ष देत आहे. जेणेकरून शिक्षण घेऊन बाहेर पडणारा विद्यार्थी सज्ज होईल. अर्थात जगण्यासाठी सिद्ध होईल. या हेतूने महाविद्यालयात पारंपारिक शिक्षणाबरोबरच तांत्रिक शिक्षणाची सोय मोठ्या प्रमाणात उपलब्ध आहे. एम.एस.सी.आय.टी., टॅली यासारखे संगणकीय कोर्स त्याबरोबरच विविध मैदानी खेळ, इनडोअर गेम्स, आऊटडोअर गेम्स यांची सुविधा महाविद्यालयात उपलब्ध आहे.

चालू शैक्षणिक वर्ष २१-२२ या काळात विद्यार्थ्यांनी विविध क्षेत्रात यश संपादन करून महाविद्यालयाच्या नावलौकिकात भर घातली आहे त्याबरोबरच विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणारा प्राध्यापक वर्ग ही आपापल्या परीने यश मिळविण्याचा प्रयत्न करत असतो. यात नवीन पुस्तकाचे लेखन, राष्ट्रीय अथवा आंतरराष्ट्रीय पेपर स्तरावर संशोधन पेपर प्रकाशन, त्याबरोबरच राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील पुरस्कार यात महाविद्यालयीन सेवक कुठेही कमी पडत नाही. या वर्षात महाविद्यालयाला एक नवा चेहरा मोहरा देण्याचा प्रयत्न केला गेला आहे. विद्यार्थ्यांनी शिक्षण घेत असताना आर्थिक अडचणीमुळे त्यांचे शिक्षण थांबू नये, यासाठी 'स्वावलंबी शिक्षण हेच आमचे ब्रीद' या कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या विचारातून सुरू केलेली 'कमवा आणि शिका' योजना, यातून काही वेळ कॉलेज संपल्यानंतर महाविद्यालयात थांबून काम करून आपल्या खर्च आपणच भागवणाऱ्या विद्यार्थ्यांची संख्या मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे.

महाविद्यालयाचा कॅम्पस २ हा डौलाने उभा आहे. याठिकाणी विद्यार्थ्यांच्या श्रमदानातून लावलेल्या आंबा, पेरू, चिकू, सीताफळ अशा विविध फळझाडांना बहर येऊ लागला आहे. हि विद्यार्थ्यांनी फुलवलेली फुलबाग पाहता, दहिवडी सारख्या दुष्काळी भागातही महाविद्यालयाने ओ.ए.सिस निर्माण केले याची प्रचिती येते. महाविद्यालयातील विविध सुविधांचा सांगोपांग विचार करून त्या राबवण्यासाठी मार्गदर्शक म्हणून रयत शिक्षण संस्थेचे चेअरमन, डॉ. अनिल पाटील, सचिव, सहसचिव त्याबरोबरच महाविद्यालयाच्या महाविद्यालय विकास समितीचे चेअरमन मा.प्रभाकरजी देशमुख साहेब यांचे नेहमी मोलाचे मार्गदर्शन लाभते. त्यामुळेच महाविद्यालयाचा हा विकास घडवून येत असलेला आपणास दिसतो.

महाविद्यालयाच्या 'अद्वैत' या नियतकालिक अंकात या सगळ्या गोष्टींचा सांगोपांग विचार घेण्याचा प्रयत्न झालेला आहे. हा अंक काढण्यासाठी संपादक मंडळ त्याचबरोबर सहसंपादक यांनी विशेष कष्ट घेतलेले आहेत त्याबद्दल त्या सर्वांचे अभिनंदन..!

धन्यवाद!

प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

संपादकिय

महाविद्यालयाचा नियतकालिक अंक आपल्या हाती देताना एक संपादक म्हणून मला अतिशय आनंद होत आहे. दहिवडी सारख्या माणगंगेच्या काठी वसलेल्या, दुष्काळाची झळा सोसलेल्या या भागात कर्मवीर अण्णांच्या स्वप्नातून दहिवडी कॉलेजचा जो उदय झालेला आहे तो दहिवडी व दहिवडी पंचक्रोशीतील विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी निश्चितच फायदेशीर आहे.

दहिवडी महाविद्यालयाचे ही भव्यदिव्य इमारत पाहताना कर्मवीर भाऊराव पाटलांचे स्वेडचापर्यंत शिक्षणाची गंगा नेण्याची जे स्वप्न होते त्याला निश्चित हातभार लागला असेच म्हणावे लागेल.

चालू शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये माननीय प्राचार्य यांनी माझ्यावर विश्वास दाखवून संपादनाची जबाबदारी माझ्यावर टाकली व सर्व सहसंपादकांनीही मला मोलाची साथ दिली त्याबद्दल मी त्या सर्वांची मनस्वी आभारी आहे.

धन्यवाद..!

डॉ.मीरा एम.देठे
संपादक

अभ्युदय

मुखपृष्ठाविषयी

या वर्षी आमच्या महाविद्यालयाच्या नियतकालिकाचे मुखपृष्ठ माण आणि खटाव तालुक्यातील भटकंतीसाठी असलेली प्रेक्षणीय स्थळे असे घेतले आहेत कारण हे दोन्ही तालुके आजवर दुष्काळग्रस्त असेच ओळखले जातात. परंतु गेल्या दोन-तीन वर्षांत पावसाचे प्रमाण वाढले आहे. त्यामुळे शेती आणि शेतीपूरक असे व्यवसाय यांचे प्रमाणही वाढले आहे. आजवर व्यवसायासाठी बाहेरगावी जाणारे लोक कमी झाले आहेत. त्याबरोबरच पाऊस झाल्याने आजवर उनाड असणारे डोंगर हिरवेगार झाले. अशा या निसर्गरम्य वातावरणात आजूबाजूच्या जिल्ह्यातील हौशी पर्यटकांना माण तालुक्यातील पर्यटन स्थळांची माहिती व्हावी या हेतूने हे मुखपृष्ठ तयार केले आहे.

सातारा जिल्ह्यातील पूर्वेचा भाग अशी या भागाची ओळख आहे. माण या भागाला एक ऐतिहासिक महत्व आहे. रामायणातील राम, सीता आणि लक्ष्मण यांचे काही संदर्भ या भागात दिले जातात. रामाने सीतेला दंडक अरण्यात वनवासाला पाठविले त्यावेळी सीतेला याच भागात सोडले होते तो भाग कुळूकजाई येथील सीतामाईचा डोंगर या नावाने ओळखला जातो. लक्ष्मणाने जाताना झोपलेल्या सीतेच्या हाताजवळ आणि पायाजवळ पाण्याचे भरलेले एक एक पात्र ठेवले होते. सीता झोपून उठल्यानंतर आळस देताना दोन्हीही पात्र लवंडली आणि त्यातून जे ओघळ गेले ते म्हणजेच माणगंगा आणि बाणगंगा अशा दोन नद्यांचा नदीचा उगम होय. अशी आख्यायिका सांगितली जाते. यातील माणगंगा ही नदी दहिवडी गावाजवळून वाहते तर बाणगंगा फलटणच्या जवळून जाते.

याबरोबरच माण तालुक्याचे ऐतिहासिक महत्व पाहता प्राचीन राष्ट्रकुट घराण्यातील राजाने इ.स. ३७५ मध्ये कुंतल भागात आपले राज्य स्थापन केले होते. त्याची राजधानी माणपूर ही सध्याच्या राजवाडी तलावाजवळ वसवलेली होती. इ.स. १९७३ मध्ये राजवाडी तलावाची बांधणी करताना या राजधानीचे उरले सुरले सगळे अवशेष नष्ट झाले आहेत. या माणानक राजाच्या नावावरून या भागाला माणदेश असे नाव पडले आहे. या राजाचा मुलगा देवराज याच्या नावावरून देवापूर हे गाव वसवले आहे. या घराण्याने इसवी सन १७५ पर्यंत आपले राज्य या भागावर राज्य केले. नंतर या घराण्याचे अस्तित्व संपले. अशी माहिती इतिहासकार सांगतात.

खरे तर माण या नावाचे गाव अस्तित्वातच नाही. दहिवडी तालुका आहे म्हसवड हे सर्वात मोठे गाव आहे. त्या बरोबरच या भागाचे ओळख श्री क्षेत्र गोंदवलेकर महाराज समाधी मंदिर, म्हसवडचे सिद्धनाथ मंदिर व जोगेश्वरी मंदिर, सितामाईचा डोंगर. शिखर शिंगणापूरचे महादेवाचे मंदिर, पुसेगावचे सेवागिरी महाराज मंदिर, मलवाडीचे खंडोबा मंदिर, नरवणे येथील सर्वेश्वर मंदिर, जांभूळणीचे जोगेश्वरी मंदिर, मोहीचे महालक्ष्मी मंदिर, माडीचे तुळजाभवानी मंदिर व जवळचा असलेल्या मायणीचा तलाव अशी विविध पर्यटनस्थळे अशी आहे यातील काही निवडक स्थळांची माहिती वाचकांना व पर्यटकांना व्हावी या हेतूने या वर्षी महाविद्यालयाच्या नियतकालिकाचे मुखपृष्ठ माण आणि खटाव तालुक्यातील भटकंती साठी असलेली प्रेक्षणीय स्थळे असे घेतले आहेत.

अभ्युत्थ

डॉ.मीरा एम.देठे
संपादक

रयत शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

आमचे मार्गदर्शक

मा.प्राचार्य डॉ.सुरेश तुकाराम साळुंखे
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

॥ महाविद्यालयाचे आधारस्तंभ ॥

मा.डॉ.अनिल पाटील
चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था सातारा

॥ महाविद्यालय विकास समिती ॥

श्री.प्रभाकर देशमुख
चेअरमन प्रतिनिधी,
रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा.डॉ.व्ही.एस.शिवणकर
सचिव, रयत शिक्षण संस्था सातारा

मा.प्र.प्राचार्य डॉ.बी.एस.बलवंत
प्राचार्य नियुक्त सदस्य

श्री.सुनिल जाधव
स्थानिक प्रतिनिधी
(उद्योजक विभाग)

श्री.अजित पवार
स्थानिक प्रतिनिधी

डॉ.प्रदिपकुमार शिंदे
स्थानिक प्रतिनिधी

श्रीमती चेतना सिन्हा
स्थानिक प्रतिनिधी
(संशोधन विभाग)

मा.सौ.निलिमाताई पोळ
स्थानिक प्रतिनिधी

डॉ.व्ही.पी.नायकवाड
प्राध्यापक प्रतिनिधी

प्रा.के.एस.शिंदे
प्राध्यापक प्रतिनिधी

प्रा.डॉ.एस.बी.वाघमोडे
प्राध्यापक प्रतिनिधी

डॉ.अनिल दडस
समन्वयक, आय.क्यू.ए.सी.विभाग व
सभासद

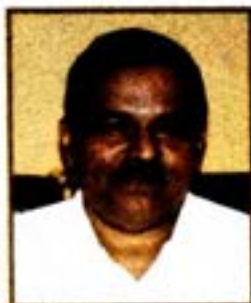
श्री.के.सी.खाडे-पाटील
शिक्षकेतर सेवक प्रतिनिधी

स्वतः शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

॥ गुणवंत शिक्षक व विद्यार्थी ॥

प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे
राष्ट्रीयस्तरावर पेटंट

उपप्राचार्य बी.एस.बलवंत
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर
जीवनगौरव पुरस्कार

सौ.नंदिनी एस.साळुंखे
आदर्श उपप्राचार्य पुरस्कार

डॉ.एस.बी.बायमोडे
आदर्श शिक्षिका पुरस्कार

प्रा.एस.के.शिंदे
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर
जीवनगौरव पुरस्कार

श्रीमती उज्ज्वला मडने
सावित्रीबाई फुले
आदर्श शिक्षिका पुरस्कार

डॉ.मीरा देते
सावित्रीबाई फुले
आदर्श शिक्षिका पुरस्कार

श्रीमती मनिषा जवळ
आदर्श शिक्षिका पुरस्कार

श्री.सुधीर कुंभार
आदर्श शिक्षक पुरस्कार

डॉ.सुजाता पाटील
पीएच.डी. पदवी प्राप्त

डॉ.सोनाली पवार
संदर्भग्रंथ प्रकाशन

श्रीमती भक्ती पाटील
संदर्भग्रंथ प्रकाशन

डॉ.विजयालक्ष्मी ममलाय्या
पेटंट मान्यता

श्रीमती अनिता ममलाय्या
पेटंट मान्यता

श्रीमती एस.बी.माने
नेट परीक्षा उत्तीर्ण

श्री.दिलीप पोपट गुजले
नेट परीक्षा उत्तीर्ण

श्रीमती कांचन मुळीक
नेट परीक्षा उत्तीर्ण

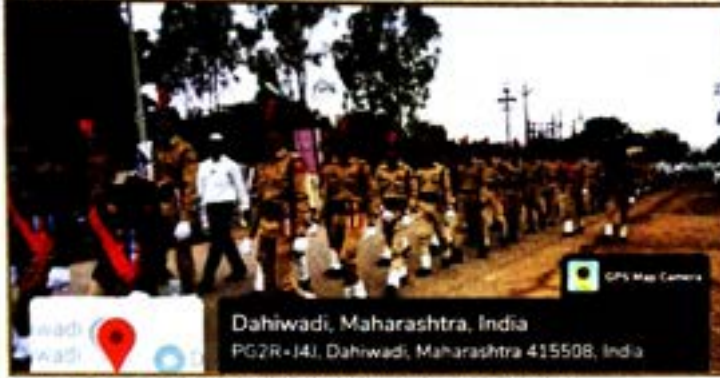

श्री.अंकुश शेतार
नेट परीक्षा उत्तीर्ण

श्री.परवेज मुलाणी
आदर्श प्रशासकीय
सेवक पुरस्कार

॥ राष्ट्रीय छात्र सेना उपक्रम ॥

व्यसनमुक्त रॅलीमध्ये सहभागी एन.सी.सी. छात्र

मतदार जागृती कार्यक्रम

राष्ट्रीय योगदिनी योगासने करताना
मा.प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे व इतर मान्यवर

वैद्यकीय शिबीर प्रसंगी दिव्यंगाना मदत करताना एन.सी.सी. छात्र

व्यसनमुक्तीची शपथ घेताना एन.सी.सी. छात्र

वृक्षारोपन करताना एन.सी.सी. छात्र

महाविद्यालय कॅम्पस स्वच्छता करताना एन.सी.सी. छात्र

महाविद्यालय कॅम्पसमधील वृक्षांना खत घालताना एन.सी.सी. छात्र

हेची व्हावी माझी आस। जन्माजन्मी तुझा दास ॥
पंढरीचा वारकरी। वारी चुको नेदी हरी॥

मराठी
विभाग

विभागीय संपादक
प्रा.डॉ.वाघमोडे एस.बी.

मराठी विभाग

अनुक्रमणिका

पद्य

- १) कोकणातील प्रवास...
- २) संगणक साक्षरता: काळाची गरज
- ३) प्रेम: आजी-आजोबांचे
- ४) भारतातील वाढती महागाई... एक विकित्सा...
- ५) सॅदिप माहेश्वरी
- ६) मी मंगळावर गेलो असतो तर.....
- ७) स्वच्छता मोहिम / संगणकाचा महिमा
- ८) एन.सी.सी.कॅम्पचे अविस्मरणीय दिवस
- ९) भारतातील गरीब हटवा, गरीबी नाही.
- १०) समाजातील स्त्री-पुरुष भेदभाव
- ११) चाई अत्याचाराचा तुरुंग तुलाच फोडावा लागेल....
- १२) 'अनाथांची माय' - सिंधूताई सपकाळ
- १३) सोहळा लोकशाहीचा जागर मताधिकाराचा
- १४) कर्मवीर भाऊराव पाटील
- १५) भारतीय सण उत्सवांचे बदलते स्वरूप...

पाटक शस्य सुनिल
पाटक शस्य सुनिल
तेजश्री संजय चव्हाण
श्रेया जाधव
भोसले पल्लवी संजय
माने सुकृता नामदेव

एफ.वाय.बी.सी.ए.
एफ.वाय.बी.सी.ए.
बी.कॉम. भाग ३
बी.ए. २
बी.ए. भाग ३

भोसले भक्ती सुर्यकांत

टी.वाय.बी.ए.

प्रियांका संपत तोरसे
चोरमले किशोरी लातासो
खरात वैष्णवी भिकू
जाधव विद्या अनिल
कु.बृधाली नितीन कऱ्हे

बी.कॉम. भाग १
एफ.वाय.बी.ए.
टी.वाय.बी.ए.
बी.कॉम.भाग. ३
प्रथम वर्ष वाणिज्य

गद्य

- १) मी कुणाला कळलो नाही
- २) बालपण
- ३) कधी कधी असं वाटतं....
- ४) धन्यवाद ! आई बाबांना!!!
- ५) आई आणि बाबा
- ६) भर्ती
- ७) वर्दीतला देवमाणूस
- ८) घ्यावं शिकून
- ९) मी अनुभवलेला लॉकडाऊन.....
- १०) वडील
- ११) आई
- १२) चारोळी
- १३) आयुष्यात एकदा
- १४) माझ्या आयुष्यातील 'ती'
- १५) बाबा
- १६) व्यसन
- १७) गुरू दक्षिणा
- १८) आर्जव
- १९) हसवला आहे, हसवला माणूस...!
- २०) आवाज स्त्रीचा, प्रश्न स्त्रीचा!!
- २१) कार्यकर्ता
- २२) एकाच भाळेचे मणी
- २३) कॉलेजवी लाईफ
- २४) विद्यार्थी
- २५) कोरोना

जाधव विद्या अनिल
चव्हाण प्रणाली बाबा
चव्हाण प्रणाली बाबा
कोकरे सुलगा सोपान
तेजश्री संजय चव्हाण
मगर प्रज्वल मुगुटराव
खराडे सुशांत
अजित तानाजी काळे
जाधव अश्विनी कोंडीराम
चव्हाण प्रणाली बाबा
जाधव विद्या अनिल
जाधव विद्या अनिल
जाधव विद्या अनिल
चव्हाण प्रणाली बाबा
सुर्यवंशी मयुरी राजेंद्र
सावंत वैष्णवी अरुण
समाधान सॅदिप पोळ
तेजश्री संजय चव्हाण
जाधव अश्विनी कोंडीराम
सावंत वैष्णवी अरुण
टेंबरे कोमल सशशिव
तोरणे प्रिया
फरडे निकिता बापूराव
फरडे निकिता बापूराव
फरडे निकिता बापूराव

बी.कॉम.भाग. ३
बी.कॉम.भाग १
बी.कॉम.भाग. १
प्रथम वर्ष कला
बी.कॉम. भाग ३
बी.ए.भाग ३
बी.ए.भाग. ३
टी.वाय.बी.बीओसी
एफ.वाय.बी.कॉम
बी.कॉम.भाग १
बी.कॉम.भाग. ३
बी.कॉम.भाग. ३
बी.कॉम.भाग. ३
बी.कॉम.भाग १
एस्.वाय. बी.कॉम.
बी.एस्सी. भाग ३
एफ.वाय.बी.सी.ए.
बी.कॉम. भाग ३
बी.कॉम.भाग. १
बी.एस्सी. भाग ३
एफ.वाय.बी.ए.
बी.ए.भाग- ३
एफ.वाय.बी.कॉम.
एफ.वाय.बी.कॉम.
एफ.वाय.बी.कॉम.

वार्ताक

कोकणातील प्रवास...

पाठक तरसु सुनित
एफ. वाय. बी. सी. ए.

प्रवास...! प्रवास कधी सुरू होतो हे आपल्याला पण समजत नाही.

उन्हाळा आणि कोकणचं अगदी घट्ट नातं आहे. उन्हाळ्यात नितांत सुंदर कोकण तर अनुभवता येतोच पण येते दडलेल्या निसर्ग नवलांमुळे आपल्या भटकंतीची मजा द्विगुणीत होते.

एक दिवस अचानक नोटिस आमच्या वर्गावर आली आणि ती एकूण आम्ही उत्साहाने उड्या माराय लागलो ती नोटीस होती. आमच्या सहलीची. आमचा आनंद गगनात मावेनासा झाला. कधी तो दिवस उजाडतोय अस झालं होत आणि तो दिवस उजाडला. आम्हाला सकाळी सहा वाजता एस.टी.स्टॅन्ड वर बोलावले, वस आली आणि आमच्या प्रवासाला सुरुवात झाली. आमच्या सोबत आमचे दोन शिक्षक व माझा पंधरा जणांचा मित्रपरिवार होता. यावर्षी सरांनी खूप छान ठिकाणे शोधली होती. सर्वप्रथम आम्ही वाईच्या ढोल्या गणपतीला गेलो. बाप्पाचे दर्शन घेतले आणि बाप्पाच्या कृपेने प्रवास सुरू झाला. (काशी विश्वेश्वर) वाई येथे नाष्टा करून ऐतिहासिक ठिकाण म्हणजे किल्ले प्रतापगडास भेट दिली. आम्ही सकाळी दहाच्या सुमारास रखरखत्या उन्हात गडभ्रमंती करण्यास सुरुवात केली. गडभ्रमंती करताना सर आम्हाला किल्ल्याचा इतिहास सांगत होते. प्रतापगड हा छत्रपती शिवाजी महाराज आणि अफजलखानाच्या ऐतिहासिक भेटीचा साक्षीदार व प्रसंगी त्यांना आमच्या मनात अनोखी उर्जा निर्माण झाली. त्यामुळे पुढे अधिक उत्सुकतेने चढत गेलो. हा किल्ला छत्रपती शिवाजी महाराजांनी इ.स. १६५६ मध्ये बांधला. गडावरील शिवमंदिर, तुळजाभवानी मंदिर, राजमाता जिजाऊ वाडा, बुरूज व बाले किल्ला इ. ठिकाणे पाहिली व खाली उतरलो. हवामान व तापमान यामध्ये झालेला बदल जाणवला.

दुपारची वेळ झाली होती. कडकडून भूक लागली होती. पोटात कावळे ओरडत होते पण बाहेरचा नयनसम्य निसर्ग इतका सुंदर होता की, पोटातील कावळ्यांकडे दुर्लक्ष झालेले ही आम्हाला कळले नव्हते. घाटातील नागमोडी वळणे, बाहेरचा हिस्वागार निसर्ग याकडे सारे लक्ष होते. थोड पुढे आलो. घरून येताना डबे आणले होते. एका झाडाखाली थांबून आम्ही वनभोजनाचा आनंद लुटला. त्यानंतर घाट उतरून आम्ही कोकणात पोहोचलो. महाड मार्ग आम्ही हरिहरेश्वरला आलो. कोकणातील एक निसर्गरम्य असे पवित्र तीर्थस्थान हरिहरेश्वराचे दर्शन घेऊन आम्ही प्रदक्षिणेस सुरुवात केली. हा मार्ग डोंगर आणि समुद्राजवळच्या खडकांवरून जातो. या मार्गात दिसणारा समुद्र आणि तिथले सृष्टीसौंदर्य ढोब्यांचे पारणे फेडणारे आहे. तेथील फेसाळलेल्या समुद्राने व लाटांच्या जोराने दगडांची झालेली झीज दिसून येते. या क्षेत्राला नयनसम्य समुद्रकिनारा लाभलेला आहे. प्रदक्षिणा पूर्ण करून आम्ही बीचवर गेलो. सूर्यास्त होईपर्यंत थांबलो खूप खेळलो. सूर्यास्त होत होता.

‘जणू मावळातीचे रंग सोडून सूर्य असाच निघून गेला होता.’

संध्याकाळच्या वेळी सूर्यास्ताच्या अदृश्येचा प्रसंग आकाशात दिसणारे रंग आणि प्रकाश, एक दृश्य किंवा देखावाच होता जणू.... इतकीच सुंदर होती ती संध्याकाळ.

हरिहरेश्वर दिवेआगार ही जोडगोळी माहित होती. त्यामुळे येथून दिवे आगार गाठायचे हे निश्चित होत. रात्रीचा प्रवास करत खिडकीबाहेरचा आनंद घेत आम्ही दिवेआगार या ठिकाणी पोहोचलो. सरांच्या सुचनेनुसार सकाळी लवकर उठून बीचवर जायचं होत म्हणून जेवण करून दुसरा दिवस कसा असेल उदया काय मजा करायची कोणती दृश्य पहायला मिळतील या विचाराने झोपी गेलो.

सकाळी आमचे डोळे उघडले तो हिरवागार गालीचा पांघरलेला निसर्ग पाहताच मन तृप्त झाले. पक्ष्यांचा किलबिलाट कानावर पडत होता. हे सर्व टिपून घेण्यासाठी आमचे कॅमेरे सज्ज होते.

आम्ही सकाळी लवकर बीचवर गेलो. तेथे जाऊन पाहतो. तर काय आमच्या शिवाय तेथे कोणीच नव्हत. जाण्यासाठी आमच्यामधील कोणचं तयार नव्हतं. कारण आम्हाला वाटल पाणी थंड असेल, म्हणून आमचे मित्र बीचवर कबड्डी खेळत बसले. नंतर आम्ही पाण्यात गेलो खूप मजा केली. निळाशार अथांग समुद्र गर्द माडाची बने आणि नारळ सुपारीच्या झावळ्यात लपलेली ती सुंदर कौलारू घरे ते पाहून आम्ही कोकणातील ऐतिहासिक वारसा लाभलेल्या दिवे आगार येथील सुवर्ण मंदिर येथे भेट दिली. तेथून दिधी बंदरावरून बोटीने प्रवास करून किल्ले जंजिरावर पोहचलो. चहु बाजुने पाण्याने वेढलेला किल्ला गडावर ५७२ तोफा यातील प्रमुख आकर्षण म्हणजे या तोफांमध्ये सर्वात मोठी आणि लांब पल्ल्याची कलालबांगडी ही एक अभेद्य तोफ आहे. संपूर्ण किल्ला पाहून आम्ही परत बोटीने प्रवास करत असताना अचानक आम्हाला एक डॉल्फिन दिसला. मानवानंतरचा पृथ्वीवरील सर्वात बुद्धिमान प्राणी म्हणून ओळख असणारा पुढे एका हॉटेलमध्ये जेवण केले आणि आमच्या परतीच्या प्रवासाला सुरुवात झाली होती.

महाड येथे चवदार तळ्यास भेट दिली. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी चवदार तळ्याचे पाणी प्राशन करून अस्पृश्य लोकांसाठी खुले केले होते. तो इतिहास ऐकून मन अगदी सुन्न झाले. पुढे गाडीमध्ये गाण्यांच्या भेंड्या खेळत, डान्स करत आम्ही कधी महाबळेश्वरला पोहचलो हेच आम्हाला कळाल नाही. तेथील Sunset Point पाहून क्षेत्र महाबळेश्वर या ठिकाणी आलो. तेथे एकाच कुंडातून कृष्णा, कोयना, वेण्णा, वशिष्टी, सावित्री या पाच नद्यांचा उगम आणि या ठिकाणचे पंचगंगा मंदिर बघितले. पुढे पाचगणीला येऊन Mapro Gardan मध्ये थोडी गोब्या चॉकलेटची खरेदी (खर तर टेस्टच खूप वेळा) केली. पुढे वाईमध्ये जेवून आम्ही दहाला निघालो.

आपल्या दहिबडी गावी येण्यासाठी सगळे सज्ज झाली पण मन काही हा प्रवास सोडण्यास तयार नव्हतं. रात्रीचा प्रवास करत असताना माझ्या मनात पाहिलेल्या प्रेक्षणीय स्थळांविषयी विचार येत होते हे विचार मी मनात घेऊन कधी पोहचले ते मला ही समजल नाही. तेथून सर्वांचा निरोप घेऊन घरी आले. या प्रवासाविषयी माझ्या मनात सतत येत होते की, म्हणून हा कोकण प्रवास माझ्या जीवनातील अविस्मरणीय असा प्रवास आहे.

कवी ग.दि.माडगुळकर यांची कविता आठवते.

गोमु माहेरला जाते हो नाखवा।

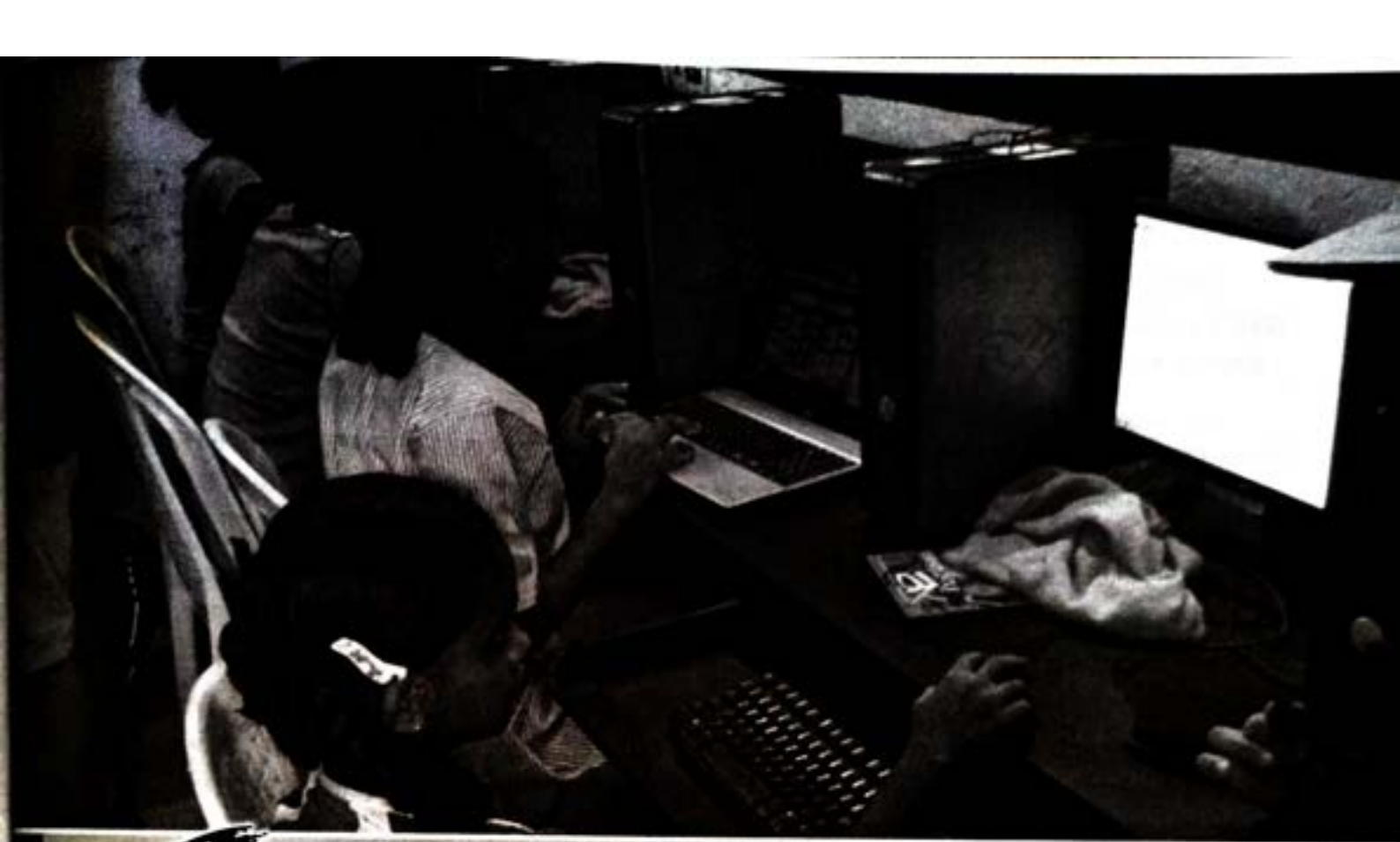
तिच्या घोवाला कोकण दाखवा।।

दावा कोकणची निळी निळी खाडी

दोन्ही तीराला हिरवी हिरवी साडी

भगवा अबोली फुलांचा ताटवा

वर्चस्व

संगणक साक्षरता: काळाची गरज

पाठक शत्रु सुनिल
एक वाच्य बी सी ए

आजच्या २१ व्या शतकात संगणक मानवाला कशाप्रकारे उपयोगी ठरत आहे. संगणक साक्षरता आजच्या काळात का महत्वाची ते पाहू या! संगणक हा विज्ञान-तंत्रज्ञानाच्या युगात काळजी गरज बनला आहे. काही वर्षांपूर्वी भीती व्यक्त केली जात होती की संगणक हा भारतीयांसाठी मोठा शाप ठरेल. बेकारीची समस्या अधिक उग्र रूप धारण करेल. ही भीती खोटी होती हे आता सिद्ध झाले आहे. आज असे एकही क्षेत्र नाही की जिथे संगणकाचा वापर होत नाही. आजच्या काळात संगणकाला आपल्यापासून दूर ठेवणे शक्य आहे का ?

संगणक हा आज आपल्या जीवनाचा अविभाज्य घटक बनला आहे. आधुनिक काळातील विज्ञानाने दिलेली ही देणगी आहे. आधुनिक काळात संगणक हा फारसा मोठा नव्हता. खरे तर संगणकाचा जन्म दीडशे वर्षांपूर्वीच झाला; पण हा संगणक तेव्हा आकाराने मोठा अन् वयाने लहान होता. तो वयाने मोठा होऊ लागला. तसा त्याचा आकार लहान होत गेला. पण त्याचे कार्यक्षेत्र मात्र विस्तारत गेले.

संगणकाबाबत अनेक तक्रारी आहेत. एकदा संगणक २५ ते ३० माणसांचे काम जलद गतीने करते. ते सुद्धा कोणतीही चूक न करता. त्यामुळे बेकारीच्या समस्येत भर पडेल. एवढेच नाही तर लहान मुले संगणकावर खेळ खेळत बसतात आणि अभ्यासाचा अनमोल वेळ वाया घालवतात. संगणकाच्या वेडापायी लोक घरात अडकून पडतात. बाहेर फिरायला, खेळायला जात नाहीत. पुस्तकांचे वाचन होत नाहीत. तसेच संगणकाच्या अतिवापरामुळे दृष्टीवर वाईट परिणाम होतो.

संगणकावर आपण कितीही आक्षेप घेतले; तरी आज संगणक हा माणसाच्या दैनंदिन जीवनातील एक अत्यावश्यक घटक झाला आहे. संगणकाला ज्ञानाचे भांडार म्हटले जाते, कारण आपल्याला हवी असलेली माहिती त्वरित उपलब्ध होते मग, ती कोणत्याही क्षेत्रातील असू देत. इंटरनेटच्या साहाय्याने लोक एकमेकांशी संवाद साधू शकतात. संगणकामुळे जग अगदी जवळ आले आहे. आपण घर बसल्या दुसऱ्या देशात राहणाऱ्या आपल्या नातेवाईकांशी व्हिडीओ कॉलिंगच्या माध्यमातून समजून घेता येतात.

आज संगणकाने माणसाचे सारे जीवनच व्यपून टाकले. खरे तर संगणकाने आपल्या सामर्थ्याची प्रवींती लोकांना दिली. तेव्हा सर्वांनीच त्याला जवळ केले. एकविसावे शतक हे 'ज्ञानयुग' आहे. या ज्ञानयुगाची सर्व दालने खुली झाली आहेत. या संगणकामुळे असा हा गुणी संगणक चार्ल्स बॅबेज याने इ.स. १८३२ मध्ये शोधून काढला. अनेक शास्त्रज्ञांनी संगणकावर प्रयोग केला.

या संगणकासाठी माहिती पुरविण्याची सुविधा झाल्याने आज कोणतीही माहिती उपलब्ध होऊ शकते. त्याचमुळे हा संगणक घरा-घरांत पोहोचला. आज शाळेतून संगणक हा विषय शिकवला जातो. त्यामुळे लहानपणापासूनच मुलांना याची ओळख करू लागली आहे.

आज संगणक प्रत्येक क्षेत्रात तुमची मदत करतो. त्याचमुळे त्याच्याशी सर्वजण मैत्री करत आहेत. प्रौढ साक्षरता वर्गाप्रमाणे प्रौढ संगणक साक्षरता वर्ग सुरू झाले आहेत. संगणक अबालवृद्धांपर्यंत सर्वांच्याच उपयोगी पडणारा असल्याने संगणक-साक्षरता वाढत आहे.

संगणकाने सर्व क्षेत्रे पादाक्रांत केलेली आहेत. आज घरबसल्या रेल्वे, विमान यांच्या तिकीटांचे आपण आरक्षण करू शकतो. नेहमीचे विजेची व दूरध्वनीचे, बिले, विम्याचे हप्ते, बँकेचे व्यवहार हे घरबसल्या करू शकतो. संगणकाच्या साहाय्याने सर्व कामे सुलभ, शिस्तीने व दगदग न होता केली जातात.

संगणकाद्वारे विविध कार्यालयातील सर्व कामे आता अचुकपणे केला जातात. ग्राहकांच्या खात्यामध्ये किती ठेव शिल्लक आहे हे आता एका क्लिकवर समजते. आजकाल सर्व महत्वाच्या परीक्षा या संगणकाद्वारे घेतल्या जातात. त्यामुळे निकाल जलद आणि अचूक लावणे शक्य होते. संगणकाद्वारे नोकरीसाठी तसेच इतर कामांसाठी, मुलाखती एवढेच नव्हे तर आता आयुष्याचा जीवनसाथी देखील या संगणकाच्या साहाय्याने शोधू शकतो. इतकेच नाही तर आता कार्यालयातील कामे सुद्धा काही जन घरीच बसून करतात आणि इंटरनेटच्या मदतीने कार्यालयात पाठवतात.

संगणक हा सर्वांना वापरता आला तर, फायदाच होऊ ना? त्यामुळे घरातील प्रत्येकजण ह्या संगणकाचा मित्र व संगणक सर्वांचा मित्र बनला आहे. संगणकावर कोणतीही महत्वाची गोष्ट आपण साठवू शकतो. मॉल्स, सर्व संस्था, कार्यालये, कचेऱ्या, कारखाने येथील बिले करण्यासाठी संगणक सज्ज असतात.

शाळा, कॉलेजमधील परीक्षांची गुणपत्रके संगणकाच्याच साहाय्याने अचूक व कमी वेळात होतात. मोठे-मोठे ग्रंथ संगणकामुळे चुटकीचरशी छापले जातात. विमा कंपन्या, शेअरबाजार बँक, पतपेढ्यांमधील हिशेब संगणक, बिनचुक करतात. हे सर्व खरे असेल, तरी संगणक वापर कसा, हे शिकलेच पाहिजे संगणकसाक्षर झाल्याशिवाय फायदा कसा होणार?

संगणक ही एक क्रांती आहे. व इंटरनेट हे त्याचे पुढचे पाऊल आहे. इंटरनेट-मार्फत माणसांना ज्ञानाचा खजिना उघडा झाला आहे. कोणत्याही क्षेत्रातील व्यक्ती आपल्याला हवी ती माहिती इंटरनेटवरून थोड्या खर्चात व अल्प वेळात मिळवू शकते. इंटरनेटमुळे जगात 'ज्ञानाचा प्रसार' हा फार मोठ्या प्रमाणात होत आहे.

इंटरनेटमुळे आज सारे जग जवळ आले आहे. इंटरनेटच्या सभासद असलेल्या लाखो व्यक्ती परस्परांशी संपर्क साधून निरनिराळ्या विषयांवरच्या मतांची देवघेव करू शकतात. इंटरनेटवरच्या या दुहेरी संपर्क व्यवस्थेमुळे जगात एकात्म साधणे शक्य झाले आहे.

जगातील एकही विषय असा नाही की, ज्याची माहिती इंटरनेटवर मिळणार नाही. म्हणूनच इंटरनेट ही सर्वात महान क्रांती आहे. तो कल्पवृक्ष आहे. अशा या माहितीच्या खजिन्यापर्यंत पोहोचायचे असेल, तर संगणक-साक्षरता आवश्यक हवी आहे.

संगणक-साक्षरता झाल्यावर इंटरनेट, 'ई-मेल', ई-लर्निंग काही अवघड नाही. तेव्हा 'ज्ञानाचा अतिद्रुत गतिमार्ग' शोधून त्यावर धावण्यासाठी हवी संगणक-साक्षरता संगणक साक्षरतेला वयाचे बंधन नाही. फक्त साक्षर होण्याची इच्छा मात्र हवी. इच्छा तेथे मार्ग असतोच!

प्रेम: आजी-आजोबांचे

आज आमच्या आजोबांचा एक वेगळाच होता नूर आजीला म्हणतात. चल जाऊ फिरायला खूप दूर काठी सोडून हाती घेतला तिचा सुकुतलेला हात तिच्या लाजण्यामध्येच कवली तिच्या अंतरीची साथ नाना-नानी पार्क सोडून धरली चौपाडीची वाट जुने दिवस आठवले त्यांना पापणी झेपवणारी लाट दात नाहीत तोंडात तरी घेतलेत चणे चघळायला आजोबांनी तर गजराही

आणलाय अंबाड्यात मावायला आजुबाजुच्या तरुणाईची दखल कुठली दोघांना निसटू नव्हत दयायचं ना या मोरपंखी क्षणांना बोलता-बोलता क्षितिजावर चढू लागली लाली आणि साधीला 'चंद्राची स्वारी देखील आली खट्याळपणाचा तर रंगच चढला आजोबांच्या रोमात आजीला म्हणे, नभीचा चंद्र दिसतोय तुझ्या डोळ्यात अग.....! फारा दिवसांची इच्छा होती. तुला नाही माहित वेडे जाण्यापुर्वी वाटलं आपणही साजरा करावा 'व्हेलंटार्न डे'

तेजश्री संजय चव्हाण
बी.कॉम. भाग ३

आमदनी!

महंगाई

श्रेया जाधव
बी.ए.२

भारतातील वाढती महागाई... एक चिकित्सा...

प्रस्तावना :-

भारतात महागाईची स्थिती ही जागतिक स्तरावरील आर्थिक घटकांचा तसेच देशांतर्गत घटक परिणाम दिसून येतो. जगातील २/३ पेक्षा अधिक देशा महागाईच्या समस्येला तोंड देत आहेत. भारतातही महागाईची चर्चा सर्वत्र सर्व स्तरातून होताना आढळते आहे. सुरुवातीच्या कालखंडात अर्थव्यवस्था अतिशय मागासलेली असल्यामुळे कर व कोरेतर मार्ग पोटी सरकारला मिळणारे महसुली उत्पन्ना विकास कामासाठी व महसुली खर्चासाठी अपुरे पडत होते म्हणूनच सरकारला हा खर्च भरून काढण्यासाठी दरवर्षी पैशाच्या पुरवठ्यात वाढ करावी लागते.

परंतु पैशाच्या पुरवठ्यात वाढ झाली आणि अन्नधान्य, खाद्यतेल, इंधन, स्टील, भाजीपाला या सारख्या महत्वाच्या वस्तुची मागणी ज्या प्रमाणात वाढली त्या प्रमाणात त्याचा पुरवठा होऊ न शकल्याने महागाईत वाढ झाली.

शोधनिबंधाची निवड :-

भारत हा विकसनशील देश असून स्वातंत्र्यानंतरच्या ६४ वर्षात पंचवार्षिक योजनेद्वारे विकास होत असताना देशात नेमकी महागाई कशामुळे होत आहे. हे जरी स्पष्ट होत नसेल तरी महागाईची समस्या तीव्र गंभीर आहे. महागाईचा संबंध प्रत्यक्ष मानवी जीवनाशी संबंधित आहे. अशा महागाई कारणांचा शोध अर्थव्यवस्थेच्या विविध घटकांबरोबरच सर्वसामान्य लोकांवर होतो.

शोधनिबंधाची उद्दिष्ट्ये :-

- १) महागाई संकल्पना समजून घेणे.
- २) भारतातील महागाईची सद्यस्थिती जाणून घेणे.
- ३) भारतातील महागाईस कारणीभूत ठरणार्या घटकांचा आढावा घेणे.
- ४) महागाई परिणामांचा आढावा घेणे.

गृहीतक :-

- १) भारतातील महागाईचा दर सातत्याने वाढत आहे.
- २) वाढत्या महागाईचा सामान्य व्यक्तीच्या राहणीमानावर प्रतिकूल परिणाम होत आहे.

संशोधनपद्धती :-

प्रस्तुत शोधनिबंध हा प्रामुख्याने द्वितीय साधनसामग्रीवर आधारित असून त्यासाठी विविध दुय्यम स्रोतांचा वापर केला आहे. त्यामध्ये विविध प्रकारच्या नामांकित, राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय दर्जाच्या संशोधन पत्रिका, वेबसाईट, मासिके, शासकीय अध्यादेश, अहवाल, पुस्तके, वर्तमानपत्रातील लेख यांचा वापर करण्यात आलेला आहे.

महागाई संकल्पना :-

ज्यावेळी सर्वसाधारण किंमतीची वाढ होते. त्यावेळी स्थूलमानाने चलन वाढ होते. चलनवाढ म्हणजे वाढत्या किंमतीची प्रक्रिया असते. महागाईने गरीब, श्रीमंत, उत्पादक आणि उपभोक्ते कोणालाच सोडलेले नाही

१) जेव्हा रूपया अथवा अन्य कोणत्याही चलनामध्ये खरेदी करताना रूपयास अथवा त्या चलनास मिळणाऱ्या वस्तू पूर्वापेक्षा कमी मिळू लागतात त्यास महागाई असे म्हणतात.

भारतातील महागाईची स्थिती :-

सन १९९० नंतर नविन आर्थिक धोरणाचा स्वीकार करण्यात आला. संरचनात्मक सुधारणा कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीबरोबर आर्थिक सामाजिक व राजकीय क्षेत्रात बदल घडून आले. पुढील कोष्टकावरून वाढणारी महागाईची स्थिती लक्षात येते.

महागाईची स्थिती (२००२ ते २०१२)

वर्ष	महागाईचा सरासरी वार्षिक दर(प्राथ.वस्तू) टक्के	महागाईचा सरासरी वार्षिक दर(सर्व.वस्तू) टक्के
२००२-०३	३.४	३.३
२००६-०७	४.३	६.९
२००७-०८	४.७	७.७
२००९-१०	१०.२	१२.११
२०१०-११	९.३८	८.८७
२०११-१२	६.८९	८.६६

संदर्भ :- Economic Survey 2011-2012

देशात २००२ मध्ये महागाईचा सर्व वस्तूंचा दर ३.३% होतो तो २००९-१० मध्ये १२.११% एवढा आहे.

भारतातील महागाईची कारण भिमांसा :-

भारतीय महागाईचा कारणांचा शोध घेता असे लक्षात येते की, सुरुवातीपासून आर्थिक नियोजन चुकीच्या पायावर आधारलेले आहे.

पैशाच्या पुरवठ्यातील वाढ :-

वर्ष	पैशाचा एकूण पुरवठा	पैशाच्या पुरवठ्यातील निव्वळ वाढ
१९७०-७१	रु. १२,२०२ कोटी	-
१९८०-८१	रु. ६२,४०६ कोटी	रु. ५०,२०४ कोटी
१९९०-९१	रु. २,८०,५०९ कोटी	रु. २,१८,१०३ कोटी
२०००-०१	रु. १३,३७,५५५ कोटी	रु. १०,५७,०४६ कोटी
२००५-०६	रु. २३,५८,६३६ कोटी	रु. १०,२१,०८१ कोटी
२००९-१०	रु. ५३,२८,६७० कोटी	रु. ३२,७०,०३४ कोटी
२०११-१२	रु. ७३,७०,०४० कोटी	रु. १७,४१,३७० कोटी

संदर्भ :- आर.बी.आय. बुलेटिन १२ जानेवारी २०१२

महागाई मुळे होणारे परिणाम :-

- १) महागाईमुळे सर्व सामान्य कुटुंबाच्या आहारातील मुख्य घटक असलेल्या भाज्या, डाळी, बटाटे, दूध, अंडी, मांस यांच्या मुळे कुटुंबाचा ताळेबंद धोक्यात आला आहे. एप्रिल २०१२ मध्ये ७.२३% तुलनेत मे मधील महागाईचा दर ७.५५% नोंदला गेला.
- २) भाववादीतच विनाशाची बिजे असतात. त्यामुळे महागाईत वाढ झाल्यास अर्थव्यवस्था मंदीकडे जाते.
- ३) अनुचित मार्गांनी लाभ मिळण्याची प्रवृत्ती बळावून काळाबाजार, भ्रष्टाचार भेसळ नैतिक अधःपतन वाढीस लागतो.
- ४) वाहतूक, दळणवळण, वीज यावरही प्रतिकूल परिणाम होते.
- ५) वाढत्या महागाईने सर्वसामान्यांमध्ये कुपोषण, भुकबळी, उपासमार दारिद्र्यात भर पडते.

सारांश :-

महागाईने संपूर्ण जगात सर्वसामान्यांचे जीवनमान नकोसे केलेले दिसून येते. भारतात त्याची तीव्रता अधिक आहे. २०१३ मध्ये महागाईचा दर ३.३% असताना सध्या तो ९% चा आसपास आहे. तसेच जीवनावश्यक वस्तूंच्या पुरवठ्यापेक्षा मागणी अधिक वाढून महागाई वाढत आहे. तसेच निर्संगाची होणारी अवकृपा यातून त्यात भरच पडत आहे. आर.बी.आय.जी ने व्यक्त केलेल्या अंदाजापेक्षा (८.५%) घाऊक किंमत निर्देशांकवर आधारित महागाई जानेवारी २०१०पैसे देणे मध्ये ८.५४% २०११ मध्ये १२.१०% तर डिसेंबर २०१२ मध्ये १०.५८% झाली फेब्रुवारी २०१५ मध्ये २.०६% एप्रिल २०१७ मध्ये ४.८७% मार्च २०२२ मध्ये १४.५५% दर आहे.

संदर्भ ग्रंथ :-

- १) डॉ. भालचंद्र मृणगेकर (२०११) : 'आर्थिक सुधारणा आणि विकासाचा मानवी चेहरा' लोकवाड:मय गृह, मुंबई
- २) दत्त,सुंदरम (२०११): 'इंडियन इकॉनॉमी' एस.चिदे अॅण्ड कंपनी लिमिटेड, न्यू दिल्ली.
- ३) Misra & Puri (2009) : Indian Economy Himalaya Publishing house, Mumbai.
- ४) Economic and Political Weekly Dec. 26 th 2009, Jan, 1, 2012
- ५) WWW. Inflation in India -2012.

मी कुणाला कळलो नाही

मित्र कोण आणि शत्रू कोण
गणित साधे कळले नाही...
नाही भेटला कोण असा
ज्याने मला छळले नाही...
सुगंध सारा वाटीत गेलो.
मी कधीच दखळलो नाही...
ऋतु नाही असा कोणता
ज्यात मी होरपोळलो नाही...
केला सामना वादळाशी
त्याच्यापासून पळालो नाही...
सामोरा गेलो संकटांना
त्यांना पाडून वळलो नाही...
पचवून टाकले दुःख सारे
कधीच मी हळहळलो नाही..

आले जीवनी सुख जरी
कधीच मी हुरळलो नाही..
कधी ना सोडली कास सत्याची
खोल्यात कधीच मळलो नाही...
रुसून राहिले माझ्या अगदी जवळचेच पण
मी कुणाला कळलोच नाही...!
मी कुणाला कळलोच नाही.....!

जायब विद्या अनिल
बी.कॉम.भाग.३ (वाणिज्य विभाग)

**IF YOU HAVE
MORE THAN YOU NEED,
SIMPLY SHARE
IT WITH THOSE WHO
NEED IT THE MOST.**

वार्ता

संदीप माहेश्वरी

भोसले फ्लवरी संजय
बी.ए. भाग ३

संदीप माहेश्वरी हे लाखो लोकांमध्ये एक नाव आहे. ज्यांनी संघर्ष केला. अपयशी ठरले आणि यशाच्या शोधात पुढे गेले. ज्यांनी यश, आनंद आणि समाधानाच्या शोधात संघर्ष केला. इतर कोणत्याही मध्यवर्गीय मुलाप्रमाणेच त्यांच्याकडे ही अनेक अस्पष्ट स्वप्ने होती आणि जीवनातील त्याच्या ध्येयांची अस्पष्ट दृष्टी होती.

संदीप माहेश्वरी यांचा जन्म २८ सप्टेंबर १९८० रोजी दिल्ली येथे झाला. त्यांचे कुटुंब अल्युमिनियमच्या व्यवसायात होते. जे कोलमडले आणि यातून बाहेर पडण्याची जबाबदारी त्यांच्यावर आली. कोणत्याही तरुणाच्या अपेक्षेप्रमाणे त्याने शक्य ते सर्व करण्यास सुरुवात केली. मल्टी-लेव्हल मार्केटिंग कंपनीत सामील होण्यापासून ते घरगुती उत्पादनांचे उत्पादन आणि मार्केटिंग करण्यापर्यंत कोणतीही कसर सोडली नाही.

संदीप माहेश्वरी यांनी किरोरी मल कॉलेज, दिल्ली विद्यापीठ, दिल्ली या कॉलेजमधून इ. Co m मध्ये डिग्री घेण्याची इच्छा होती परंतु त्याने तिसऱ्या वर्षात कॉलेज सोडण्याचा निर्णय घ्यावा लागला.

आकर्षक मॉडेलिंग जगाकडे आकर्षित होऊन वयाच्या १९ व्या वर्षी मॉडेल म्हणून आपल्या कारकीर्दला सुरुवात केली. मॉडेलिंगकडून होणाऱ्या छळ आणि शोषणाचा साक्षीदार संदीप माहेश्वरी स्वतः होते. आणि हा बळणाचा क्षण होता जेव्हा त्याने असंख्य संघर्षशील मॉडेलिंगना मदत करण्याचा निर्णय घेतला.

२००२ मध्ये त्यांनी आपल्या तीन मित्रांसह एक कंपनी सुरू केली. जी सहा महिन्यातच बंद झाली. २००३ मध्ये त्यांनी अवघ्या १० तास ४५ मिनिटांत १२२ मॉडेलिंगचे १०,००० हून अधिक शॉट्स घेण्याचा जुगरनॉट टास्क पाडून विश्वविक्रम केला. पण अपेक्षेप्रमाणे तो थांबला नाही. त्याला मिळालेले फ्लॅमर आणि तात्पुरते आकर्षण त्यामुळे त्याचे लक्ष कमी झाले नाही. उलट, यामुळे मॉडेलिंग जगामध्ये आणखी सुधारणा करण्याची त्यांची मनोमन वाढत गेली.

२००६ मध्ये वयाच्या २६ व्या वर्षी त्यांनी ImagesBazaar लांच केले. मोठा सेट अप नसल्यामुळे त्याने मल्टिटास्किंगचे काम स्वीकारले. कॉन्सेलर, टेलिकॉलर आणि छायाचित्रकार हे सर्व स्वतःच असल्यामुळे त्यांनी पुढे जाण्याचा मार्ग मोकळा केला आणि आज ImagesBazaar हा भारतीय प्रतिमांचा जगातील सर्वात मोठा संग्रह आहे. ज्यामध्ये ४५ देशांमधील दहा लाखांहून अधिक प्रतिमा आणि ७००० पेक्षा जास्त ग्राहक आहेत.

युट्युब वर सर्वाधिक पाहिलेल्यांपैकी संदीप माहेश्वरी यांचा 'स्व-शिक्षण' व्हिडिओ ३७,०५३,६७५ वेळा पाहिला गेला असे संदीप माहेश्वरी यांनी ९ जुलै २०२१ रोजी पोस्ट केले. संदीप माहेश्वरी यांची नेट वर्थ ४ Million इतकी आहे.

- १) नेहमी लक्षात ठेवा की तुम्ही तुमच्या समस्यापेक्षा मोठे आहात. - संदीप माहेश्वरी
- २) प्रत्येकाकडून शिका कुणालाही फॉलो करू नका. - संदीप माहेश्वरी
- ३) तुम्हाला जे काही करायचे आहे ते करण्याची हिम्मत ठेवा. - संदीप माहेश्वरी

बालपण

इवल्या-इवल्या पाऊलांनी झाले घरात आगमन.
घरातला आनंद बघून झाले कावरे-बावरे मन.

मनात काही चालले हे कोणालच कळेना.
कोणाला दादा, कोणाला ताई म्हणाय जीभ काही वळेना.

काही वर्षांनी झाली शाळा सुरू.
मित्रांसोबतच मिळाले नवीनच गुरू.

प्राथमिक शिक्षणासोबतच मिळाले माध्यमिक शिक्षण.
गिरवले नवनवीन धडे अन् केले स्वतःचे रक्षण.

कॉलेजला आल्यावर कळली दोस्तांची दुनियादारी.
अन् कॉलेजची शिस्त खुप न्यारी.

शिक्षण झाले अन् आली नवीन जबाबदारी.
विचार करून करून झाले डोकंच भारी.

असं वाटलं की सगळ सोडून पुन्हा लहान व्हावं.
अन् बालपणीच्या आठवणीत रमून जावं.

पुन्हा एकदा तेच शाळेतलं गाणं म्हणावं.
लहानपणीच्या आठवणीत दंग रहावं.

लहानपणातच असते खुप गोडी.
म्हणूनच लहानपणीच काढली जाते सगळ्यांची खोडी.

बालपण आज आहे उदया नाही.
म्हणूनच मोठ्ठ होण्याची करू नका घाही.

चव्हाण प्रणाली बाबा
वी.कॉम भाग १

कधी कधी असं वाटतं....

कधी कधी असं वाटतं....

सगळ्या जगाला विसरावं.

आणि स्वतःच्याच नादात वाहत जावं
समुद्राच्या लाटांप्रमाणे समुद्रातून बाहेर यावं.
आणि पुन्हा त्यातच विसंबून जावं

पक्षाप्रमाणे सारी बंधणे तोडावी.
माणसाच्या गर्दीत माणुसकीला शोधावी.

मनाच्या कोपऱ्यातल्या काहुलाला थांबवावं
बाहेरच्या जगाला जवळून पहावं.

किती वेळ चार भिंतीत गप्प बसावं.
थोडं बाहेर पडून मनसोक्त हसावं

धावत्या जगातून बाहेर यावं
थोडा वेळ स्वतःला देवून पण पहावं

किती दिवस लोकांकडे
पाहून शांत रहावं.

कधी तरी थोडं वेडं बनून
मनासारखं जगूनही पहावं.

चव्हाण प्रणाली बाबा
वी.कॉम.भाग. १

वार्ता

मी मंगळावर गेलो असतो तर.....

माने सुकृता नामदेव

भितीवरचे कॅलेंडर इस २०४० हा काळ दाखवत होते. मी मंगळावरच्या प्रवासाला निघाले होते. त्यामुळे आभगणांचा निरोप घेण्याचा कार्यक्रम सुरू होता. या सर्वांची परत भेट केव्हा होणार. या विचाराने मन साशंक होते. पण त्याच वेळी एवढ्या मोठ्या कामगिरीसाठी भारताचे प्रतिनिधित्व करायला मिळणार. या विचाराने मी आनंदीतही होते.

मंगळाची विविध छायाचित्र आता 'नासा' कडे गोळा झाली आहेत. त्यांच्या संशोधनातून हे सिद्ध झाले आहे की, मंगळावर काही वर्षांपूर्वी मनुष्यवस्ती असावी आणि महाप्रलयामुळे ती नष्ट झाली असावी. पण मंगळाची माती ही 'जीवन' व 'जीव' यांची चिन्हे दाखवतात.

“चंद्रापेक्षाही मंगळ हा ग्रह पृथ्वीवरच्या मानवाच्या वास्तव्याला अनुकूल दिसत होता.”

त्या निष्कर्षानुसार जगातील सर्व प्रमुख राष्ट्रांचे प्रतिनिधी आज मंगळावर जात होते. अमेरिकेतील नासा केंद्रावरील तीन महिन्यांचे प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर आमचा चमू मंगळावरील प्रवासासाठी निघाला. आमच्या चमूत वेगवेगळ्या राष्ट्रातील पंधरा उमेदवार होते. ते यापूर्वी पाच वेळा मंगळावर जाऊन आलेले होते.

आमचे 'मार्स सव्हेअर' उडाले आणि खरोखरच पृथ्वीशी असलेला आमचा थेट संपर्क तुटला. अलगद कापसाच्या गादीवर उजरावे. तसे आम्ही मंगळावर उतरलो. प्रथमदर्शनीच आम्हाला एक आश्चर्य दिसले. त्यावेळी पश्चिमेला आणि पूर्वेला दोन्हीकडून चंद्रोदय होत होता. हे कसे?

तेव्हा मला आठवले की, मंगळाला दोन चंद्र आहेत. अनेक बाबतीत मंगळ व पृथ्वी यांच्यात बरेच साम्य होते. बहीण-भावासारखे साम्य! पण पृथ्वीसमोर मंगळ हे चिमुकले बाळ आहे. पृथ्वीच्या केवळ ११ टक्के वस्तुमान आणि पृथ्वीच्या त्रिज्येपेक्षा थोडा जास्त म्हणजे ६८०० किलोमीटर व्यास.

मंगळाच्या मातीत असणाऱ्या जास्त प्रमाणातील आर्यन डायऑक्साइडमुळे मंगळ लाल दिसतो. मग आम्ही सारे पृथ्वीवासीय मंगळाची ओळख करून घेण्यासाठी बाहेर पडलो. मंगळावर पृथ्वीसारखेच ऋतुचक्र आहे. फरक इतकाच की, प्रत्येक ऋतूचा कालावधी सुमारे सहा महिन्यांचा असतो.

ऑलेम्पस मॉन्स हे मंगळावरील आणि सान्या सूर्यमालेतील सर्वोच्च शिखर १०.००० फूट उंचीचे आहे.

प्रत्येक राष्ट्राला आपल्या वसाहतीसाठी मंगळावरचा भाग निवडायचा होता. सगळी मंगळाची पाहणी केल्यावर मी सर्वोच्च शिखर निवडले. म्हणजे तिथे 'हिले स्टेशन' उभारता येईल. पर्यटकांसाठी हॉटेल काढता येईल. कारण, जगातील सगळेच पर्यटक मागे पुढे मंगळावर येणारच!

ऑक्सिजन सिलिंडर आणि पाण्याच्या बाटल्या यांचे कारखाने काढण्याचे नियोजनही मी केले. पृथ्वीवर परत गेल्यावर सगळ्या 'मंगळ' असलेल्या मंगळ्यांना आणि ज्यांचा जन्म मंगळवारी झाला आहे. त्यांना मंगळावर पाठवावे. असे मी भारत सरकारला सूचवणार होते.

इतक्यात आपल्याला कोणीतरी हाक मारत आहे. असे माझ्या लक्षात आले. डोळे उघडून पाहिले तर आई मला उठवत होती. ती म्हणाली, "अग, अशी काय सारख मंगळ मंगळ करतेस?"

म्हणजे मी स्वप्नात मंगळवार भरारी मारून आले तर.....

विनोद

गणिताचे शिक्षक स्टाफरूममध्ये रिकाम्या डब्यात बपाती बुडवून खात होते.....

मराठीचे शिक्षक म्हणाले सर डब्यात तर काहीच नाही.....

गणिताचे शिक्षक : आम्ही भाजीला 'द' मानल आहे...!

आम्ही आर्टवाले.....

"खर तर अलिकडच्या काळात ग्रामीण/शहरी भागात Science घ्यायला हव होत. खर तर जे स्वतः आर्टमधून शिकले तेच आर्टवाल्याची थट्टा उडवतात. खर तर हा शुद्ध वेडेपणा आहे. शिक्षण कोणतही असो... आर्ट, कॉमर्स, सायन्स...." शेवटी ते शिक्षण आहे लोकांच्या कल्याणासाठीच त्याची निर्मिती झाली.

"शिक्षण हे वाघिणीचे दूध असून जो ते प्राशन करेल, तो गुरगुरल्या शिवाय राहणार नाही."..हे सांगणारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आर्टचे विद्यार्थी होते. महात्मा गांधी, नेहरू, नरेंद्र मोदी ही सारी मोठी माणसं आर्ट शाखेतूनच पुढे आली. मुळात विज्ञान शाखेतून डॉक्टर, इंजिनियर झालेले विद्यार्थी UPSC चा अभ्यास करताना आर्टचीच पुस्तक वाचतात. त्यांचा Optional विषयही आर्टमधीलच असतो. गझड आणि MPSC चा ८०% अभ्यास कला शाखेचाच आहे. IAS टिना डायी २०१५ मध्ये UPSC च्या परिक्षेत देशातून १ ली आली आणि बयाच्या २२ व्या वर्षी कलेक्टर झाली....ती सुद्धा कला शाखेचीच विद्यार्थीनी. म्हणून मित्रांनो, तुम्ही कोणत्याही शाखेत असा...काही फरक पडत नाही. स्वतःची गुणवत्ता सिद्ध करा.....अभ्यास करा..... आणि यशस्वी व्हा.

आर्ट शाखा म्हणजे आयुष्य जगण्याची आर्ट आहे. आणि सायन्स म्हणजे आयुष्याला दुरुस्त करण्याच माध्यम आणि कॉमर्स म्हणजे आयुष्याची आकडेमोड त्यामुळे कोणतीही शाखा कमी नसते.

संवाद लेखन स्वच्छता मोहिम

आजोबा व रोहन यांचा मध्ये नालेसफाई झालेला संवाद

- आजोबा : अरे रोहन, हा कचरा व जुन्या मोडक्या वस्तू बाहेर टाकून ये.
- रोहन : आजोबा समोरच्या नाल्यात टाकून येतो सगळा कचरा.
- आजोबा : रोहन, बघ तो नाला किती भरला आहे. पाणी दिसते का तुला? घाण व कचऱ्याने भरल्यामुळे पाणी अडून रस्त्यावर येते.
- रोहन : नाला घरासमोर तर आहे. शिवाय इतर लोक ही घरातला कचरा नाल्यातच टाकतात ना?
- आजोबा : हाच विचार चुकीचा आहे. त्यामुळे नाला भरून वाहत आहे. घाण वास, घाणरेडे पाणी व डास याचा त्रास कुणाला? सांग बरं.
- रोहन : होय आजोबा, घाण वास आपल्यालाच सहन करावा लागतो आहे. घाण पाणी तुडवत आपणच आपल्या घरी येतो. रात्री डास आपल्याला चावतात.
- आजोबा : यालाच म्हणतात, कळतंय पण वळत नाही. आज मी आरोग्य अधिकाऱ्याला तक्रार करणार आहे. स्वच्छता मोहिम हाती घेणार आहे.
- रोहन : आपला परिसर आपणच स्वच्छ ठेवला पाहिजे.
- आजोबा : दोन दिवस सुट्टी आहे ना? चला परिसर स्वच्छ करू या.
- रोहन : मी माझ्या मित्रांना व इतरांना बोलावतो. तसेच सोसायटीच्या सुचना फलका बरही लिहतो.
- आजोबा : चला पंतप्रधानाची स्वच्छ भारत योजना राबवू या.
- रोहन : स्वच्छता व आरोग्यची काळजी घेऊ. सगळ्यांना सांगतो. 'सब का साथ सब का विकास' धन्यवाद आजोबा तुम्ही ग्रेट आहात.

संगणकाचा महिमा

आजोबा व नात यांचा मधला संवाद.

- आजोबा : बरेच दिवस झाले चेन्नईला येऊन! मला मुंबईला गेलं पाहिजे.
- शिवानी : आजोबा 'तुम्ही खूप दिवस राहणार आहे.' असं म्हणाला होतात.
- आजोबा : अग दिवसभर मी एकटा असतो घरात. इथे मराठी वर्तमानपत्र सुद्धा मिळत नाही. मी वेळ कसा घालवणार?
- शिवानी : एवढंच ना आजोबा! तुम्हाला रोज मराठी वर्तमानपत्र वाचायला मिळेल, मी व्यवस्था करते.
- आजोबा : ते कसं काय शक्य आहे? बुवा?
- शिवानी : आजोबा, हे संगणकाचे युग आहे. नेटवरून काही सेकंदातच जगातील कोणतीही गोष्ट आपण घर बसल्या उपलब्ध करून घेऊ शकतो. आता जगात अशक्य असं काहीच राहिल नाही.
- आजोबा : पोरी, हे सगळं मी ऐकलंय खरं....
- शिवानी : आजोबा, मी नेट सुरू केलंय कोणतं वर्तमानपत्र वाचायचं तुम्हाला?
- आजोबा : 'सर्वकाळ'
- शिवानी : 'धांवा हं' मी आता ही अक्षरे संगणकावर टाईप करते.
- आजोबा : अरे वा! सगळी पाने दिसायला लागली की इथे.... सगळ्या बातम्या वाचतो आता.
- शिवानी : आजोबा, तुम्ही आता तुमच्या मित्रांना ई-मेल पण करू शकता.
- आजोबा : खरंच पोरी, संगणकाचा महिमा अगाध आहे. या संगणकाने संपूर्ण जगालाच एकदम जवळ आणलंय!

भोसले भक्ती सुर्यकांत
टी. वाय. बी. ए.

NCC कॅम्पचे अविस्मरणीय दिवस

वर्चार्क

एनसीसी म्हटलं की आठवतं ते 'एकता और अनुशासन' एनसीसी चे बोधवाक्य आहे. एनसीसी हा भारतीय सैन्य दलातील एक प्रकार आहे. ज्याला मराठीमध्ये राष्ट्रीय छात्र सेना असे म्हणतात. एनसीसी विभागाची स्थापना २६ नोव्हेंबर १९४८ मध्ये झाली.

एफ.वाय. ला असताना एनसीसी मध्ये भर्ती व्हायचं ठरवलं होते अन् झालेही परेड, रगडा, कर्तव्य, नेतृत्व आणि शिस्त एवढंच नसत हे त्यावेळी कळतं होतं. तोपर्यंतच कोरोना आला अन् त्यात दोन वर्ष गेली. टी.वाय.ला आल्यानंतर दुसऱ्या सत्रात कॉलेज सुरू झाले व परत एकदा एनसीसी ला सुरुवात झाली. दर शुक्रवार शनिवार परेड असायची. त्यावेळी आमच्या कॉलेजमधील गर्ल्स कॅडेटचे नेतृत्व मी करत होते. त्यावेळी मला मिळालेला हा माझा सन्मान होता. ज्युनिअर अंडर ऑफिसर म्हणून माझी निवड करण्यात आली. त्यानंतर सिनिअरने सांगितल्याप्रमाणे एनसीसीचे कॅम्प लागणार होते आणि कॅम्पला जायला आम्ही उत्सुकही होतो. त्याचवेळी परेडला असताना आमचे केअर टेकर ऑफिसर (उद्बज) लेकरवाळे सर यांनी नोटिस आणली अन् आमचा कॅम्प जाणारे हे कळाले आम्ही खूप खूश झालो आणि दडपण ही आले. याआधी कधी बाहेर जाऊन कॅम्प केला नव्हता पण आम्ही कॅम्पसाठी पूर्ण तयार होतो असायच. रोज चिकन कधी गोडमध्ये खडी, गुलाबजाम, आईस्क्रीम असायचं. रात्री जेवल्यानंतर सांस्कृतिक कार्यक्रम होता. प्रत्येक कॉलेजने काहीतरी एखाद, गाण, डान्स, नाटक करून दाखवाचं. ते झालं की विश्रांती असायची. दुसऱ्या दिवशी सकाळी सहा वाजता उठून धावून आल्यानंतर व्यायाम असायचा नंतर लगेच नाश्ता त्यानंतर वर्दी घालून यायच परेड व्हायची. परेड मध्ये खूप शिकाय मिळायचं त्यानंतर व्याख्यान व्हायचं. एक दिवस सकाळी ट्रेकिंगला गेलो. पूर्ण डोंगर चढल्यावर वरून सगळं नयनरम्य, मनमोहक सौंदर्य दिसत होतं. कॅम्पमध्ये रोज नविन शिकायला मिळालं. आपल्या शैक्षणिक अभ्यासक्रमातून बाहेरचं ज्ञान मिळालं. तिथे खूप जिवामावाचे मिळ मिळाले. कधीतरी चुकाही झाल्या सिनिअरचा मारही खाल्ला. सिनिअर काही घेऊन यायची 'भक्ते वाक खाली तुला दोन आणि बाकीच्यांना एक काठी' हे ठरलेलं असायचं. पण त्यात ही मजा होती. कॅम्पचा शेवटचा दिवस आला होता. त्याच्या आधल्या दिवशी झालेले खेळ व कार्यक्रम यांच्यात जे जिकले त्यांना पारितोषिक दिले नंतर त्यातील काहींनी स्वेच्छेने मनोगत व्यक्त केले त्यावेळी सगळेच भावनिक झाले. दुसऱ्या दिवशी सकाळी नाश्ता करून आम्हाला सोडण्यात आले.

कॅम्प सात दिवस झाला पण सगळंच शिकवून गेला. कॅम्पचे हे दिवस कधी संपूच नये असे वाटत होते. येताना दिलेले ज्ञान व आठवणी घेऊन आम्ही आलो.

वैचारिक

भारतातील गरीब हटवा, गरीबी नाही.

कोरोना काळात मोफत अन्नधान्य दिल्याने गरीबी कमी झाली. असा अहवाल आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी यांनी दिला. त्यामुळे केंद्रातील भाजपा सरकारला आनंदाच्या उकळ्या फुटल्या आहेत. परंतु अशा प्रकारच्या अहवालाने सरकारला बरे वाटले असले तरी, आकडेवारी सरकारच्या विरोधात आहे. त्यामुळे देशातील गरीब हटला परंतु गरीबी नाही. असेच म्हणता येईल.

भारताची अर्थव्यवस्था ५ अब्ज ट्रिलियन डॉलरपर्यंत नेण्याचे उद्दिष्ट्ये केंद्र सरकारने ठेवले आहे व होते. परंतु भारत हा दिवसेंदिवस कर्जाच्या खाईत लोटला गेला आहे. त्यामुळे भारतावर आज १२८ कोटींच्या पुढे कर्ज गेले आहे. तर प्रत्येक नागरिकावर ९८ हजार ७७६ रुपयांच्या कर्जाचा बोजा आहे. म्हणजे देशाची वाटचाल कर्जबाजारीकडे चालली असताना, भारतात गरीबी हटली हे कशाच्या आधारे म्हणायचे?

आजही सरकारकडून ८० कोटी लोकांना अन्न धान्य देत आहे. हे सरकारकडूनच सांगितले जात आहे. याचा अर्थ १३५ कोटी पैकी ८० कोटी गरीब आहेत. म्हणजे त्यांना एकवेळचे जेवन मिळेल असं काम देण्यात आलेलं नाही. मावनाच्या मूलभूत ज्या गरजा आहेत त्या गरजा भागवण्यात आलेले अपयश आज गरीबीकडे नेताना दिसत आहे. अन्न, वस्त्र, निवारा, शिक्षण, रोजगार, बेरोजगार भत्ता या सरकारने घ्यायला हव्यात मात्र रोजगार सोडाच उलट भारतात बेरोजगारांची संख्या झपाट्याने वाढताना दिसत आहे. हाताला काम नसल्याने पैसा नाही. पैसा नसल्याने अन्नधान्य विकत घेऊ शकत नाही. परिणामी त्यांना उपाशीपोटी झोपावे लागते. म्हणूनच भारताचा ग्लोबल हंगर इंडेक्स हा ११६ देशांमध्ये १०१ व्या क्रमांकावर आहे म्हणजे भारतात उपासमारी जास्त आहे. उपासमारी आहे. याचा अर्थच गरीबी आहे. तरीही आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी सरकारधार्जिणे अहवाल देते. याला त्यांचे सरकारशी लागेबांधे तर नाहीत ना. अशी शंका उपस्थित केली जात आहे. आपल्याला हवा तसा अहवाल बनवून घेऊन सरकार गरीबीशी जखमेवर मीट चोळण्याचा प्रकार करत आहे. त्यामुळे सरकारवर किती विश्वास ठेवावा असा खरा प्रश्नच आहे.

भारतात अन्नाधीशांची संख्या १४२ वर गेली असून याचा लोकांकडे देशांच्या ४० टक्के कुटुंबांचे उत्पन्न कमी झाल्याने त्यांची वाटचाल गरीबीच्या दिशेने गेली आहे. असे असताना आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीचा अहवाल संशयाच्या भोक्याचा आहे. भारतातील विषमता ही गरीबीमुळे आहे. गरीबी हे मूळ कारण आहे. त्यानंतर जातीव्यवस्था जीवित आहे. तोपर्यंत विषमता दूर होऊ शकत नाही. जगभरात जास्त गरीब भारतात आहेत. त्याच्यावर जगातील विद्वान अभ्यास करू शकतात. एवढी भारतात गरीबी टोकाला पोहचली आहे. २०२२-२३ चे केंद्र

सरकारचे ३९.४५ लाख कोटींची बजेट आहे. एवढे मोठे बजेट असतात. देशात विषमता कशी काय? भारतात किती गरीब आहेत. यासाठी २५ आयोग का आहेत यासाठी आयोग गठीत करण्यात आलेला नाही. गरीबीची चर्चा होते मात्र गरीबांची होत नाही. इंदिरा गांधी यांच्या कालखंडात गरीबी हटवाचा नारा देण्यात आला होता. मात्र गरीबी काही हटली नाही उलट गरीबच हटला. म्हणजे हा मुद्दा केवळ राजकीय होता. कुटेलही पावले उचलण्यात आली नाहीत. गरीबीची व्याख्या करताना जाती मात्र लपवल्या जातात उपासमारी आहे. देशात ज्यांना जातीव्यवस्था निर्माण केली त्या जातीव्यवस्थेच्या निर्मात्याला लपवले जाते. गरीबी आणि उपासमारी या बाबी पाप-पुण्याशी जोडल्या जातात. तू गरीब का आहेस? तर तुझे ते पूर्वजन्मीचे पाप आहे. त्यामुळे गरीब विचारा व्यवस्थेविरोधात आवाज उठवण्याऐवजी निमूटपणे सहन करतो. आपल्या पूर्वजन्मीचे पाप आहे. त्यामुळेच आपण गरीब आहोत अशी त्याची धारणा बनते. भारतात जातीव्यवस्था डोक्यावर बसलो असल्याने लोकांना विचार करताच येत नाही. एक जात दुसऱ्याला कमी लेखत असल्याने कुणीही शासक वर्गाविरोधात आवाज उठवताना दिसत नाही.

भारतात गरीब आणखी गरीब होतो तर श्रीमंत आणखी श्रीमंत होताना दिसत आहे. एवढी विषमता आजच्या घडीला नसून भरलेली आहे. भारतात गरीब हा सब्जेक्ट आहे. गरीबी हटवण्याचे ऑब्जेक्ट नाही. अशी परिस्थिती भारतात का निर्माण झाली. तर भारताला डझनने घेरले आहे. डझन अर्थात लाला, पंडित, गुंडा यांचे राज आहे. दररोज ४ हजार लोक उपासमारीने व्यापिल्यात सापडत आहेत. त्याला कारण शासक वर्गाची नीतीच कारणीभूत आहे. असे असताना आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी सरकारधार्जिणे अहवाल कसे काय देऊ शकते? भारतातील गरीबी कधीच हटणार नाही कारण जेवढे लोक गरीब राहतील तेवढे त्यांना समस्यांच्या गर्तेत लोटता येते एकदा का समस्या निर्माण झाल्या की तो गरीब हतलब होतो आणि व्यवस्थेपुढे हात टेकतो. त्याच्या अंगात बंड करण्याची ताकद नसते. जो बंड करत नाही त्याच्यासमोर समस्यांचा डोंगर उभा केला जातो. त्यामुळे आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी अहवाल सरकारधार्जिणा असला तरी गरीबांसाठी दिशाभूल करणारा आहे. केवळ डोंगर उभा केला जातो. त्यामुळे आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी अहवाल सरकारधार्जिणा असला तरी गरीबांसाठी दिशाभूल करणारा आहे. केवळ आकडेवारीची फुगवून देशातील गरीबी मिटणार आहे का? कारण प्रत्यक्षात पाहिले तर गरीबी माख्यावर मारण्यात आली आहे. त्या गरीबीच्या ओझ्याने गरीब आणखी खंगला असून त्याचे पाठ आणि एकच झाले आहे. एवढी विकट व्यवस्था आज गरीबांसमोर आहे. मग आम्ही आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीच्या अहवालावर विश्वास कुठल्या आधारे ठेवायचा असा सवाल निर्माण होत आहे.

धन्यवाद ! आई बाबांना!!!

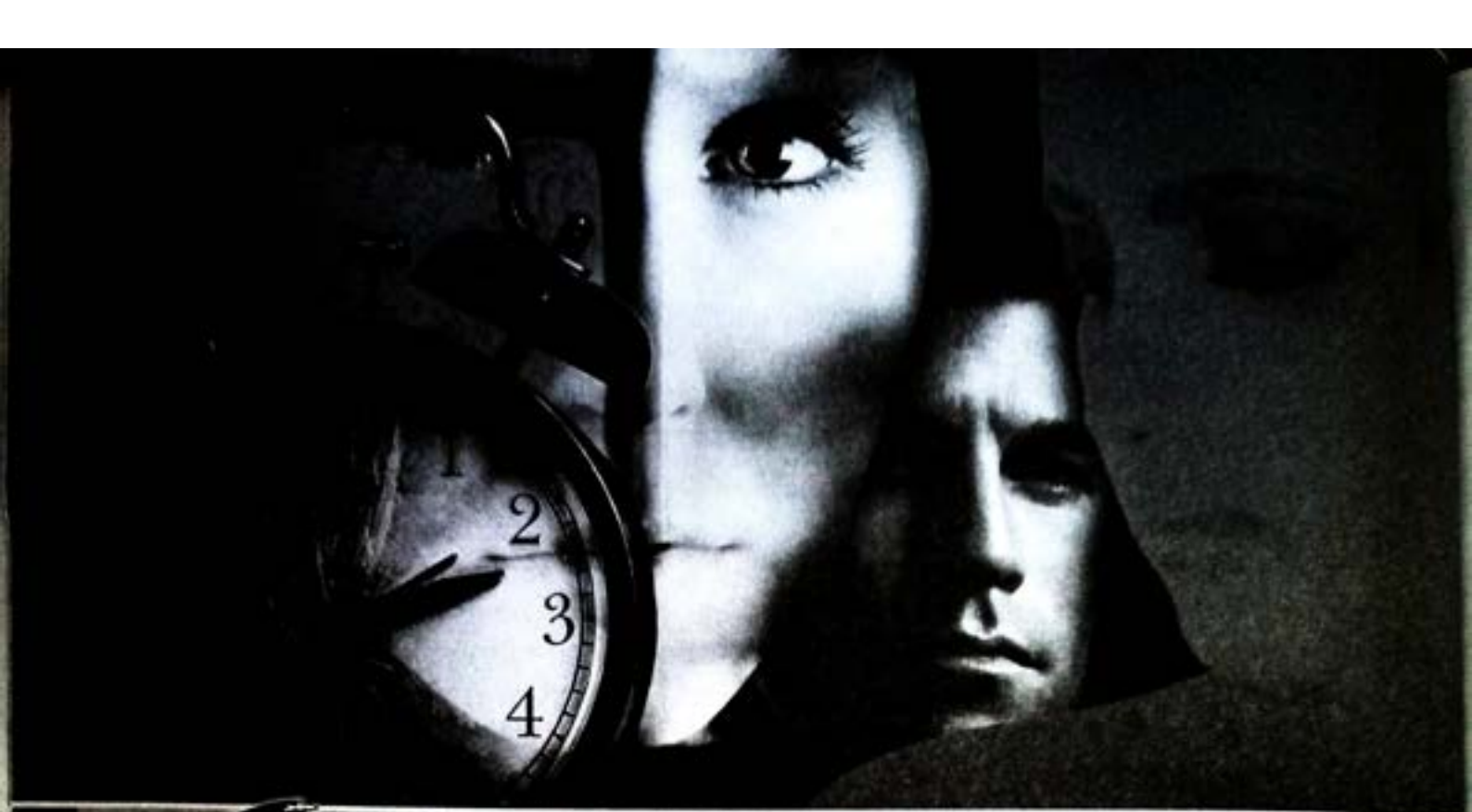
देवा नंतर आई-बाबा आहेत सर्वात महान,
हे कळलं मला वयाच्या १५ व्या वर्षी
जन्म देणं नाही सोपं,
मुलांना स्वावलंबी करणं नाही सोपं
म्हणून धन्यवाद आहे आई-बाबांचे !!!

इवल्याश्या डोळ्यांनी जग पाहिले आई-बाबांमुळे
छोटे-छोटे बोटं पकडून जग! फिरले आई बाबांमुळे
तुकडे-तुकडे बोलून, बोलनं शिकले
आई-बाबांमुळे,
हळू-हळू जगणं शिकले आई-बाबांमुळे,
म्हणून धन्यवाद आहे आई-बाबांचे !!!
वेळो-वेळी योग्य ज्ञान घेऊन स्वावलंबी झाले
आई बाबांमुळे,
दुसऱ्यांना मदत करणे, कोणाबद्दल द्वेष न वाटून घेणे,
सगळं आपल्याला मिळावं अस न वाटणे,
समजलं त्यांच्यामुळे
अर्थात छोट्या-छोट्या गोष्टी समजल्या
आई-बाबांमुळे,
म्हणून धन्यवाद आहे आई-बाबांचे !!!

त्यांचे स्वप्न साकार करणे ही संधी
मिळाली त्यांच्यामुळे
हे खोट ठरणार नाही हा विश्वास
मिळाला त्यांच्यामुळे,
त्यांना त्रास होणार नाही ही माझी
जबाबदारी
त्यांना सुख देण माझी जबाबदारी,
अर्थात जबाबदारी शिकले त्यांच्यामुळे,
म्हणून धन्यवाद आहे आई-बाबांचे !!

कोकरे सुलगा सोपान
प्रथम वर्ष कला

वर्चस्विक

समाजातील स्त्री-पुरुष भेदभाव

“स्त्री जन्मा ही तुझी कहाणी
हृदयी अमृत नयनी पाणी
तुझिया पोटी डावतरती तर
अन्यायच ते करीती तुझ्यावर
दशा तुझी ही केविलवाणी”

खरंच! स्त्रीची जणू किमयाच न्यारी आहे. आपल्या भारतीय संस्कृतीत स्त्रियांना आदिशक्ती, दुर्गा, सरस्वतीचे रूप मानले जाते. आजच्या या एकविसाव्या शतकातील स्त्रिया या बुद्धिमान व कर्तृत्ववान आहेत. याची प्रचिती आपल्याला आताच २०१६ साली झालेल्या ऑलिंपिक स्पर्धेमधून आली असेल या स्पर्धेत सुद्धा देशाचं नाव लौकिक वाढविणाऱ्या या देखील स्त्रियाच होत्या ना! पी.व्ही. सिंधू आणि साक्षी मलिक यांनी आपल्या कर्तृत्वाने आपल्या नावाचा डंका जगभर गाजवला. हे सर्व अगदी स्त्रिया पुरुषापेक्षा चांगली कामगिरी करून सिद्ध करत आहेत. तरी देखील आजही स्त्रियांचे समाजातील स्थान पुरुषांच्या तुलनेत सामर्थ्याने कवेत घेऊ शकते तर तिला समाजात का बरं समान वागणुक दिली जात नाही? आपल्या देशाला स्वातंत्र्य मिळून ७६ वर्षे झाली. त्याचबरोबर विविध तंत्रज्ञानाची, जागतिकीकरणाची प्रगती झाली. मात्र माणसाने, वैज्ञानिक दृष्टी स्विकारली. मात्र वैज्ञानिक दृष्टिकोन स्विकारला नाही. त्याचे जीवन हे आधुनिक बनले मात्र विचार हे जुनेच राहिले. या सर्वांचा विचार केला की, मनात प्रश्न पडतो. स्वातंत्र्यापूर्वी समाजातील स्त्रियांचे जे स्थान होते तेच स्थान आता स्वातंत्र्यानंतर का बरे आहे?

वेद काळात स्त्रियांना अगदी पुरुषांच्या बरोबरीचे स्थान होते अगदी सर्वच क्षेत्रात त्यांचा मुक्त वावर होता. परंतु या काळानंतर हिंदू धर्मान्त ‘मनुस्मृतीचा’ प्रभाव वाढल्याने स्त्रिया या सुरक्षिततेच्या भावनेने पुरुषांवर अवलंबून राहू लागल्या. त्यातूनच त्या गुलाम बनत गेल्या. वंशवृद्धीसाठी पुरुषांनी स्त्रियांवर जाचक निर्बंध लादले. पुरुषांचे कुटुंबातील आर्थिक वर्चस्व वाढले. स्त्री आर्थिकदृष्ट्या दुबळी व परावलंबी झाली. त्यातूनच पुरुषप्रधान कुटुंबव्यवस्था निर्माण झाली. सुरक्षिततेच्या नावाखाली तिच्यावर अनेक बंधने लादण्यात आली. स्त्रीचे क्षेत्र ‘चूल आणि मूल’ इतकेच मर्यादित राहिले. बालविवाह जरट कुमारी विवाह सतीची चाल पुनर्विवाह बंदी अशी अनेक बंधने लादण्यात आली. त्यातूनच स्त्री ही दुर्बल बनत गेली. पुर्वीच्या काळात असणाऱ्या स्त्रियांच्या या स्थितीत आज काही प्रमाणात बदल झालेला दिसून येतो. पण हा बदल पूर्णपणे झालेला नाही आजही खेड्यापाड्यातील काही भागात स्त्रियांना अत्यंत दुय्यम वागणुक दिली जात आहे. त्यांच्याकडे केवळ उपभोगाचे साधन म्हणून पाहिले जात आहे.

आज तर स्त्रियांची अवस्था खूपच दयनीय झाली आहे. आज स्त्री गर्भवती झाली की तिच्या पोटात मुलगा आहे की, मुलगी हे आता अत्याधुनिक तंत्राद्वारे कळू लागले आहे. त्यामुळे गर्भात जर मुलगी असेल तर गर्भ खाली केला जातो. अन मुलगा असेल तर त्याला जन्म दिला जातो. का? तर वंशाचा दिवा मुलगा. म्हातारपणीचा काठीचा आधार परंतु मुलगी म्हणजे परक्याचे धन जर मुलाला वंशाचा दिवा मानतात तर मग मुलीला का बरं दुय्यम वागणूक देतात? तिला का नाही समजली जात वंशाची समई हेच बघा ना छत्रपती शिवाजी महाराजांचे नाव ऐकले की आपली छाती अभिमानाने फुलते शिवाजी महाराजांना जन्म देणारी ही देखील एक स्त्रीच होती ना? जर जिजाऊच जन्माला आल्या नसत्या तर शिवबा जन्मलाच नसता आणि मराठ्यांचा इतिहास घडलाच नसता म्हणजेच शिवाजी महाराजांनी जो इतिहास घडवला त्यांना प्रेरणा देणारी, सावलीप्रमाणे पाठीशी उभी राहणारी आणि जन्म देणारी ही एक स्त्रीच होती हे मात्र आपण विसरतो.

स्त्रियांची प्रगती व्हावी यासाठी भारतीय संविधानात विविध कायदे करण्यात आले आहेत. परंतु प्रत्यक्षात ते अंमलात आणले जातात का? पुरुषांच्या तुलनेत स्त्रियांना कमी पगार दिला जातो. अगदी गल्ली पासून ते दिल्लीपर्यंत स्त्रियांवरील अत्याचार वाढतच आहेत. असे म्हणतात की, एक पुरुष शिकला तर त्याचा सर्वांगीण विकास होतो. मात्र एक स्त्री शिकली तर संपूर्ण कुटुंबाचा, समाजाचा विकास होतो. मग आज या स्त्रीला अत्याचाराची झळ का बरं सोसावी लागते? का त्यांना मनमोकळेपणाने जगण्याचा अधिकार दिला जात नाही? पुरुषाने नोकरी केली तर त्याला सन्मानाने वागवले जाते. मात्र स्त्रीच्या वाट्याला आयुष्यभर कुटुंबासाठी खस्ता खाणे एवढेच असते.

“अरे संसार-संसार जसा तवा चुल्यावर
आधी हाताला चटके तेव्हा मिळते भाकर”

हे अगदी सहज बोलतो संसार म्हणजे काय? हे स्त्रीशिवाय कोणाला माहित असणार? जर दोघे पती-पत्नी कामाला असतील आणि दोघेही एकाच वेळी घरी आले तर दोघेही दमून येतात. पण आपला थकवा बाजूला ठेवून जेवण बनवून जेवायला वाढण्याची जबाबदारी ही स्त्रीच पार पाडते. जर घरातील एखादा सदस्य आजारी पडला तर रात्र-दिवस जागी राहून ती माऊली स्वतःच्या तहानभूकेचा विचार न करता राब-राब राबते. मुलगा परीक्षेत पास झाला तर सगळीकडे त्याचा गाजावाजा करून पेढे वाटून आनंद साजरा केला जातो. मात्र तेच मुलगी असेल तर गाजावाजा तर सोडाचं, पण साधं तीच कौतुकही केलं जात नाही. तरीही स्त्री न डगमगता अगदी जिद्दीने धैर्याने येणाऱ्या संकटाला सामोरी जाते. म्हणूनच तर म्हणतात प्रत्येक यशस्वी पुरुषाच्या मागे एका स्त्रीचा हात असतो.

आज कोणतेही वृत्तपत्र उघडले तरीही पहिल्याच पानावर नेहमी बलात्काराची बातमी झळकते. शहरात तर या समस्येला स्त्रियांना सातत्याने तोंड द्यावे लागते. खरंच, किती संघर्षमय जीवन जगत आहेत स्त्रिया! तरी देखील समाजाच्या बंधनांना झुगारून स्वतःच्या कर्तृत्वाने आणि सामर्थ्याने तिने आकाशात उंच भरारी घेतली आहे. स्त्रियांची अशीच प्रगती व्हावी यासाठी स्त्रियांचा सामाजिक दर्जा सुधारणे गरजेचे आहे. त्यासाठी वा.ना.आंधळे यांनी ‘लेक वाचवा’ या अभियानांतर्गत ‘मुलीच्या जन्माचे स्वागत करा’ ही संकल्पना जशी जनमनात रुजवली तसेच विविध उपक्रम हाती घेणे गरजेचे आहे. जेणेकरून स्त्री-भुण हत्या कमी होईल. यासाठी केवळ डॉक्टर किंवा पालक यावर कारवाई करून हा प्रश्न सुटणार नाही. तर यासारख्या कार्यक्रमांमुळे लोकांचे मतपरिवर्तन आणि मनपरिवर्तन करणे गरजेचे आहे. म्हणूनच म्हणावेसे वाटते.

“जन्म दयायला आई पाहिजे
राखी बांधायला ताई पाहिजे,
हट्ट पुरवायला मावशी पाहिजे
आयुष्याच्या साथीला बावको पाहिजे
पण हे सर्व करायला आधी,
मुलगी तर जन्मली पाहिजे.....!”

खरंच एक स्त्री अशी आहे की जी आई, ताई, पत्नी, मावशी, आजी, मामी, आत्या विविध नात्यांची गुंफण घालत असते. अशा प्रकारे आजची स्त्री ही अबला नसून सबला आहे. म्हणूनच स्त्रियांचा सामाजिक दर्जा त्यांचे समाजातील स्थान, त्यांना समाजातून मिळणारी अमानूष वागणूक, अत्याचार, बलात्कार या सर्वांपासून मुक्त करण्यासाठी सर्वांनी एकजूट होऊन समतेचा लढा व मुक्ती लढा देण्यास सज्ज झाले पाहिजे. तरच समाजात परिवर्तन घडून येईल. समाजातील स्त्रियांना सन्मानाने वागवले जाईल मुलगी ही सासर आणि माहेर या दोन घरांना जोडत असली तरीही हुंडा दयावा लागतो. म्हणून तिच्या जन्माचा सर्वांना त्रास वाटतो. मुलीच्या जन्माला नकार दिला जातो. समाजात ती ओझं मानली जाते. त्यासाठी समाजात जनजागृती करणे अत्यंत महत्वाचे आहे. स्त्रियांच्या या दयनीय जीवनाचा विचार केला असं वाटते.

“लेकीचा गं जन्म देव देऊनी चुकला
सारीपाट खेळ भातुकलीचा मांडला.”

वर्चस्व

बाई अत्याचाराचा तुरुंग तुलाच फोडावा लागेल....

प्रियांका संपत तोररो
वी कॉम १००१

‘यत्र नार्यस्तु पुज्यन्ते, तमन्ते तत्र देवता’

अस मानणारी आपली भारतीय संस्कृतीचाच स्त्रीच्या आयुष्येविषयी, जातीविषयी, धर्माविषयी सोशल मिडीयावर एक छानशी पोस्ट वाचली आणि म्हटलं याच बाबतीत तुमच्याशी संवाद साधावा.

एका लहानश्या मुलीने आपल्या आज्ञीला प्रश्नविचारला काय गं आजी नारी शक्ती म्हणजे नेमकं काय गं! मी वाचतेय टिक्कीवर ऐकते स्त्री शक्ती, महिला सक्षमीकरण म्हणजे नेमकं काय गं? तेव्हा सुरुकुत्या पडलेल्या चेहऱ्यानं आणि मोतीबिंदू झालेल्या डोळ्यानं त्या आजीनं आपल्या नातीला दिलेलं उत्तर अतिशय समर्पक होतं ती म्हणते बघा....

स्त्री म्हणजे काय गं! स्त्री म्हणजे वेगळं काय नसतं “स्त्री एक मनुष्य असते. तिला ही तिच आयुष्य असते. तुडवली तर नाधिण असते. डिवचली तर वाधिण असते. तान्हा बाळाची निज असते. कडाडली तर बीज असते आणि बरं का पोरी तिच्याच गर्भात सान्या देशाच बीज असते, स्त्री म्हणजे एक शक्ती असते.....”

बघा ना! आज गल्ली पासून ते दिल्लीपर्यंत सर्व क्षेत्रात आमच्या महिलांनी इतिहास घडवला आहे. डॉक्टर, वकील, इंजिनिअर, आपीएस, आयएस, पंतप्रधान, अहो राष्ट्रपती देखील आमच्या महिला झाल्या आहेत आणि पुरुषांच्या खांद्याला खांदी लावून या देशात वावरत आहेत. खरंच ही आपल्या सर्वांसाठी एक अभिमानाची गोष्ट आहे. कायद्यानेही स्त्री-पुरुष समानता मान्य केली आहे आणि आमच्या महिलादेखील कार्यरत आहेत. पण खरंच आम्ही आमच्याच देशात सुरक्षिततेने जगतोय काही? आमच्या आया-बहिणीवर होणारे अत्याचार कितपत बंद झाले, स्त्री-भ्रूणहत्या कितपत बंद झाल्या. हुंडाबळी कितपत बंद झाले. निर्भया कोपडीसारखे प्रकार अजूनही आमच्या देशात घडत आहेत या सर्व समस्यांनी अत्याचारांनी ग्रासलेल्या या भारतामध्ये आम्ही मोकळा श्वास तरी घेऊ शकतोय का हो! हे सगळे प्रश्न कुठतरी आपल्याला सुचवतायत की, बाई! अत्याचाराचा समूळ नष्ट करून क्रांतीची मशाल घेऊन पुढे जाऊ या.

आज महिला सक्षमीकरण ही काळाची गरज बनली आहे. आपल्याला आपल्या भारतामध्ये खंबीरपणे उभं राहायचं असेल तर आपल्याला आपल्या हक्कासाठी न्यायासाठी आपणच सज्ज झाले पाहिजे आपले हक्क आपली वेदना समाजापुढे मांडली पाहिजे.

आमच्या महिला खुप शिकल्यात हो हुशार देखील आहेत. पण बळी पडतायत अंधश्रद्धेला आमच्या अंगात काढूबाई, अंबाबाई येते बघा ना डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर म्हणतात लोकांच्या अंगात छ. शिवाजी महाराज का बरं येत नाहीत. महिलांच्या अंगात जिजामाता, सावित्रीबाई

का बर येत नाही. फक्त देवीदेवताच आणि भूतच का बर येतात. हे बघा अंगात येण हा निव्वळ मानसिक रोग आहे आणि हे मी नाही तर कित्येक वैज्ञानिकांनी हे सिद्ध केले आहे. अगं या सावित्रीच्या लेकीनो आता तरी हुशार व्हा आणि जागृत व्हा या अंधश्रद्धेपासून स्वतःच रक्षण करा जेव्हा इथल्या मायमाऊल्यांच्या अंगात जिजाई, रमाई, सावित्रीसारख्या युवती घडतीलना? त्या दिवशी या देशातल्या एकाही महिलेवर अन्याय आणि अत्याचार होणार नाही. असं म्हणतात की एक स्त्री शिकली की सान्या कुटुंबाचा उद्धार करते म्हणून तुम्ही देखील शिका स्त्री-भूषण हत्या प्रमाण तुम्ही थांबवा, मुलामुलीनंमध्ये तुम्ही भेदभाव करू नका. हुंडा देऊ नका आणि घेऊही ही नका आपल्या होणाऱ्या अन्याय अत्याचारा विरुद्ध उठून संघर्ष करा. अरे हा कायदा निर्भया पथक, महिला आयोग, तुमच्या मागे उठून उभा असेल फक्त तुम्ही उभ्या रहा.

नाही तर आम्ही इकड सांगत बसायचो हे करा, ते करा, हिचा आदर्श घ्या, तिचा आदर्श घ्या आणि आम्ही मात्र सुख म्हणजे काय आणि रंग माझा वेगळा बघत जीवनभर स्वतःतच सगून जावू. दसरोज वर्तमानपत्रातल्या छेडछाड आणि बलात्काराच्या बातम्या ऐकल्या ना तर अंगावर काटा येतो. एकीकडे या देशात गाई वाचवा ही मोहिम चालू होती आता आम्हाला बाई वाचवा हा नारा देण्याची गरज भासत असेल तर यापेक्षा दुसरी शोकांतिक काय असू शकेल स्त्री कोणाची खाजगी संपत्ती नाही की कोणी ही याव आणि कुरुतुडून जाव. स्त्री हे आदिशक्तीचं रूप आहे. तिच्यात खूप सहनशक्ती आहे या सहन शक्तीचा जर उद्रेक झाला तर नारी शक्ती काय करू शकते याबद्दल कोणी विचारदेखील करणार नाही म्हणून उठा! लढा! आपल्या कायद्याबद्दल, आपल्या संविधानाबद्दल, हक्काबद्दल आणि मुलांनादेखील शिकवा त्यांच्यासमोर छ.शिवाजी महाराज, शाहू महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार ठेवा आणि समोरच्या स्त्रीचा आदर करायला शिकवा तसेच कुठ तरी परिवर्तन घडून येईल अरे जिजाऊंच्या लेकी तुम्ही वाधिणीसारखं जंगल पाहिजे समोर काही बोलात तर त्याला उभा फाडण्याची धमक आपल्यात असली पाहिजे. एकवेळेस इतर प्रशिक्षण द्या. तुमच्याकडे कोणी वाकडी नजर करून जरी बघितल ना तरी त्याचे डोळे काढून हातात देण्याच धाडस आपल्यात यायकां हवं. श्रीकृष्णाने द्रौपदीला साड्या पुसायचे दिवस गेले आता. आताच्या द्रौपदीला स्वतःच रक्षण हे स्वतःच कराव लागणार आहे.

आपण म्हणतो शिवाजी जन्माला यावा पण कुठ शेजारणीच्यात मग आपली मूल काय फेसबुक, इंस्टाला दान केलीत का आपण कधी खंबीर होणार आपल्या घरी कधी शिवाजी जन्माला येणार पण आपल्या घरी शिवाजी जन्माला येण्याअगोदर प्रत्येक घरात जिजाऊ जन्माला आल्या पाहिजेत त्याच्यासाठी आपल्याला खंबीर, पराक्रमी आणि धाडसी झाल पाहिजे आपल्या मनातून भीती काढून टाकली पाहिजे मग बघा निर्भया-कोपर्डी सारखे प्रकारच काय हो कुठल्या नराधमाची नजर वर करून बघायची हिंमतदेखील होणार नाही शेवटी एवढच म्हणते.

“सबसे प्यारी क्रांतीकारी निर्भय नारी हू। अरे देश की बेटी मैं तो सौ दुश्मन को भारी हू।

धन्यवाद, जय जिजाऊ, जय शिवराय!

आपल्या स्त्रियांनी स्वतःमध्ये बदल करून निर्णय घेण्याचे धाडस केले पाहिजे. चांगल्या वाईटाची जाण करूनच पुढे चालायला पाहिजे तर अन्याय अत्याचार संपुष्टात येईल स्वतःपासून सुरवात केल्यास कोणतही गोष्ट अशक्य नाही हे त्रिवाद सत्य आचरणात आणले पाहिजे.

आई आणि बाबा

वडिलांसाठी आज लिहू काही.
आईपेक्षा तेही काय कमी नाही.
सागराएवढी अथांग माय आई आहे.
पण पर्वतासारखा खंबीर आधार बाबा आहे.
रत्नांची खाण आई आहे.
पण त्या खाणीतील हिरा बाबा आहे.
उदयानात फुललेला गुलाब आई आहे.
आयुष्याचा आधार आई आहे.
पण वडिलांविना तर संपूर्ण जीवनच निराधार आहे.

स्वप्न पाहणारा भास आई आहे.
पण स्वप्न प्रत्यक्षात उरवण्याचा ध्यास बाबा आहे.
चराचर उजाळणारी पणती आई आहे.
पण पणती तेवत ठेवणारी वात बाबा आहे.
लहान वेदनेनंतर पुकारलेली चारोळी आई आहे.
पण मोठ्या संकटावरची आरोली बाबा आहे.
सुखी जीवनाची दुबा आई आहे.
पण दुःख संपवण्याचा दबा बाबा आहे.

तेजश्री संजय चव्हाण
बी.कॉम. भाग ३

वर्चस्व

'अनाथांची माय' - सिंधूताई सपकाळ

चोसले किशोरी लालासो
एफ. वाय. बी. ए.

महाराष्ट्राच्या चारित्र्यामध्ये ठसा उमटवणाऱ्या सिंधूताई सपकाळ यांना अनाथांची माय या नावाने ओळखले जाते. सिंधूताई सपकाळ यांचा जन्म १४ नोव्हेंबर १९४७ मध्ये वर्धा येथे झाला. त्यांच्या आईला त्या नकोशा असल्यामुळे त्यांचे नाव त्यांची चिंधी असे ठेवले होते. माईचे बालपण जणू पाषाणाचा दगडच होते. त्यातूनच त्यांना आयुष्याची, जीवनाची शिल्पकला म्हणजेच एक मूर्ती घडवायची होती. माई डगमगल्या नाहीत. दासळल्या नाहीत. त्या एक तलवार, ढाल, शाल बनून राहिल्या आणि बालपणांची मूर्ती घडवू लागल्या.

सिंधूताईंना शिक्षणाची खूप आवड होती. त्यांचे वडील गाई-म्हशी वळणे हे काम करीत असल्यामुळे माईंना पण त्यांनी म्हशी वळण्याचे काम लावले. माईंना शाळेत बसू देत नसत. परंतु माई करणार काय त्यांना शिक्षणाच्या दूधाचे व्यसन लागलं होतं. त्यांना शाळेत गेल्याशिवाय चैन पडत नसे. दुपारच्या म्हशी तळ्यात बसायला गेल्या की, माई शाळेत जायच्या शाळेत गेल्या तर शिक्षक त्यांना उशिरा आल्याबद्दल शिक्षा करायचे. शिक्षणाच्या दूधाचे व्यसन लागलं असल्यामुळे त्यांना शाळेत जाण हा एकमेव पर्याय होता. त्यामुळे त्यांना त्रास सहन करावा लागत होता. एकेदिवशी दुपारच्या माई म्हशी पाण्यात बसवून शाळेत गेल्या. म्हशी पाण्यातून उठून शेजारच्या पिकामध्ये चरायला गेल्या. शेतकऱ्याने माईंना शाळेतून हाताला धरून म्हशीसंकट त्यांची वरात त्यांच्या आईपर्यंत नेली. माईंना त्यांच्या आईने मारहाण केली. त्यांनी ही पोरं अशी ऐकायची नाही म्हणून त्यांच्या लग्नाचा निर्णय त्या कोवळ्या वयातच घेतला. त्यावेळेस माई अवघ्या दहा वर्षाच्या होत्या. माईंना वाटलं असुद्धा माहेरच्यांनी नाही जाऊ दिलं शाळेत तर सासरचे जाऊ देतील.

त्यांना वाटलं आता जरी माझ्या शिक्षणाच्या वाटेवरती काटे असले तरी सासरच्या घरी शिक्षणाच्या वाटेवरती फुलं असतील. परंतु नशीवाच दुर्दैवी माहेरच्यापेक्षा सासरशी त्या काट्यांचं जाळचं विणून ठेवलं होतं. त्यांना सासुरवास करणारी जाच लावणारी माणसं त्यांना सासरच्या घरी मिळाली.

उतरले नव्हते अजून
पाठीवरील शिक्षणाचे ओझे
लहानपणीच संसारात सांगा
हसण्या दवडण्याच्या दिवसात असे
मातृत्व हे आले

सासरी नांदतांना मात्र

बालपण कधीच हरवले

सुखी संसाराचे स्वप्न पाहिले

मग मेघ काळे का दाटले....?

माईनी सासरच्या या सर्व गोटीला तोंड देत जगायला शिकू लागल्या. माईनी फुलांची वाट बघणं सोडून दिल व त्या काट्यातून फुलं निर्माण करू लागल्या. त्यावेळेस माई निराधार झाल्या.

हा युगानुयुगे माईचा प्रवास चालू होता. त्यांच्या डोळ्यातील गंगा कडेकडेने वाहत होत्या. माईना किती चटके बसत होते. तरी त्यांना कुणीही जवळ घेत नव्हतं.

गावातील स्त्रिया गुरांच शेंण काढणं, चारा, पाणी, धार काढण अशी काम करत होत्या. परंतु त्यांना एक दमडीही भेटत नसे. एकेदिवशी माईना खूप राग आला. त्यांनी गावातील स्त्रियांना घेऊन बंड पुकारले. माई हा लढा जिंकल्या. परंतु याची किंमत माईना चुकवावी लागली. त्यांच्या गावातील जमीनदार दमडाची असतकर हा दुखावला गेला. त्याला वाटले बाईची येवढी हिंमत...एवढं बळ, त्याला जंगल खात्यातून मिळणारी रक्कम माईनमुळ बंद झाली होती आणि गावातील लोकांना माईच नेतृत्व मिळाल होतं...

माई त्यावेळेस नऊ महिन्याच्या पोटोशी होत्या. त्यांच्या पोटातील मूल माझंच आहे असे खोटे आरोप दमडाजीने त्यांच्यावरती केले व श्रीहरी सपकाळ यांच त्यांना 'कान भरले' श्रीहरी सपकाळ यांची तळपायाची आग मस्तकाला गेली. त्यांनी माईना प्रचंड मारहाण केली. नऊ महिन्याच्या पोटोशी होत्या तरी त्यांना लाथा-बुक्क्यांनी मारलं आणि ओडत गोठ्यात टाकलं. त्याच रात्रीला गोठ्यामध्ये माईनी मुलीला जन्म दिला, त्या मुलीची नाळ माईनी दगडाने तोडली होती. माईना खूप त्रास सहन करावा लागत होता. माईची ही गोष्ट आपण ऐकली तरी आपल्या काळजाला चर्चकण चर्चका देते. माईनी ती प्रत्यक्ष अनुभवली आत्ताच्या काळातील स्त्रियांना माईच्या नखाची पण सर येणार नाही. माई एका दिवसाच्या मुलीला पोटाशी धरून आईकडे गेल्या. आईची माया तरी कसली होती? त्यांनी माईना घराचा उंबरठा ओलांडून दिला नाही. त्यांची तिथूनच हाकलपट्टी केली. माई निराधार झाल्या होत्या. त्यांना कोणची आधार देत नव्हते.

सिंधूताईचा तिथूनच पुनःजन्म झाला होता. त्यांना तिथून पुढं दुसर आयुष्य लागल होत. माई शाकाहारी जेवण करत असत. माईना सर्वात जास्त भेंडी आवडायची माईला एका स्त्रीने तिची मुलगी समजून तिला आधार दिला होता माईनी त्यांना मी तुमची मुलगी नाही असं सांगितल्यावर त्याचक्षणी तिचा जीव गेला. गावातील लोकांनी त्यांना तिथून हकललं. माईनी भीक मागायला सुरुवात केली. तान्ही मुलगी सोळा दिवसाची होती. त्यांना 'काय खाऊ आणि काय नाय' असं झालं होत. रात्रीची वेळ होती. माई भटकत भटकत स्मशानाजवळ आल्या. त्यांनी मरायचा विचार केला तुकड्या-तुकड्याने त्यांच काळीज फाटलेलं होत. ईबलासा जीव कुशीत घेऊन भीक मागितली तरी काहीच त्यांना दिलं नव्हतं म्हणून त्यांनी मरायचा विचार करून स्मशानाजवळ गेल्या होत्या.

त्या मरण्यासाठी निघाल्या असताना त्यांना स्मशानात प्रेत जळताना दिसलं माणसं उठून गेली होती. माई त्या मुलीला घेऊन त्या प्रेताजवळ गेल्या. त्यांना प्रेताजवळ थोडंस पीठ दिसलं. माईनी पटकन मुलीला खाली ठेवल. त्यांनी ते पिठ घेतलं मडक्यातलं पाणी घेऊन हातावरती भाकरीची घडण करून. त्या प्रेतावरती भाकरीला उब दिली आणि पोटाच्या भुकेला दोन घास दिलेआत्मा शांत झाला होता. जगातील सर्वात महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे पोटाची भूक आहे बाळांनो! अशा माई नेहमी म्हणायच्या माई आत्मा शांत झाला म्हणून पहाटेच्या वेळी त्यांनी मरायचं ठरवलं प्रहररात्र उलटली होती. मरायची तयारी झाली होती. थोडाच अवधी राहिला होता. गाव शांत झोपलं होत. त्यांची नजर पैलतीरावर लागली होती, डोंगराचा प्रचंड कडा माझी वाटतच बघत होता. संपूर्ण मोह आवरून त्या निघाल्याच होत्या. जाता जाता मुलीच्या कोवळ्या गालावरती मी माझे ओठ टेकले. मात्र नकळत डोळ्यातील पाणी तिच्या गालावर पडले... आणि तिने 'दिलखुलास' हंबरडा फोडला.

कुण्या अबलेचे प्रेत निपचीत होते।

बिलगून तिला चिमुकले पीत होते।।

असं दृश्य त्यांच्या डोळ्यापुढं आलं आणि त्यांनी मरण कॅन्सल केलं. आभाळ गहिबरलं होत. अंधार निवाळला होता. पूर्वेला तांबडं फुटल होत धीरगंधीर वारा वाहत होता. बाकीचे सर्व तारे मलूल झाले होते. तरी एक तारा प्रखर तेजाने तळपळत होता. त्याचवेळी त्यांनी त्यांच्या मुलीच 'ममता' असं नाव ठेवलं.

माईनी रेल्वे स्टेशनवरती जाऊन भीक मागायला सुरुवात केली. त्यांना गाणे गाऊन पोटाला दुकडा मिळत होता. त्यातच त्या समाधान मानून स्टेशनवरच्या भिकाऱ्यांना थोडे-थोडे वाटून खायच्या आणि स्टेशनवरतीच झोपायच्या माईना सवय नसल्यामुळे झोप लागत नसे. दुसरे

भिकारी गाढ झोपी जायचे. असे दिवसामागून दिवस जात होते. त्यांची मुलगी मोठी झाली होती. माईनी स्वतःचं घरटं निर्माण करायचा विचार केला. आणि “आता जगायच तर समाजासाठी” असा निर्धार त्यांनी मनाशी केला. त्यांनी आपल्या ‘पोटचा गोळा’ दुसऱ्याजवळ ठेवण्याचा निर्णय घेतला. माईनी श्रीकृष्णाच्या मंदिरात जाऊन श्रीकृष्णाच्या हातात आपल्या साडीची चिंधी काढून ‘चिंधी’ बांधली आणि आजपासून ‘चिंधी’मेली अस म्हणत. आपल्या मुलील दत्तक दिलं व आजपासून मी ‘सिंधू’ असं म्हणत त्यांनी मुलगी दिली. त्या जोडप्यानं माईना विचारलं असं का? आणि तू जाणार कुठे? करणार काय? माईनी सांगितलं....

जिकडे वाट दिसेल तिकडे मी निघाली आहे. माई स्टेशनवरती रोजच्या प्रमाणे भीक मागायला आल्या त्यांनी गाणी म्हणून भींग मागून स्टेशनवरच्या भिकारी मुलांना खाऊ घातलं त्यांनी खाल्लं. अशी अनाथ मुलं सांभाणऱ्या माईनी विचार केला. माईनी स्टेशनवरच्या मुलांना खाऊ-पिऊ घालण्याचा निर्णय घेतला. त्यांनी ‘ममता बाल सदन’, ‘सन्मती बाल निकेतन संस्था’, माईनी असे अनाथाश्रम उभारले.

देवा आम्हाला हसायला शिकव

परंतु आम्ही कधी रडलो होतो.

याचा विसर पडु देऊ नकोस.

असं म्हणत त्यांनी आपल्या कामाला सुरुवात केली. त्या प्राणपणाने इतरांचे जीवन कमळाच्या फुलाप्रमाणे उमलणारी, गुलाबासम सुवास देणारी, पाण्यासम निर्मळ असणारी अन् चंदनासम झिजणारी, अनाथांसाठी आपले जीवन अर्पित करणारी आणि इतरांसाठी ऊर्जास्रोत बनून अनाथांना कवेत घेऊन मातृत्व आणि पितृत्वाची छाया देणारी त्यासाठी आपल्या स्व-मातृत्वाचे बलीदान देऊन जगण्याची उर्मी देणारी, वेदनांना गुलाम करून संवेदनाच मोठं कपाळी कुंकू लावून अन्यायाच वाटोळं करणारी, नववारी लुगडं घालून अनाथांच्या ‘अनमोल जिंदगीला चार चाँद’ करणारी. लुगडं-चोळी घालून अमेरिकेची वारी करणारी मराठमोळी आपली मायमाऊली विदर्भकऱ्या ‘माई’ म्हणजेच लोकमाता सिंधूताई सपकाळ.....!

उभारल्या पंखावरी, थेंब टपोरे झेलीत

धारा वर्षता वरून, बैल बंशिड हालवी

अवेळीच फुटे पान्हा, गाय व त्याला बोलवी

जीवाचं रानं करत त्यांनी अनाथांसाठी आपल्या मायेचं छप्पर दिलं. त्या अनाथांसाठी ‘माईकडून’-‘माऊलीच्या दुग्धापरी, आले मृगाचे तुषार, भूकेजल्या तान्हासम, तोंड पसरी शिवार...’

त्यांना सिंधूताईमधून आईच मातृत्व भेटलं. तसेच त्या हजारो गाईच्या सुद्धा आई बनल्या. त्यातूनच त्या आपलं जीवन दुसऱ्यांना देऊन जगू लागल्या. माईनी अनाथांसाठी खाऊ-पिऊ घालून त्यांना शिक्षण देण्याचे ठरवले. त्या त्यांना शिक्षण देऊ लागल्या. माईनी मुलींना शिक्षण देऊन त्यांची लग्नसुद्धा करून दिली माई अनाथ मुलांचं आयुष्य जगण्यास मदत करू लागल्या. त्यांनी अनाथ मुलांसाठी वेगवेगळ्या योजना आढाल्या ‘जसं-की’-‘कमवा व शिका’ ही योजना.

माईनी फक्त अनाथांची सेवाच केली नाही तर त्यांच्या संपूर्ण शिक्षणाची जबाबदारी घेतली. अनाथ मुलांना प्राध्यापक करण्याचे स्वप्न त्यांनी आपल्या यांच्यामध्ये पाहिले. त्याचेच एक उदाहरण म्हणजे-

‘स्यत शिक्षण संस्थेच्या’ ‘छत्रपती शिवाजी कॉलेज सातारा’ येथून ‘कमवा व शिका’ योजनेमध्ये स्वतःचे शिक्षण पूर्ण करून प्रा. येवले हे एक उदाहरण होय. याशिवाय माणदेशामध्ये म्हसवड महाविद्यालयामध्ये ज्याने इतिहास याविषयाचे अध्यापन केले ते प्रा. रणदिवे सर होय. अशी कित्येक उदाहरणे आहेत.

हे काम करीत असताना महाराष्ट्रातील लोक त्यांना जेमतेम ओळखत होते. त्या परदेशात म्हणजे ‘अमेरिका’ या देशात जाऊन आल्यावर त्यांना संपूर्ण जग ओळखू लागलं. सिंधूताई सपकाळ म्हणजे अनाथ मुलांसाठी दुधावरील साय, दिव्यावरचं काजळ, मातृत्वाचं सृजनत्व, वन अँड ओनली तुमच्या आमची अन् सर्वांची वऱ्हाडाचं लढालढात पांढरं होत्या. माई नेहमी सर्वांना एक संदेश द्यायच्या. “चालत रहा, मागे बळून पहा, दिवस तुमच्यासाठीच उजडणार आहे. रात्रीवर पांघरून घालून उदयाचा दिवस जगायला शिका.” माईना साडे सातशे पुरस्कारांनी सन्मानित केलं आहे. तसेच त्या ‘पद्मश्री’, ‘पद्मभूषण’ अशा कित्येक पुरस्कारांच्या मानकरी आहेत. अनाथ मुलांची सेवा बजावत असताना त्यांचे पती श्रीहरी सपकाळ त्यांच्याकडे आले. माईनी त्यांना श्रीहरीसारखे त्यांना हकलून दिलं नाही. त्यांना जवळ केलं. माई त्यांना म्हणाल्याम मी आता तुमची पत्नी राहिली नाही. तुम्हीच माझे छोटं बाळं झाला आहात तेव्हा, माझ बाळं म्हणून माझ्याबरोबर राहायचं.

माईनी मनात कोणताही संकोच न ठेवता त्यांना जवळ केलं व मायेचा आश्रय दिला. माई त्यांना म्हणाल्या तुम्ही खूप श्रेष्ठ आहात. महान

आहात. तुम्हीच मला हाकलं मारल म्हणून मी घराबाहेर पडले. भीक मागितली. त्यामुळेच तर मी इथपर्यंत पोहोचले. तुम्ही माझ्यासाठीच खूप महान आहात. तुम्ही मला हाकललं नसतं. तर मी इथपर्यंत पोहोचले नसते. ही सर्व सेवा मला करता आली नसती. माईनी त्यांना जवळ केलं.

माईना इतके पुरस्कार मिळूनही त्यांच समाधान नव्हतं. त्या म्हणायच्या या पुरस्काराऐवजी, मला भेटायला फुलं घेऊन येण्याऐवजी थोडेसे पैसे माझ्या या लेकरांना थोडस अन्न थोडं पाणी बरोबर घेऊन येत जा. त्यामध्येच माझ समाधान आहे. त्यातच माझा जीव आहे. माईनी अनाथांची सेवाच नाही तर त्याबरोबर त्यांनी विविध प्रकारची पुस्तके कविता लिहल्या. 'मी वनवासी' हे पुस्तक माईच प्रकाशित आहे. तसेच 'वाटेवरी...काटे' यासारख्या अनेक कविता त्यांनी लिहल्या व गायल्या. तसेच त्या भाषण देखील करत होत्या. त्याबरोबरच त्यांनी अनेक कीर्तने देखील केली आहेत. माई उत्तम भाषण करीत होत्या. त्या अमेरिकेला जाऊन भाषण, देखील करून आल्या आहेत. महाराष्ट्राच्या तसेच जगाच्या कानाकोपऱ्यात 'अनाथांची माय' म्हणून त्यांच नाव दुमदुमत आहे.

आपल्या आईचा विचार केला कर आपली आई घरातल्या घरातच किती भेदभाव करते ओ.....

आपल्याआपल्यातच मुलगा आणि मुलगी यांच्यातच किती भेदभाव करते. माईनी तसं केलं नव्हतं त्यांनी अनाथांसाठी पोटचा गोळा काढजावर दगड ठेवत बाजूला करून अनाथ मुलांसाठी मायेचं पंख फडफडलं व त्यांना ऊब दिली. जगावर तर असं माईसारखं आपलं नाव थोड का होईना पण मागच्या पिढीमध्ये, पुढच्या पिढीमध्ये राहिलं पाहिजे. माईच नुसती ही कर्तबगारी जरी ऐकली तरी काळजाला चरकन.. असा चटका देते. त्यांनी ती प्रत्यक्षपणे कशी अनुभवली असेल. मोठ्या-मोठ्या दुःखाच्या डोंगरातून त्यांनी सुखाचा झरा शोधला. त्यासाठी त्यांना अपार कष्ट केलं ते म्हणतात ना 'टाक्याचे घाव सोसल्याशिवाय देवपण येत नाही.' माईनी अनेक घाव सोसले आणि आपले कार्य बजावले. माईची कहती अनन्यसाधारण आहे. "तिन्ही जगाचा स्वामी आईविना भिकारी" अशी आमुची प्रेमस्वरूप, वात्सल्यसिंधु माई. 'माई' हा शब्द उच्चारला एक सेकंद पुरेसा आहे. तिला समजून घ्यायला एक तप लागू शकतो.

मायेच पाघंरून घालणारी, कधी कठोरपणे आयुष्याला आकार देणारी माईने अपार संकट तारून आज ही आपल्या पिलांसाठी सतत धावपळ करीत होत्या. म्हणून माय-पोराचं हे नात आज रक्ताच्या नात्यापेक्षा श्रेष्ठ बनले आहे. 'जन्म देणाऱ्यापेक्षा तारणार श्रेष्ठ' या म्हणीला तंतोतंत खरं ठरणारे असे अफाट व्यक्तिमत्त्व म्हणजे "माई" हजारो अनाथांची जीवनज्योत बनून त्यांनी सर्वांना प्रकाशमान केलं.

माईची ही लेकर आज शिक्षण घेत वेगवेगळ्या क्षेत्रात उंच भरारी मारत आहेत. स्त्री ही क्षणाची बापाच्या काळजाचा तुकडा तर क्षणाची पत्नी तर अनंत काळाची माता आहे. तीच भूमिका माई पार पाडत होत्या. कुणाच्या आई आहेत. तर कुणाच्या सासू आहेत अशा विविध भूमिका माई पार पाडत होत्या.

पोरके झालेल्या लेकरांची

आस हिला लागली

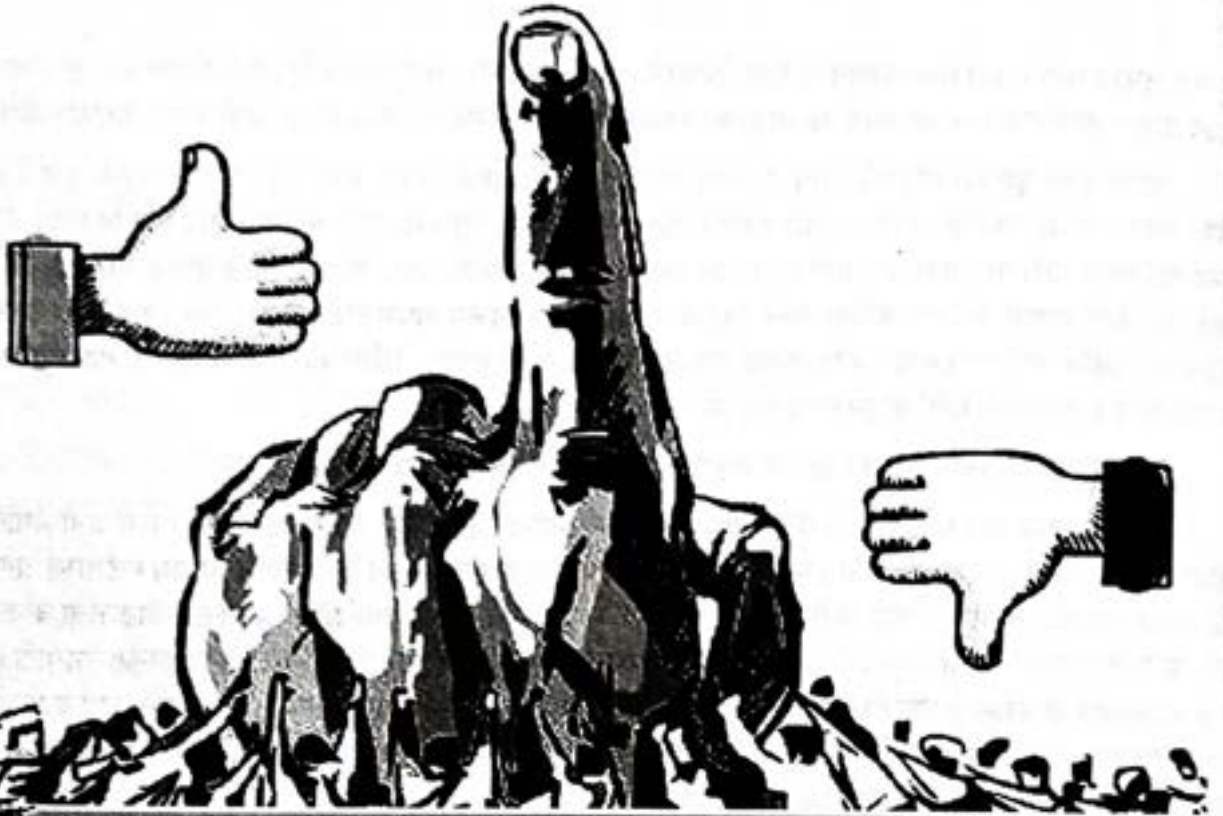
कोठे होती? कोठे गेली?

अनाथांची हि "माई" बनली.....

अस हे कार्य बजावत असताना माईनी पुण्यातील गॅलक्सी रुग्णालयात त्यांनी अखेरचा श्वास घेतला. त्यांच अंत्यदर्शन त्यांच आश्रम संमती बालनिकेतन मांजरी येथे होते.

माई नेहमी म्हणायच्या मला जाऊ नका मला जमिनीत गाडा अशा माई म्हणायच्या. ही धस्ती माय मला तिच्या कुशीत घेईल. तीच मला जवळ करेल. म्हणून माईना ठोसरच्या स्पर्शानभूमीत गाडलं त्यांनी अखेरचा श्वास.....रोजी घेतला.

माई तुम्ही गेलात अख्खा महाराष्ट्र पोस्का झाला आहे. तुम्ही गेलात आम्ही आई कुणा म्हणू? महाराष्ट्रातल्या वासरांची गाय तूच माई गेलीस आम्हा कुणाचा आधार आहे. आई तू या अनाथांचा आधार होतीस. तू किती संकट झेललीस आमच्यासाठी तूझे उपकार कसे फेडू हेच कळतं नाही. तूझे जीवन होते रणांगण तरी तू आम्हा दिलेस आंगण.

बच्चारिक

सोहळा लोकशाहीचा जागर मताधिकाराचा

खरात वैष्णवी भिक्
टी वाय बी ए

**मतदार राजा जागा हो,
लोकशाहीचा धागा हो!**

जग बदल घालुनी घाव, सांगून गेले मज भीमराव बदल घडविण्यासाठी मोठा पहाड फोडवा लागणार नाही. एका मनाचा स्वाभिमान जागवावा लागेल. लोकशाहीतील मताना अधिकार प्रत्येक नागरिकांच्या मनगटातील सामर्थ्य आहे. मताच्या पेटीतून शासनाचा जन्म होतो. कोण्या संपत्तीच्या भांडारातून नाही. हे अलौकीक देणं अन्य शास्त्रात सापडणार नाही.

मुजोरांना बठणीवर आणणे नागरिकांच्या हाती असल्याने, हुकूमशाहीची नांगी ठेवल्या जाते. सार्वभौम गणराज्यांची मुहूर्तमेढ मजबूत वनते.. गणराज्याला बळकटी देणे मतदानाचा गाभा आहे. मतदान लोकशाहीचा डोलारा उभा करते. त्यामुळे स्वैराचारी राज्यसत्ता थरथर कापत असते. मतदानाचा पहारा अंदाधुंद मानसिकतेचे खच्चीकरण करून, सर्वलौकिक कल्याणाला खतपाणी घालते. त्यामुळे लोकशाहीचा कणा अधिक ताठ होऊन, देशाची एकात्मता सौख्यशिखर गाठले. मतदानाने सत्तेवर बसवून लोकहितासाठी झटण्यासाठी संधी उपलब्ध करून देता येते. त्याप्रमाणेच अहितकारक सत्तेला पायउतार करण्याचा उत्तम उतारा म्हणजे मतदान. अशाने लोकशाहीचे आरोग्य धोक्यात येत नाही. सुद्धा लोकशाहीचे सोहळे साजरे करता येतात.

मताधिकाराचा जागर होणे गरजेचे आहे. मताची शक्ती कळणार नाही, तोपर्यंत जुलमी मनोवृत्ती डोके वर काढत राहील. भारतासारख्या विशाल देशात, अनेक बाबतीत विविधता आढळते. प्रांत, भाषा, जात, धर्म यापलीकडे एकोपा साधत भारतीय म्हणून एका धाग्यात बांधण्याचे काम लोकशाही करीत असते. पण लोकशाहीच्या अथांग सागरात अज्ञानाची वादळे उलथापालथ घडवून आणतात. अज्ञानापोटी विविधतेतील भेदाचा वापर करून, लोकशाहीवर हल्ला करणारे सत्ता हस्तगत करू पाहतात. अशांच्या हातात सत्ता आली की, गणराज्याची गणचेपी करण्याचे तंत्र त्यांना चांगले अवगत असते. अशावेळी आक्रंदणाचा लोकशाहीचे सांत्वन करण्यास मतदाराच्या हाती काहीच नसते. मताचे मूल्य ना कळल्याने भेदाच्या वादात अडकून, मतदार लोकशाहीच्या हत्येत सहभागी होत असतो.

मी मतदान करणारच...

तुम्हीही आपला

मतदानाचा

हक्क बजवा

माझ मत.....

माझा अधिकार

बदलत्या तंत्रज्ञानाच्या युगात बुद्धिभेदाची जळमटे पसरताना दिसतात. यात मतदार फसत जातो. नीती, अनितीच्या तार्किकतेला फाटा देत. भेदाच्या प्रेमात पडून स्वतःच्या पायावर कुऱ्हाड मारून घेतो. पर्यायाने लोकशाहीला खिंडार पाडण्याचे पातक आपल्या माथी पाडतो. विकल्या गेलेली प्रसामाध्यमे मतदारांच्या बुद्धित खोट्या थापांचे बीज पेरून, देवाला खतपाणी घालतात. मताचे अवमूल्यान केल्या जाते.

लोकशाहीचे मूल्य रूजविणाऱ्या शक्ती सत्तास्थानी गेल्या तरच, मतीच किंमत वाढते. त्यासाठी मतदार जागरूक होऊन मतदानाची उपयोगिता जाणली पाहिजे. मतदारांपुढे रेटून खोट्याला सत्यात मांडणारी वृत्ती चकवा देत असते. खोट्याची जित झाली की, निराश मतदार हतबल होऊन मतदानापासून फारकत घ्यायला लागतो. लोकशाही प्रवर्धित होण्याऐवजी घसरणीला लागते.

मतदानासारखे दुयारी शस्त्र म्यान करण्यात शहाणपण नाही. संविधानाने प्रत्येक नागरिकाच्या मनगटात भरलेले बळ आहे. मतदार गर्भगळीत झाला तर, सत्तापिपासू गैरमार्ग करायला मोकळे. नव्या युगात स्वतःला जागरूक समजणारा मतदार, मतदानापासून गाफील राहतो. यापेक्षा लोकशाहीचे मोठे हत्यारे कोण? मतदानाचा दिवस सुट्टी म्हणून मजा मारणारे वेळ निघून गेल्यावर देशाच्या चिंतेने, परिस्थितीवर ताशेरे ओढण्याची चढाओढ लावतात. प्रत्यक्ष मतदानातून पर्याय शोधण्याचा शहाणपण कधी येणार? लोकशाहीचा खरा सोहळा साजरा करायचा असेल. तर आधी हक्क नव्हे कर्तव्य म्हणून मतदान केले पाहिजे.

वृद्ध असो की जवान.....

सर्वजण करा अवश्य मतदान!!!

आर्थिकतेची दरी मतदाराला मजबूर बनवते. ही मजबूरी लोकशाहीला घातक आहे. पैशासाठी मत विकण्याची द्रिरीची परंपरा त्यागली पाहिजे. पैशाने लाचार बनून. लोकशाही खिळखिळी करण्याचे सोडले पाहिजे. आपल्या कटाने पाच वर्षे सुखाने उदरनिर्वाह करणारा मतदार, एक दिवसासाठी भिकारी कसा होतो? याचा फायदा उचलत प्रस्थापित श्रीमंत गरिबाची दरी खोल करीत जातात. याला कारणीभूत मतदार आहे. जिथे लोकांनी लोटांगण घालावे. अशा मताची श्रीमंती गहाण ठेवून बनलेला मतदार, लोकशाहीला झुकायला भाग पाडतो. म्हणून मताचे मूल्य पैशात न मोजता, स्वाभिमान जागा केला पाहिजे. स्वाभिमानाचे मोल जिवाहून लाखमोलाचे मतदानाच्या नोटावर लोकशाहीला पोषक सत्ता उभी करण्यात पुरुषार्थ आहे. मत विकण्यात नाही. मताच्या अधिकाराने सर्वांना समान दर्जा दिला आहे. महालातील श्रीमंत असो की, झोपडीतील रंक, पुरुष असो की स्त्री, जात, धर्म, वर्ण कोणताच भेद ठेवला नाही. प्रत्येकाच्या मताचे मूल्य समान. त्यामुळे प्रत्येक नागरिक समान दर्जाचा आहे. दर्जा खालावण्याची नामुष्की मतदार स्वतः ओढवून घेतो.

विकला गेलेला गुलाम असतो. गुलाम सदोदित वंचित असतो. वंचिताची परंपरा खंडित करायची असेल तर, समान दर्जाच्या मताधिकाराचा मार्ग सोडता कामा नये. लोकशाहीच्या उदात्त ध्येयाकडे नेणारा मतदानाचा मार्ग आपला तारणहार आहे. संविधानाच्या गर्भातून भेटलेला अनमोल ठेवा जोपासत, स्वतः देशाचे मालक बनण्याचा राजमार्ग म्हणजे मताधिकार. या अधिकाराचा योग्य वापर झाला तर, लोकशाहीत समानता आणि समता बहरण्यास वेळ लागणार नाही. मताधिकार विकून लाचारी पत्करली जाते, तेव्हा विषमतेची दरी वाढायला सुरुवात होते. आपले हक्क, अधिकार मिळवायचे असतील तर, बाणेदारपणे कर्तव्य बजावता आले पाहिजे.

एका बोटारच्या शाईची किंमत ज्याला कळली. तो लोकशाहीचा शिलेदार झाला आहे. त्याच्या बोटारच्या शाईने भल्याभल्यांना आपल्या इशान्यावर नाचवण्याची धमक ठेवली. अभिमानाने बोटार लागलेली शाई, लोकशाहीचे सोहळे सजवत असते. याच प्रतापाने कित्येक स्थित्यंतरे घडवून आणली जागरूक मतदाराचे महान कार्य लोकशाहीची धुरा सांभळत आहे. म्हणून मताधिकाराचा जागर घालण्याची गरज असून त्याचे सामर्थ्य वाढवले पाहिजे. बोटारची शाई मिळवण्याची नसून सत्तापिपासू वृत्तीला ठेवून काढण्यासाठी आहे.

शपथ घेण्यापेक्षा बाणा बनला पाहिजे. मत विकण्याची लाचारी खूप झाली. लोकशाहीचे मारेकरी पिटावून लावण्यासाठी धमक भरली पाहिजे. मताची शक्ती लोकशाहीचा पाया बळकट करेल. तेव्हाच स्वातंत्र्यपताका फडकत राहिल. गैराला वाकडी नजर करून पाहण्याची हिंमत होणार नाही. हाच लोकशाहीचा खरा सोहळा. सुरक्षित नागरिकात्वाची हमी देत भेदाची विषमता नष्ट करून एकसंघ राष्ट्राची महती वाढेल. मताच्या मूल्यातून राष्ट्राचे मूल्य वाढते. याची जाणीव प्रत्येकाच्या हृदयात सादून रहावी.

जगात सर्वात मोठी लोकशाही असलेल्या आपल्या भारतात मतदानाचा हक्क हा सर्वात पवित्र हक्क मानला जातो. 'आपला देश सर्वाधिक तरुण मतदारांचा देश असल्याने आपल्याला मिळालेल्या मतदानाच्या हक्कातून लोकप्रतिनिधींना निवडता येईल.' या भावनेने

तरूणांना स्फुरण चढले पाहिजे. आपल्या एका मताने केवळ लोकप्रतिनिधी निवडून येत नाहीत. तर प्रत्येकाच्या एका मतातून देशाचा सुनियोजित विकास करणारी नवी व ताजी लोकशाही आणखी मजबूत होते. जेव्हा आपण जबाबदारपणे चुकीच्या माणसांना निवडून देतो किंवा मतदानच करणे टाळतो, तेव्हा एक प्रकारे स्वतःच देशाच्या अद्यःपतनाला जबाबदार ठरतो. लोकशाही संस्कृती मजबूत करण्यासाठी जेव्हा मतदार म्हणून प्रत्येक मतदाराची भूमिका अत्यंत महत्वाची असते. तेव्हा प्रत्येक मतदाराने मतदार असल्याची अभिमान बाळगतानाच मतदानासाठी सज्ज व्हायला हवं. मतदार असल्याचा अभिमान ज्या पवित्र हक्काच्या आणि कर्तव्याच्या पूर्तीतून येतो ते कर्तव्य आपण सर्वांनीच मतदानासाठी सज्ज होऊन जागरूकपणे आणि उघड्या डोळ्यांनी करायला हवे. मतदानानंतरही जागृत मतदार म्हणून आपण निवडलेल्या लोकप्रतिनिधीकडे दिलेल्या आश्वासनांच्या पूर्ततेसाठी आग्रह धरत आश्वासनाच्या पूर्तीचा पाठपुरावा करायला हवा.

अशा प्रकारे जागरूक राहिले तर सोहळा लोकशाहीचा जागर मताधिकाराचा खऱ्या अर्थाने होईल. लोकांनी त्यांचे अधिकार समजून हक्काने कार्य केले पाहिजे.

“चला राष्ट्रीय कर्तव्य करू या.

मतदार असल्याचा अभिमान बाळगू या....

आणि होऊ या मतदानासाठी सज्ज!!!”

भर्ती

भर्ती भर्ती करता-करता संपत आलं सारं वय
तरी सुद्धा सोडली नाही अजून धावण्याची सवय.

महिन्यांमागून महिने चाललेत दिवसांमागून दिवस
आडाणी आमचे आई-बाप देवाला करतायत नवस....

रातभर जागून जागून फूटू लागलेत डोळे
घोटून-घोटून सारे पुस्तके ही झाले काळे

सोबतच्या मित्रांचे आता जमू ही लागलेत लग्न
आम्ही मात्र अजून आहोत भर्ती मध्येच मग्न....

परीक्षेचा फार्म भरून झाला. दोन वर्षापासून
सरकार असं रोजच म्हणतय भर्ती उदयापासून

गरिबाची पोरं आम्ही शेतकऱ्यांचं जळत रान
सांगा कुठवर बांधावा अजून....सहनशीलतेचा बांध.

मगर प्रज्वल मुगुटराव
बी.ए.भाग ३

वडीतला देवमाणूस

समोरून जाते तेव्हा,
खाकी मनातून अंबळून
येते आदराची थकबाकी
धनवान म्हणायची हिम्मत
होईल तेव्हा कटाची किम्मत
किती सण साजरे केले
किती उपभोगल्या सुट्ट्या
जेव्हा तुमच्या घरच्यांच्या
चेहऱ्यावर आनंदच होता.

रात्रीची झोप
सुखाचा आमचा आराम
ही ओहोरात्र फिटत होती
तरी चेहऱ्यावर सौजन्य
मावळ्याच्या प्रत्येक सौखासारखे
सगळ प्रत्येक खरा खरा सिंघम

खराडे सुशांत
बी.ए.भाग.३

ध्यावं शिकून

ध्यावं शिकून माणसाने इवल्याश्या रोपाकडून
कसं जगायचं असतं आयुष्य
रणण्या उन्हात अन् सळसळत्या पावसातही
कसं मातीशी जडून राहायचं
आलेल्या परिस्थितीवर मात करित
भविष्यासाठी लढायचं;
ध्यावं शिकून माणसाने इवल्याश्या रोपाकडून
तापलेल्या उन्हातही कसं चमकायचं
अन् बसणाऱ्या पावसात कसं नटून जायचं त्या थेबांनी
आला वारा कितीही
तरी त्यातही निःस्वार्थपणे डोलायचं
हे सर्व करताना स्वतःला कितीही वेदना झाल्या
तरी दुसऱ्याला सुखवत राहायचं,
ध्यावं शिकून माणसाने इवल्याश्या रोपाकडून
कसं जगायचं असतं हे आयुष्य
सगळंच आपल्या मनासारखं होत नसतं
कधी-कधी मनालाही वळवावं लागतं.

अजित तानाजी काळे
टी.वाय.बी.व्हीओसी

मी अनुभवलेला लॉकडाऊन.....

काल शेजारीण दारात आली
बघता मला म्हणती कशी,
तुझं बाबा बरं हाय, इतके दिवस घरात हाय
तरी दोन वेळची भाकर हाय...

घरात बसून करतो काम,
पैसे येतात हातात चार,
मी बापटी बिचारी, करते काम शेजारी
धुणी-भांडी, केर-कचरा हेच माझे घरकाम....

काम गेले धनयाचे, पोर घरी बसली.
ONLINE CLASS का काय? ते आहे म्हणे त्यांचे
पण मोबाईल नाही घरात माझ्या
हेच मोठे दुखणे आहे....

सांगते आहे तुला बाबा, याचा राग मानू नको.
मी रोज पाहते तुला, बाहेर फिरत असताना,
सांगणे तुला इतके आहे. कुटुंब तुझे छोटे आहे.
बाहेर तु फिरू नको, आधार त्यांना तुझा आहे...!

जाधव अश्विनी कोंडीराम
एफ.वाय.बी.कॉम

वडील

कसे असतात ना ते?
सकाळी लवकर जातात.
गव्ही उशिरा येतात.

कुटुंबाच्या जबाबदारीचे ओझे
ते एकटेच वाहतात.
दुःखात सगळ्यात पुढे,
तर सुखात सगळ्यात मागे राहतात.

आपल्या सुखात ते
नेहमी स्वतःचे सुख पाहतात.
न सांगताच त्यांना सगळं कसं कळते?
म्हणूनच कदाति न मागताच
आम्हाला सगळं काही मिळते.

लोक बोलतात की, ते खुप
कठोर असतात.
मग भर लग्नमंडपात ते.
आपल्या मुलीसाठी का रडतात?

दिवसभर ते राबराब राबतात.
म्हणूनच ते घरात कमी.
आणि बाहेरच जास्त विसतात.

असं म्हणतात की, देवाला एखादी
गोष्ट मागितली की, उशिरा का
होईना देव ती देतो,
म्हणूनच वडिलांच्याच मला
माझा देव विसतो...

चव्हाण प्रणाली बाबा
बी.कॉम भाग १

आई

आईसाठी कय लिहू
आईसाठी कसे लिहू
आईसाठी पुरतील एवढे
शब्द नाहीत कोठे
आईवरती लिहिण्याइतपत
नाही माझे व्यक्तिमत्त्व मोठे

जीवन हे शेत तर आई म्हणजे विहिर
जीवन ही नौका तर आई म्हणजे तीर
जीवन ही शाळा तर आई म्हणजे पाटी
जीवन हे कामच काम तर आई म्हणजे सुट्टी

आई तू उन्हामधली सावली
आई तू पावसातली छत्री
आई तू धंडीतली शाल
आता यावीत दुःखे खुशाल

आई म्हणजे मंदिराचा उंच कळस
आई म्हणजे अंगणातील पवित्र तुळस
आई म्हणजे भजनात गुणगुणावी अशी वाणी
आई म्हणजे वाळवंटात प्यावं असं पाणी

आई म्हणजे आरतीत वाजवावी
अशी लयबद्ध टाळी
आई म्हणजे वेदनेनंतरची
सर्वात पहिली आरोळी.....

जाधव विद्या अनिल
बी. कॉम. भाग. ३

चारोळी

जीवन एक स्म्य पहाट
संकटांनी गजबजलेली वादळवाट
सोनेरी क्षणांची एक आठवण
सुखदुःखांची गोड साठवण
प्रेमाच्या पाझरातून वाहते एक सरिता
नात्याच्या अतूट शब्दांनी गुंफलेली कविता
नाविण्याच्या पलीकडे जगावेगळे गाव
यालाच तर आहे जीवन हे नाव

चालणारे दोन पाय
किती विसंगत असतात
एक पुढे असतो तर
एक मागे असतो
पुढच्याला अभिमान नसतो
मागच्याला अपमान नसतो
कारण त्यांना माहित असत
क्षणात जे बदलणारे असत
याचचं नाव जीवन असतं.

आयुष्य म्हणजे पल्यांचा खेळ
चांगली पान मिळणं हे
आपल्या हातात नसतं
परंतु मिळालेल्या पानावर
चांगला डाव खेळणं
यावर आपलं यश अवलंबून असतं.

जाधव विद्या अनिल
बी. कॉम. भाग. ३

आयुष्यात एकदा

आयुष्यात एकदा
इतका मोठा पाऊस पडावा
की, इगो सगळा
वाहून जावा..

आयुष्यात एकदा
इतके कडक ऊन पडावं
की, जवळच्या सावल्यांचं
महत्त्व कळावं.....

आयुष्यात एकदा
पुन्हा शाळा अशी असावी
की, प्रत्येकाला त्याचे लहानपण
कायमचे लक्षात रहावे..

आयुष्यात एकदा असे जगावे...
की, आपले जगणे पाहून
इतरांना जगण्याची
मौज कळावी.

जाधव विद्या अनिल
बी. कॉम. भाग. ३

माझ्या आयुष्यातील 'ती'

ती खुप वेगळी आहे, कधी प्रेमाने बोलते,
कधी खुप रगवते, तर कधी मारपण देते.

कधी माझी मैत्रीण होते, तर कधी शिक्षक होते,
अंधाराकडे जात असेल मी,
तर ती प्रकाशात पण आणते.

ना तिच्याकडे कोणती डीग्री,
ना कोणते पुस्तक,
पण कसे काय असते तिच्याकडे माझ्या
प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर?

ती खुप साथी राहते, पण
मला मात्र काळानुसार बदलायला सांगते,
ती कशी का असेना, पण
मला प्रत्येक गोष्टीसाठी तयार करते.

माझ्यासाठी ती खुप शूर बनते,
पण मला माहित आहे.
ती आतून खुप हळवी असते.

ती माझ्यात स्वतःला पाहते,
आणि तिची राहिलेली हौस पूर्ण करते.

ती अशीच असते.
लेकरांसाठी प्रत्येक गोष्टीचा त्याग करते.
म्हणूनच ती एक 'आई' असते.

चव्हाण प्रणाली बाबा
बी.कॉम भाग 9

बाबा

बाबा मला आज तुला खुप काही सांगायचय
पुन्हा एकदा लहानपणासारख तुझ्या मागे मागे रांगायचय

लहानपणी माझे बोंबडे बोल ऐकून तू किती आनंदायचा
सगळ दुःख विसरून तू माझ्यातच रंगारवा

लहानपणापासून आजपर्यंत खुप केल्या चुका.
रंगावलास, ओरडलास, समजूनही तूच घेतलं राहिला नाही मुका

माझ्यासाठी बाबा तू किती काय करतो
एखादी गोष्ट आणायला सांगितली की अरे रे विसरलो
म्हणून नाटक तू करतो
आणि मी रूसून बसले की हळूच ती वस्तू माझ्या पुढे धरतो

कसं रे बाबा तुला जमत दुःखातही खुश राहान
आठवत मला आमच्यासाठी तुझ अर्ध्या पोटाने खानं

ऐकलं होत आजपर्यंत बाबाला कधीच दुःख होत नाही
बाबा कधीच रडत नाही

म्हणून वाटत की सर्वांकडून तुझ्यावर लिहूनचं राहिलं
पण जेव्हा दिवचं लग्न झालं तेव्हा तुला हाय मोकून रडताना पाहिलं

आणि तेव्हा कळाल मला बाप काय असतो.

आतून मऊ काळजाचा तर वरून नारळाच्या कवचासारखा असतो.

जो आपल्यासाठी दिवसरात रानावनात मरतो
आणि सर्वांची काळजी करता करता स्वतःच अस्तित्व विसरतो
असा माझा बाप माझ्यासाठी खुप काही करतो

सुर्यवंशी मयुरी राजेंद्र
एस.वाय. बी.कॉम.

व्यसन

उठतंय पहाटचं घेऊन बसतंय, सकाळ-सकाळ,
सवय तर कसली, लागलं बळण इंद्रिया सकळ!

कुणी म्हणती मोबाईल, तर कुणी फोन,
वस्तुच्या या वापरापासून, वंचित नाही कोण!

कोणाचा असतोय की-पॅड, तर कोणाचा टचस्क्रीन,
हातात पडल्या-पडल्या, सगळे होतात मात्र लीन.

मोबाईलच्या या नादानं, वेडं झालंय डोकं,
सवय तर सगळ्यांनाच, लावणार कोण रोकं!

मोबाईल वापरून लागलंय शरीराला व्यसन,
एक दिवस जवळ नसल्यास, बावस्तंय मन!

असल्यावर जवळ मोबाईल, कोणाचीच गरज नसते,
दूर असल्यावर मात्र, माणसांतही उणीव भासते...!!

सावंत वैष्णवी अरुण
बी.एस्सी. भाग ३

गुरु दक्षिणा

ज्याने घडविले माणूस मज

शोयला माझ्यातील तो श्रेष्ठ मीच...

केली वाढ माझ्यातील सुप्त गुणांची
त्यांनी केले नष्ट माझ्यातील दुर्गुण....

घडविले पाषाणातून सुंदर मुर्ती मज

दिली दिशा जगण्याला अन एक सुंदर आकार...

होवो जेव्हा गुरु संगती
जानत नव्हतो गुरु-शिष्य नाते...

समझलो अर्थ गुरु-शिष्याचा

केला घाव काढाने तेव्हा....

झाले गुरु वैकुंठवासी
उणीव राहिली गुरु दक्षिणेची....

गेला तडा काळजावरी

घारा वाहे आश्रुंच्या नेत्रामधूनी...

प्रतिदिन पहाटे करता अभ्यास योगाचा
उभा राहतो चेहरा सद्गुरूचा....

पोरका झालो गुरुविन खंत सदैव मनी

मन कासाविस होते हा विचार येतो ततःक्षणी

गुरु ज्ञानानेच त्याच्या दुःखावर
मात करतो आहे....

मनाला खंबीर करत

स्वतःलाच समजावत आहे....

भगवतगितेचा दाखला देतो आहे.

असते शरीर नाशवान आत्मा वो अमर....

जीर-जीर्न वस्त्र टाकितो जैसे

तैसे बदलते आत्मा शरीर....

शेवटी सांगतो समजातून मनाला

एकची आता गुरुदक्षिणा

टाक पाऊले दिशा दाखवली गुरुंनी

नको पाहू अता मागे वळूनी...

समाधान संदिप पोळ

एफ.वाय.बी.सी.ए.

आर्जव

जेव्हा माझा अंत होईल तेव्हा मात्र रडू नकोस.

जन्मभर रडतच होते, शेवटीही रडणेच ऐकवू नकोस. माझ्या शरीराचे ओझे तू खांद्यावर नेऊ नकोस. आयुष्यभराचे ओझे वाहिले आता उपकाराचे ओझे देऊ नकोस.

माझ्या निर्जिव देहावर फुले तू वाहू नकोस.

माझ्या वेदनांचा गंध फुलांच्या वासात लपवू नकोस.

आयुष्यभर जळतच होते.

अजूनही चटकेच देऊ नकोस.

देहाच्या मातीला शेवटी नमस्कार करू नकोस.

आयुष्यभर पायाखाली तुडवले शेवटी पाया पडू नकोस.

तेजश्री संजय चव्हाण
बी.कॉम. भाग ३

जाधव विद्या अनिल
बी. कॉम. भाग ३

वर्चस्व कर्मवीर भाऊराव पाटील

आकाशात टिमटिमतात अनेक तारे
पण कुणाचेच नाव लक्षात राहत नाही.
लक्षात राहतात फक्त त्याचीच नावे
जी ध्रुवतान्यांप्रमाणे तेजस्वी अन् ओजस्वी असतात.

असा हा महाराष्ट्राचा तेजस्वी ध्रुवतारा २२ सप्टेंबर १८८७ रोजी कोल्हापूर जिल्ह्यातील कुंभोज या गांवी जन्माला आला अन् अवघ्या महाराष्ट्राचे नंदनवन झाले ते राजवाड्यातील रहिवासी असून शाळेत असताना शाहू महाराज त्यांच्यावर खूप खूश होते.

“पारिजातक स्वतःसाठी फूलत नसतो
कोकीळा स्वतःसाठी गात नसते
मयूर स्वतःसाठी नर्तन करीत नसतो.”

याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे कर्मवीर भाऊराव पाटील स्वतःबरोबर भोवतालच्या परिसराला, प्राणिमात्रांना सुखवावे, रिझवावे, गंधभरीत करावे ही मनोमन कामना. तेही आपल्यानुसार रंजलेल्या, गांजलेल्या पीडित जनतेच्या उद्धारासाठी देशाच्या, समाजाच्या कल्याणासाठी झटत असलेल्या व उत्तुंग ध्येयासाठी लढणाऱ्या वेड्या महामानवाला विश्रंती ही तीन अक्षरे कुठेच सापडत नाहीत. तो महामानव म्हणजे ‘कर्मवीर भाऊराव पाटील.’

भव्य, दिव्य व लोकोत्तर व्यक्तिमत्त्व असलेला दीन, दलित, वंचित, दुर्बल व उपेक्षित समाजघटकाचा उद्धारकर्ता न्यायाची चाड व अन्यायाची चीड असणारा उजाड माळावर मळे पिकविणारा आधुनिक शिक्षणभगीरथ महाराष्ट्राचा शिल्पकार, थोड ‘मानवतावादी व शिक्षणमहर्षी म्हणजे कर्मवीर भाऊराव पाटील.’

झाले बहू, आहेत बहू
होतिलही बहू, परंतु यासम हा

भाऊरावांच्या दिनक्रमाची सुरुवात मातेस आदराने वंदन करूनच होत असे आईच्या आज्ञेचे पालन करून नतमस्तक होऊन आशिर्वाद

मागणारी रत्ने अमरत्वास पोहचल्याची जी काही उदाहरणे आहेत. त्यात युगपुरुष शिवछत्रपती, महात्मा गांधी आणि कर्मवीर अण्णा हे होते. कर्मवीरांचे बालपण खूप हल्लात गेले. त्यांना परिपूर्ण शिक्षण घेता आले नाही. मात्र त्यांनी इतर जनतेला ज्ञानाचा दिवा घरोघरी फिखून क्षणोक्षणी शिक्षणाची माहिती समाजाला सांगून समाजातील वेगवेगळ्या रंगाची फुले व फुलपाखरे आपल्या सहवासातून घेतली व त्यांच्या जीवनात थोर विचारवंतांच्या ज्ञानाचा दिवा उपयोगात आणून त्याचे जीवन प्रकाशमान बनविले.

“माळावरती बीज पेरुनी
मळा पिकविला कर्मवीरांनी
ज्ञानमळ्यातील फुलकळ्यांनी
सुगंध भरला अष्ट दिशांनी.”

कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी १९१९ रोजी स्वतः शिक्षण संस्थेची स्थापना केली. त्यांनी १९३५ मध्ये महात्मा फुले अध्यापक विद्यालय सातारा हे भारतातील पहिले अध्यापक विद्यालय सुरू केले. त्यांनी स्वतः शिक्षण संस्थेमार्फत गावोगावी व घरोघरी ज्ञानगंगा पोहचवली. त्यांनी या स्वतः शिक्षण संस्थेचे बोधचिन्ह ‘वटवृक्ष’ हे ठेवले. कारण या वृक्षाप्रमाणे ज्ञानगंगा घरोघरी पोहचवी व ती पोहचली आहे. Education Through Self-Help is our Motto म्हणजेच ‘स्वावलंबी शिक्षण हेच आमचे ब्रीद’ हे त्यांनी आपल्या संस्थेचे ब्रीदवाक्य ठेवले.

जीवन जगावं
दुसऱ्यासाठी झिजावं
हे जीवनाचं गुपित
चंदनाप्रमाणे अण्णांकडून शिकावं.

The roots of education are bitter but the fruits are sweet.

कर्मवीरांनी सर्वस्वाचा त्याग करून खेड्यापाड्यातील दऱ्याखोऱ्यातील महाराष्ट्राच्या पिढीत असलेली शिक्षणाची कडू मुळे त्याला योग्य तो ज्ञानोपयोक्त पुरवठा करून ज्ञानाचा मधूर वटवृक्ष रोवला आहे. त्याचीच आज आपण ही गोड फळे चाखत आहोत.

भाऊरावांनी खेडोपाड्यात शाळा सुरू केल्या. ह्या शाळा गावातील देवळात भरविल्या. येथे सर्व जाती-जमातीची मुले येत शिक्षण हेच समाजसुधारण्याचे साधन आहे. शिक्षण म्हणजे शक्ती असे त्यांचे मत होते. गरिबांच्या शिक्षणासाठी कर्मवीरांनी आपल्या आयुष्यातील क्षण नि क्षण आणि कण नि कण चंदनाप्रमाणे झिजविला. कर्मवीरांनी सामाजिक कार्याचा श्रीगणेश हा शिक्षणासारख्या पवित्र कार्यापासून केला.

“पाषाण होते विखुरलेले डोंगरी रानीवनी
स्वप्न वेडा एक त्याने आणले ते वेचूनी
साकार करणे मूर्ती त्यांच्या जीवनाचा ध्यास होता
प्रेम त्यांची शक्ती हाच त्यांचा विश्वास होता ”

‘कमवा आणि शिका’ हा विद्यार्थ्यांना त्यांचा संदेश होता. कर्मवीरांना अभिनव शिक्षणाचा आदर्श घालून समाजाला नवी हट्टी व ज्ञानाची संजीवनी देणारा महान योगी म्हटले पाहिजे. देव कधी-कधी माणसात जन्म होतो. कर्मवीर हे त्याचीच प्रचिती होते. म्हणून महाराष्ट्राच्या सामान्य जनतेने त्यांना कर्मवीर ही उपाधी देऊन गौरविले.

निसर्गाची जशी निःस्वार्थी भावना असते. म्हणजेच कळी फुलून सुगंध देणे. वाऱ्याच्या माध्यमातून प्राणवायू व सुर्याच्या माध्यमातून प्रकाश अशा अनेक उदाहरणातून निसर्ग आपली भूमिका स्पष्ट करत असतो. त्याचप्रमाणे कला, कौशल्य, जिद्द, चिकाटी, धैर्य, स्वावलंबी, देशभक्ती इ. गोष्टी दर्जेदार शिक्षणातून विद्यार्थ्यांच्या मनात निर्माण करण्याचे कार्य आण्णांनी केले.

पंखांना बळ येते
गगनाची आस असेल तर
जगण्यात मौज येते
जगण्याची इच्छा असेल तर
मरण्यातही आनंद असतो
अमर व्हायचे असेल तर

पण यश हे मोरपीस वाटते
आत्मविश्वास असेल तर

ज्याप्रमाणे समईमध्ये मुख्य भूमिका वातीची असते. त्याप्रमाणे दर्जेदार, शिक्षणकार्य करण्याची भूमिका अण्णांनी दिली. त्यांनी लोकांची अडचण जाणून घेतली व त्या वेळच्या वेळी सोडवल्या.

If you want to change the society must be change yourself.

म्हणजेच समाजात बदल करण्याअगोदर स्वतःच्यात बदल करा असे अण्णांनी लोकांना सतत सांगितले. अखेर अंतिम क्षण आला व ९ मे १९५९ मध्ये अण्णांचे निधन झाले.

“शब्दच अपूरे पडतात.

अण्णांची महती सांगण्यासाठी

अण्णांचा महिमा अगाध आहे

जीवन जगण्यासाठी.”

ह्रवला आहे,
ह्रवला माणूस....!

मानव तू, मानवतेला का विसरी ?
माणुसकी सम नाही गोष्ट दुसरी
श्रीमंत जरी तू, तुझ मन भिकारी
चित्र रंगले, कुंचला कोरी
स्वार्थात रंगली रे तुझी रात्र सारी
जीवनाची प्रभात ही तुला झाली भारी

असे बेमालूमपणे शब्द जुळतात. माणूस अन् माणुसकी एकात एक असे दोन शब्द पण आज या दोघांची फारकत का होत आहे? अन्य पशुपक्ष्यांपेक्षा ‘मानव’ अधिक बुद्धिमान आणि प्रगल्भ आहे. असा माणूस जर माणुसकी विसरला तर ही गोष्ट संपूर्ण मानवजातीला त्रासदायक ठरेल. कारण मानव अन् दानव. मग सारखेच विज्ञानाने प्रगतीकडे वाटचाल करणारा प्रगत मानव अंतरंगातून मात्र शून्य कोरडा स्वार्थी व अभिमानी तसेच आत्मकेंद्रित होत चालला आहे ‘हे विश्वाची माझे घर’ म्हणून कार्य करणारे ज्ञानदेवांसारखे संत किंवा भगतसिंगासारखे क्रांतिकारी शिवरायांसारखा नेता या सर्वांच्या जीवनाकडे पाहिले तर लक्षात येते की, आज काय चालले आहे.

माणसा-माणसा कधी होशील माणूस ?

विसरलास आज तू आईची कूस

अत्याचाराच्या दुनियात पैशाची फूस का ?

कलियुगात हंसाला दाणापाणी काबळ्याला मोती असें

का ?

माणूस माणुसकी विसरला आहे. हे एक भयानक सत्य आहे. वर्तमान पत्र उघडताच अत्याचार, खून, दरोडे, लुटालुट या बातम्या

वाचायक्यास मिळतात. आपणास मूल व्हावे म्हणून कोवळे जीव देवीपुढे कापले जातात. हे अजूनही असे घडते का? मानव हृदयशून्य झाला आहे. का? मानवाने विज्ञानाचा वापर, विनाशासाठी करण्याचे ठरविले आहे का? त्याच्या भावना ठार झाल्या आहेत का? बॉम्बस्फोट तर नित्याची बाब होऊन बसली आहे. पैसा हेच अंतिम ध्येय असते का? खरे जीवन परोपकारात असते. याची साक्ष निसर्गाने व आपल्या इतिहासाने आपणास दिलेली आहे.

कलियुगाचं दर्शन

माणुसकीच मरण

दुसऱ्यासाठी जीव अर्पण

त्याच फासावर तर्पण

स्वार्थाने अंध झालेल्या व्यक्ती चांगल्या व परोपकारी माणसाला जगू देत नाहीत? या भयाने चांगलेपणा सोडून द्यावा का? आजही थोडी का होईना चांगली माणसे आहेत.

मने श्रीमंत हवीत परोपकारी हवीत. स्वार्थ नको, तरच माणुसकी वाढेल व खरी सुधारणा होईल हितगुज सांगायला आणि हृदयाशी धरायला माणूस पाहिजे. तिथे यंत्रे येत नाहीत. शेवटी...

माणुसकीचा झरा कधी न आटावा

गुपचूप वार करणारा शत्रू न भेटावा....

‘जगा आणि जगू द्या’ हा महामंत्र व्हावा

खऱ्या अर्थाने जगात ‘माणूस’ जगावा.....

जाधव अश्विनी कोंडीराम

एफ.वाय. वी. कॉम.

आवाज स्त्रीचा, प्रश्न स्त्रीचा!!

अरे! माणसा माणसा...

जरा आवर नजर;

'स्त्री' आईसुद्धा असते.

फुट्टे दे मायेचा पाझर.

करुनी असली नीच कामे.....,
समजतोस का स्वतःला महान?
करताना आई, बहीणीचं शोषण,
बुद्धी असते का गहाण?

घरात बसुन खाऊन-खाऊन,
सुटलाय तुला माज!
आई-बहिणीवर अत्याचार करताना,
वाटत नाही का लाज?

छळ करता जिचा,
ती पण बहीण असते कोणाची!
लाज वाटत नाही का?
राखी बांधून घेताना मानाची!

दयायचं आश्वासन फक्त,
करणार तुझं रक्षण,
दुसरीकडे जाऊन करणार,
दुसऱ्याच्या बहीणीचं भक्षण,

प्रतिज्ञेचं नाटक फक्त
सारे भारतीय बांधव माझे.
अत्याचार करताना बहीणीवर,
जाते कुठे भान तुझे?

स्त्रीयांसाठीचा आदर तुझा,
घरातल्या आई-बहिणीपर्यंत!
बाहेरच्या दुनियेतील स्त्रीयांसाठी मात्र,
सरड्याची धाव कुंपणापर्यंत!

कलियुगाच्या या दुनियेत,
झाला आहेस भक्षक खुला;
'शिव-शंभू' च्या स्वराज्यात राहतोस,
लाज नाही का वाटत तुला?

शोकांतिका तुझ्या जीवनाची,
स्त्रीचा करणे अपमान, अनादर,
कधी येणार अबकल तुला?
कधी करणार स्त्रीचा आदर?

असल्या नीच विचारांना,
आवर घाल मनावर;
असल्या कृत्याने तुझ्या,
प्रश्न उभा स्त्रीच्या अस्तित्वावर!

पुरुष-प्रधान संस्कृतीचा देश,
स्त्रीयांना महत्त्व कमी
नसतोय अमल करायचा तर,
कशाला दयायची स्त्री-रक्षाची हमी?

तुझ्या आई-बहिणीच,
छेड काढलेली तुला चालेल का?
रक्षकच जर भक्षक बनले,
'स्त्री' अस्तित्त्व मिळेल का?

सावंत वैष्णवी अरुण
बी.एस्सी. भाग ३

कार्यकर्ता

साहेब साहेब करत करत
सगळीकडून वाहयलो.
बरीच वर्स झाली तरी
कार्यकर्ताच राहयलो
हातात धेऊन झेंडा पक्षाचा
गळा फाटेस्तोर वरडलो.
सायबामाण पळता पळता.
गाडीवरून लयीदा खरडलो
आधी साहेब, मग पोस्गू
नंतर सुनबाईचा प्रचार..
आम्ही जागच्या जागी
पडक आमच घरदार....
सायबाचा आधी बंगला झाला
बरच बॅलेस वाढला होत.
आम्ही मात्र व्हत नव्हत.
वावर ईकायले काढल व्हत.

जिल्हापरिषद आली तवा
आम्ही तिकीटाच्या रेसमंदी
तवा म्हणाले साहेब अडकले तुम्ही
दगडफेकीच्या केसमंदी....
सधे कार्यकर्तेआम्ही पण
तिकीट कोणतच भेटल नाही
आयुष्यभर कार्यकर्तेच राहू
राजकारणात येतानी वाटल नाही
दरवेळी निवडणुक आली की,
आम्ही सायबाचे सधे असतो.
निवडणुक संपली रे संपली
मग मात्र बधे असतो.
टेंडर नाही ठेका नाही...
राजकारणातल गणित मात्र
राजकारणात राहून कळत नाही.
विसच तिसच पेट्रोल टाकुन

गाडीमांग गाडी असते.
आपण ही एक दिवस मोठे होऊ
हिच आशा वेडी असते.
प्रत्येक श्वासान पक्ष असतो.
प्रत्येक श्वासात साहेब असतात.
आपल काम पडल की,
मग मात्र गायब असतात,
राजकारणातील बहुतेक
हीच तर कमाल असते.
कार्यकर्ता कंगाल असतो.
साहेब मालामाल असतो.
जय हो जय हो ऐवढच
आपण फक्त म्हणायच.
ए सीन बसुन फीरतात साहेब
आपण कीका मारुण कव्हायच.

ठोंबरे कोमल सदाशिव
एफ.वाय.बी.ए.

एकाच माळेचे मणी

कधी सुखद धक्के देता तर कधी डोळ्यात पाणी
कधी वाट पहायला लावता तर कधी अचानक
समीर येता, कधी चिडीचुप बसता तर कधी धडधड कोसळता,
रागावल्यावर Surprise देता नसता ध्यानी मनी.
पाऊस आणि तुम्ही एकाच माळेचे मणी.....

तो पडेल म्हणून आठवणीने छत्री सोबत
न्यायची, तसेच तुम्ही भेटणार म्हणून
मनाची पूर्व तयारी करायची,
आणि मग असे टांग देता की जसं
काय ठरवलंच नव्हत, कुणी.....
पाऊस आणि तुम्ही एकाच माळेचे मणी...

मग राग येतो वाटतं तुमचं आणि माझं
जमेना, मग आठवणीत हरवून गेल्यावर
वाटत तुमच्यावाचुन करमेना,
असा मस्का लावता भेदून जशी काय मी राणी,
पाऊस आणि तुम्ही एकाच माळेचे मणी....

दोघांमधलं साम्य मला खुप आवडतं, चिंब
भिजुन जायला मनं तुम्हालाचं निवडत आणि
मग सहज कविता सुचतात येतात ओठावर गाणी
“पाऊस आणि तुम्ही एकाच माळेचे मणी....”

तोरणे प्रिया
बी.ए. भाग-३

The Vibrant & Glorious Festivals Of India

वर्चस्व

भारतीय सण उत्सवांचे बदलते स्वरूप...

कु.वृषाली नितीन कट्टे
प्रथम वर्ष वाणिज्य

उत्सव अथवा सण हे आपल्या सर्वांनाच खूप आवडतात. कारण ते आपल्या रोजच्या रूक्ष जीवनातून आपल्याला मोकळीक देतात. काही काळ मुक्तपणे बागडून, आनंदात व्यतीत करून माणूस पुन्हा रोजच्या कामाला उत्साह प्राप्त करून घेतो. म्हणून सणांचे स्थान आपल्या जीवनात खूप महत्वाचे आहे. आपल्या भारतीय संस्कृतीत सणावारांची रेलचेल असते. प्रत्येक सणामागे धार्मिकतेची किंवा पौराणिक कथेची जोड आहे. पण आजच्या तरुण पिढीला हे धार्मिक सामाजिक संदर्भ माहित नाहीत. त्यामुळे सण म्हणजे नविन कपडे घालून मिरविणे एवढीच त्याची कल्पना आहे. बदलत्या आर्थिक सामाजिक परिस्थितीमुळे व विज्ञाननिष्ठ दृष्टिमुळे हल्ली सणांचे व उत्सवांचे स्वरूप बदलत चालले आहे. यातील काही बदल आपल्याला अस्वस्थ करतात तर काही बदल आपल्याला चांगले वाटतात.

आपण भारतीय आपली परंपरा जपतो म्हणजेच परंपरेने चालत असलेल्या सण-उत्सवांचे पालन शक्य त्या काटेकोरपणे करतो. हे जरी खरे असले तरी बदललेल्या काळात, सद्यस्थितीत अनेकदा काही गोष्टी करता येणे शक्य होत नाही. त्या गोष्टी टाळता नाही येत. त्यामुळेच काहीतरी करून उरकण्याकडे आपला कल असतो. त्यामुळे त्याचे विकृतीकरण होते हे अनेकदा लक्षात येत नाही किंवा तिकडे आपण सोयीस्करपणे दुर्लक्ष करतो.

सातशे वर्षांपूर्वी महाराष्ट्रात देवगिरीच्या यादव राजांची सत्ता होती. यादवांच्या दरबारी मुत्सद्दी कारभारी, थोर स्थापत्य शास्त्र तज्ञ मोडी लिपीचा प्रवर्तक हेमाद्री तथा हेमाडपंत त्याने त्यावेळी "चतुर्वर्ग चिंतामणी" नावाचा एक ग्रंथ पाच खंडातून लिहिला. वर्षातील ३६५ दिवसात कोणते सण साजरे करावेत. कोणत्या व्रतांचे पालन कसे करावे. हे सांगणारा असा हा दोन हजार व्रतांची माहिती सांगणारा. ग्रंथ फक्त मराठी भाषेतच आहे. यावरून त्यावेळच्या समाजजीवनाचे दर्शन घडते. सण यावरून त्यावेळच्या समाज जीवनाचे दर्शन घडते. सण-व्रतांच्या नावाने कर्मकांडांचे स्तोम माजले होते. खऱ्या धर्म भावनेला पारख्या झालेल्या सर्वसामान्यांना सोप्या शब्दांतून परमार्थ सांगण्यासाठी संत ज्ञानेश्वर पुढे आले त्यातून ज्ञानेश्वरी साकार झाली.

नागासारख्या विषारी प्राण्याला आपल्या पूर्वजांनी दैवत का मानले. हे मात्र समजून घेतले नाही ज्ञात त्याचा अभ्यास केला जात नाही. त्यामुळे ८० टक्यांहून अधिक साप विन विषारी असूनही सरसकट ते मारले जातात. पर्यावरण रक्षणातील शेती रक्षणातील सापाचे महत्त्व आपण लक्षात घ्यावे.

पूर्वी नागपंचमीला गारूडी जिवंत नाग टोपलीत घेऊन बसायचे पण ते आज दिसत नाहीत. कारण नाग साप याबद्दल लोकांना

वैज्ञानिक माहिती दिली गेली आहे. या कायद्याने त्यावर बंदी आणली आहे. संरक्षणाच्या दृष्टिने हा बदल योग्य वाटतो.

गणेशोत्सव हा तर सर्वात उत्साहपूर्वक सोहळा असतो. आज-काल हा उत्सव दिव्यांच्या रोषणाईने झगमगत असतो. सजावटीसाठी धर्माकोलची तर हातरांची मखरे, सोन्या चांदीच्या दुर्वा मोठे-मोठे गणेश मुर्ती, त्यांची सजावट या सान्यात लाखो रुपयांची उलाढाल चालू असते. गणेशाच्या अंगावर कोणताही पोशाख चढविला जातो. उंदिर हे त्यांचे वाहन परंतु आपण गणेशाला कोणत्याही वाहनावर बसवतो. बैलगाडी पासून ते अंतराळात झेपवणाऱ्या यांना पर्यंत त्यांची मजल गेली आहे. त्यातून कलात्मकतेचे दर्शन होत असेल पण मूळ भावनेला आपण नजरेकडे आड करतो. हेच खरे दुःख!

लोकमान्य टिककांनी गणेशोत्सव चालू केला. तेव्हा व्याख्याने, सांस्कृतिक कार्यक्रम असे कार्यक्रम असत. आज काल सिनेमा ऑर्किस्ट्रा अशा तऱ्हेच्या कार्यक्रमांची रेलचेल आढळते. मिस्वणुकीत सुद्धा वाटेल तसे नाच खूप आवाज असे स्वरूप प्राप्त झाले आहे. असे बदलते स्वरूप फारसे आवडणारे नाही. गणेशोत्सव, शिवजयंतीला लोकमान्य टिककांनी सार्वजनिक रूप दिले. राष्ट्रीय उत्सवाची प्रतिष्ठा मिळवून दिली. 'स्वराज्य ही' त्या वेळेची गरज होती पण 'सुराज्य' ही आजची गरज आहे. त्यासाठी प्रयत्न व्हावेत.

दिवाळी हा सणांचा राजाच आहे. गोडघोड करून खाणे. ओवाळणे यावर कोणाचे बंधन येण्याचे कारण नाही. पण केवळ आनंदासाठी, मौजेसाठी, हजारो लाखो रुपयांचा चुराडा करून फटाक्यांची आतीषबाजी करून आपण काय साधणार आहोत? फटाक्यांच्या कारखान्यात बालकामगारांची किती मोठ्या प्रमाणात भरती झाली आहे? त्यामुळे प्रदूषण किती होते? याचा विचार केला पाहिजे. मातीच्या पणत्याऐवजी मेणाच्या पणत्या वापरल्या जातात. धर्माकोलचे कंदील इत्यादी आजकालचे वैशिष्ट झाले आहे.

शिमण्याच्या सणात ज्याचे दर्शन घडते तो सर्व प्रकार पाहिला की, असे सण कशासाठी साजरे करायचे असा प्रश्न निर्माण होतो काही चाली सोडायला आपण तयार नाही.

मार्गशीर्ष महिन्यातील प्रत्येक गुरुवारी लक्ष्मीची पुजा करण्यासाठी पाच प्रकारच्या झाडांच्या फांद्या आणून त्याची पूजा करण्याची प्रथा आहे. गुरुवारच्या पूजनाचे हे प्रस्थ खूपच वाढत चालले आहे. त्यामुळे मोठ्या प्रमाणावर झाडांना इजा होते. महिन्याच्या शेवटी अनेक झाडे उघडी बोडकी करून पूजा पाठ केल्याने वनस्पती प्रेम सिद्ध होत नाही. पूजा करण्यासाठी झाडांच्या फांद्या ओरबाड्याऐवजी नाममात्र पाने घेता येणार नाहीत का? उलट अशा व्रतांच्या निमित्ताने फांद्या पाने न तोडता पाच वृक्षांच्या मुकाशी पाणी घालून त्या वृक्षांची पूजा केल्याने लक्ष्मी अधिक प्रसन्न होते. अशी मानसिकता निर्माण झाली पाहिजे. आपली संस्कृती निसर्गाची पूजा बांधणारी आहे. आयुर्वेदात झाडांची पाने, फुले, फळे, खोड, मूळ याचे महत्त्व स्पष्ट करण्यात आले आहे. निसर्ग सगळ्यांना आवडतो त्याचे संवर्धन हीच पूजा मानली पाहिजे.

कालानुरूप सणांचे स्वरूप बदलले. शहरातले जीवन धावपळीचे, धकाधकीचे असते. यामुळे सण साग्रसंगीत करण्याऐवजी सुटसुटीतपणे साजरा करण्याकडे लोकांचा कल आहे. त्यामुळे सण उत्सव साजरे होताना जिव्हाळा प्रेम सगळं काही कमी होताना दिसत आहे.

आज-काल गणेशोत्सव नवरात्र दिवाळी नाताळ सर्व सणांमध्ये सर्व धर्मांचे लोक सहभागी होऊ लागले आहेत. हा एक चांगला बदल आहे.

पूर्वापार चालत आलेले व सध्याचे उत्सवाचे बदलते स्वरूप आपण डोळसपणे समजून घेतले पाहिजे. उत्सव 'एक्याचे' 'प्रसन्नतेचे' 'भावनांचे' संवर्धन असतात. आपले संस्कृती टिकवण्यासाठी सण उत्सव यांचा मोठा हातभार आहे ते आपल्या जीवनातील निस्सता दूर करून नवचैतन्य निर्माण करतात.

“सण उत्सवांची परंपरा जपू या मनोभावे
नुसतेच नका गाऊ तिचे गोडवे
त्यातील खरा अर्थ घ्या जाणून
येणाऱ्या पिढी सांगा मोल समजून”

आज आधुनिक जीवन शैली खूप बदलेली आहे. परंतु आपल्या पारंपरिक सणांना आधुनिक रूप देऊन मूक संकल्पना विसरून बेभान होऊन विचित्रपणा करणे योग्य नाही. ज्या मूळ हेतूने सर्व उत्सव साजरे केले जातात. त्याच प्रमाणे ते करावे त्यातील बदल करायचे असतील तर समाजहित राष्ट्रीय एकात्मता यांचं दर्शन घडेल किंवा काही सामाजिक मदत होईल. या दृष्टिकोनातून बदल घडला तर तो निश्चितच योग्य राहिल.

कॉलेजची लाईफ

कॉलेज म्हणजे नक्की काय असतं.
खूप मजा, गप्पा अन् मित्र वाटतं
कॉलेज कट्याचे दोस्त वाटतं.
आयुष्य मनमोकळ अन् मस्त वाटतं.....कॉलेज म्हणजे

तिथे बिनधास्त जगणं असतं
मनाला वाटेल तस वागणं असतं
आयुष्य म्हणजे काय, तिथे गेल्यावरचं कळतं.
जी गोष्ट आवडेल, मन मात्र तिकडेच वळतं...
कॉलेज म्हणजे....

कॉलेज म्हणजे फक्त अपेक्षा नसतं
फक्त दोस्त आणि मस्त नसतं
इथे मनापासून शिकणं असतं अन्
स्पर्धेच्या युगात टिकणं असतं....
कॉलेज म्हणजे..

कॉलेज म्हणजे फक्त विघडणं नसतं
करून अभ्यास घडणं असतं
कळतात जिथे घडण्याचे टाईप्स
अशी ही सुंदर कॉलेजची लाईफ....

कॉलेज म्हणजे नक्की काय असतं
पूर्ण होण्यासाठी ठरवलेलं ध्येय असतं
कॉलेज म्हणजे नक्की काय असतं
मिळालेलं यश असतं... घडलेलं आयुष्य असतं..
कॉलेज म्हणजे.....

फरडे निकिता बापूराव
एफ.वाय.बी.कॉम.

कोरोना

भाकरी मिळता मिळत नाही
वेळ सरता सरत नाही
मिळालेली चटणी-भाकर
पुरता पुरता नाही...

अरे कसला हा रोग
आहे फक्त नशिवाचा भोग
सोबत नाही आपलेच कुणी
सांगा कोण बरं मग आयुष्याची हानी...

विचारतोय का रोग
धर्म अन् जात
माणूसच करतोय
माणसाचा घात....

विचारत नाहीत मग
नातू अन् नात
एकजूटीने करू या संकटावर मात...

तुटायला लागली
आपलीच नाती
येईना दयायला कुणी
देहाला मुठमाती...

करडे निकिता बापूराव
एफ.वाय.बी.कॉम.

विद्यार्थी

ज्याला असतं शिकायचं अन्
स्पर्धेच्या युगात टिकायचं
ज्याला असतं लढायचं अन्
ज्याला असतं घडायचं.....तोच खरा विद्यार्थी

विद्यार्थी म्हणजे..
झऱ्याच खळखळत पाणी
संतांची मधुर वाणी
पाखरांची किलबिलती गाणी
आईबाबांची खणखणती नाणी

विद्यार्थी म्हणजे..
एक टवटवीत पान अन्
हसलेल भान
मनमोकळं अन् सुंदर रान
आपल्या राष्ट्रांची हिऱ्याची खाण

ज्याला असतं नडायचं
ज्याला असतं भिडायचं
ज्याला असतं पडायचं
अन् पडताना सावरायचं

जो असतो आईबाबांचा सन्मान
जो असतो कॉलेजची शान
जो असतो गावाचा मान
अन् देशाचा अभिमान.....तोच खरा विद्यार्थी

फरडे निकिता बापूराव
एफ.वाय.बी.कॉम.

स्वतः शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

॥ राष्ट्रीय सेवा योजना ॥

प्रा. के. एस. शिंदे
कार्यक्रम अधिकारी

प्रा. एच. जी. कायदे
कार्यक्रम अधिकारी

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीर उद्घाटन प्रसंगी
मा. प्राचार्य डॉ. कैलास जगदाळे तसेच मा. प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे व मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत वृक्षारोपण प्रसंगी
मा. प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे व मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजना शिबीरात माती परिक्षण करताना प्रो. डॉ. एस. एम. खेरे

राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत रक्तदान शिबीरात
रक्तदान करताना स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत बी. एम. आय. तपासणी शिबीर

राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत श्रमसंस्कार शिबीर प्रसंगी
श्री. के. एस. शिंदे व स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत 'मतदान नोंदणी कॅम्प' प्रसंगी
मार्गदर्शन करताना जिल्हाधिकारी मा. शेखर सिंह व मान्यवर

॥ राष्ट्रीय सेवा योजना ॥

Maruthi Temple

Satara, Maharashtra, India
QCJQ+G9J, Satara, Maharashtra 415503, India
Lat 17.78192°

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीर समारोप
प्रसंगी प्राचार्य डॉ.मोरे, प्राचार्य डॉ.साळुंखे व इतर

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीरात शपथ घेताना
प्राचार्य डॉ.जगदाळे, प्राचार्य डॉ.साळुंखे व मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीर
भांडवली येथे स्वयंसेवक

Dahiwadi, Maharashtra, India

College, Dahiwadi, Dahiwadi, Maharashtra 415508, India
Lat N 17° 42' 7.6104°
Long E 74° 32' 21.9948°

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीरामध्ये
हिमोग्लोबिन व रक्तगट तपासणी

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीरात
विविध गुणदर्शन कार्यक्रम

राष्ट्रीय सेवा योजना श्रमसंस्कार शिबीरात
श्रमदान करताना स्वयंसेवक

अनुक्रमणिका

गद्य

१) नये तंत्रज्ञान नये विचार	पवार ऐश्वर्या
२) भारतीय राजनीति	पवार ऐश्वर्या
३) दहिबडी का मेला	चव्हाण गणेश
४) रणनीति	चव्हाण गणेश
५) विजय होते होते	चव्हाण गणेश
६) थोडा हंस ले यार	शुभम काटकर
७) हिंदी दिवस	सुमित जायव
८) भारतीय किसान	शुभम काटकर
९) प्रेमचंद	प्रवीण मदने
१०) महान समाज सुधारक कर्वे	प्रवीण मदने
११) हमारा भारतीय किसान	प्रज्ञा शिंदे
१२) दिल्ली ऊँचा सुननी है	पवार ऐश्वर्या
१३) निराशा के आगे ही जीत है।	चव्हाण गणेश

पद्य

१) पहेलियाँ	शिंदे प्रज्ञा
२) हिंदी दिन	ऐश्वर्या पवार
३) माँ-पापा	ऐश्वर्या पवार
४) कोरोना	ऐश्वर्या पवार
५) भाई-बहन	निकिता जगदाळे
६) अभ्यास का फल	निकिता जगदाळे
७) मेरा भारत महान	शिंदे प्रज्ञा
८) जिदगी	शिंदे प्रज्ञा

वैचारिक

नये तंत्रज्ञान नये विचार

डॉ. ऐश्वर्या: हनुमंत पवार
तृतीय वर्ष हिंदी

बदलाव यह बहुत जरूरी है। भारतीय अध्ययन पद्धति का विचार करना बहुत जरूरी हो गया है। इनका विचार करके अध्ययन में किए बदलाव हमें हरपल दिखाई देते हैं समय पर बदलाव ही हमारा अस्तित्व रख सकता है। २१ वे युग में हम देखें तो मानव जीवन के हर क्षेत्र में अमूल्य बदल होते हम देख रहे हैं। जीवन में बदलाव लाने के लिए हमें हर क्षेत्र में बदलाव लाना होगा हमारे लिए आज के युग में बहुत जरूरी है। शिक्षण और सुशिक्षित लोग।

२१ वा युग यह विज्ञान और तंत्रज्ञान का युग है, यह हम सब जानते हैं। राष्ट्रीय शिक्षा नीति २०२० में जो बदलाव देखे तो अध्ययन अध्यापन में क्रांतिकारी बदलाव दिखाई देते हैं। पिछले २ साल पूरा जग कोरोना महामारी से लड़ रहा है। न रुकनेवाला जग, एक ही जगह रुक गया है। कितने लोग इस महामारी की वजह से नहीं रहे। कितने लोगों ने इस महामारी का सामना भी किया। कोरोना की वजह से सब लोगों को कितनी मुश्किल उठानी पड़ी। कोरोना का सबसे बड़ा परिणाम कि शिक्षण पद्धति ही बदल कर रख दी। ऑनलाईन शिक्षण, व्हर्चुअल क्लासरूम, ऑनलाईन परीक्षा यह अध्ययन करने के लिए जरूरी बना और हमारे जीवन का यह हिस्सा भी बन गए।

शिक्षण करने के लिए विद्यार्थी और अध्यापक एक-दूसरे के सामने बैठकर पढ़ाने की हमारी पारंपरिक पद्धति थी। यह सब बदल गया और सामने विद्यार्थी न होकर अध्यापन कैसे कराये, इस पर भी मार्ग निकल आया। ऑनलाईन प्लेटफॉर्म पर स्क्रीन शेअरिंग, ऑडियो, वीडियो शेअरिंग इन सबका उपयोग होने लगा।

प्राथमिक स्कूलों से लेकर कॉलेजों तक यह बदलाव लाया गया और उसे स्वीकार भी किया। यह बदलाव सिर्फ अध्ययन और अध्यापन में ही नहीं तो अनेक क्षेत्रों में भी हुए।

अध्ययन की स्वाध्याय के लिए व्हॉट्स अप यह ऑप शिक्षण विभागने तय किया और इस पर कॉलेज पाठशाला ओंके ग्रुप बना दिये गए और बच्चे उसके माध्यम से पढ़ने लगे और अध्यापक पढ़ाने लगे। इस प्रकार दीक्षा ऑप इस माध्यम में हर कक्षा के विषयानुसार/विषयनिहाय शैक्षणिक साहित्य और हर विषय का मार्गदर्शन दिया गया।

विद्यार्थी और अध्यापक ऑनलाईन कक्षाओं में जुड़ते गये।

सरकार ने भी प्रयत्न किया कि इस माध्यम से बच्चे अच्छी तरह पढ़ सके और उनको अच्छा ज्ञान प्राप्त हो, इसमें ऑनलाईन शिक्षण बहुत महत्वपूर्ण हो गया।

पाठ्यपुस्तक, नक्काशे, मासिके यह हमारी पारंपारिक अध्यापन की चीजे हैं, पर इन सबकी जगह स्मार्ट मोबाईल, इंटरनेट ने ले ली। पहले अध्यापक ही नयी जानकारी पाने का एक स्रोत था; पर अब उसकी जगह इंटरनेट से सब आसान हो गया और हमें सब जानकारी मिलने लगी। इंटरनेट के कारण ही आज हम सब इस कोरोना काल में भी पढ़ाई से वंचित न रहे और ऑनलाईन परीक्षा लेकर ऑनलाईन पढ़ाई कर, अच्छे से पढ़ रहे हैं। इस प्रकार इंटरनेट का शिक्षा क्षेत्र में उपयोग होने लगा। क्या हुआ, कोरोना जैसे महामारी से हम स्कूल, कॉलेजों तक पहुँच नहीं सकते पर हम इंटरनेट, मोबाईल जैसे तंत्रज्ञान के कारण घर पर पढ़ सकते हैं।

हमें आज के युग में इंटरनेट बहुत जरूरी हो गया है। जाने वह कोरोना की बيمारी कब जाये पर अब २१ वे युग में हर कोई मॉडर्न हो गया। ऑनलाईन शिक्षा से हमें जो ज्ञान चाहे वह मिल रहा है। भविष्य में और भी डिजिटल युग होने की संभावना है। डिजिटल क्षेत्र में अच्छी तरह टेक्नोलॉजी के माध्यम से शिक्षा की प्राप्ति हो सकेगी।

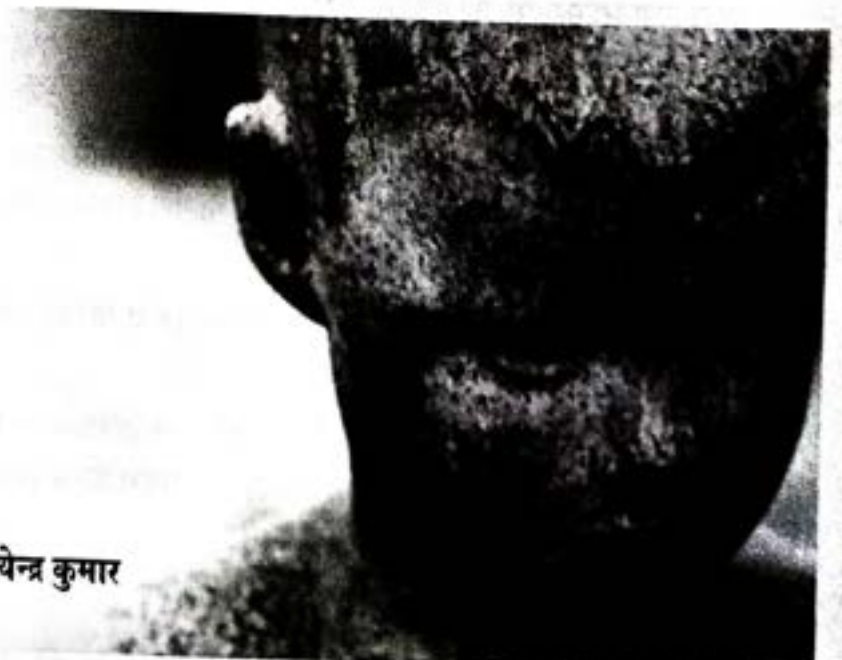
....एक पीढ़ी का ग्लानिबोध

बच्चों!

बराबरी का सपना पीछे छूटता जा रहा है
हमारी प्रश्नाकुलता पीछे छूटती जा रही है
वे किताबों से सच को नष्ट कर रहे हैं
सबसे खुबसूरत और योग्य चीजें
बाजार द्वारा तय और संचालित कि जा रही हैं
अब तो हमारे पास पश्चाताप नहीं
ग्लानिबोध नहीं
हम सिर्फ हत्यारों के स्थों की चमकदार
धुरी में तब्दील होते जा रहे हैं
हमारी लड़ाई बिखरती जा रही है
सब अपने अपने शामियाने में कैद हैं
हम अपने ही संघर्षों को समेट नहीं पा रहे हैं
बच्चों!

ऐसे में हम तुम सबसे
आंखें मिलाएं भी तो कैसे?
तारों से घिरी रात में
चांद के पायताने बैठ
रात की उदासी के गीत सुनो
शायद हम तुम सब के बीच
कभी एक शोकगीत की तरह ही पाए जाएँ
हमारी हार को याद कर
संघर्षों का नया ककहरा
तुम्हें फिर से लिखना है

सत्येन्द्र कुमार

वैचारिक

भारतीय राजनीति

कु.पवार ऐश्वर्या हगमंत
तृतीय वर्ष हिंदी

मनुष्य एक सामाजिक प्राणी है जीवन के अनेक पहलुओं से मनुष्य का सम्बन्ध होता है। हर पहलू एक राजनीतिक गतिविधियों से जुड़ा होता है। मनुष्यों से जुड़ी इन्हीं गतिविधियों को हम राजनीति कहते हैं। 'पॉलिटिक्स या राजनीति' ग्रीक भाषा के 'पोलिश' शब्द से बना है, जिसका अर्थ है मनुष्यों से जुड़ी नगर गतिविधियाँ आपको आसान भाषा में बताऊँ तो राजनीति एक खेल का ही स्वरूप होता है। जिसमें कई टीम और हर टीम में कई खिलाड़ी मौजूद होते हैं, लेकिन जीत केवल एक की ही होती है। उसी प्रकार कई राजनीतिक दल चुनाव लड़ते हैं और जीतने वाली पार्टी ही सत्ताधारी पार्टी होती है। भारत की राजनीतिक प्रणाली संविधान के तहत कार्य करती है। कुछ राजनेता और सरकारी कर्मचारियों ने देश के राजनीति की छवि और देश के हाथ को बिगाड़ कर रख दिया है। लालच भ्रष्टाचार, गरीबी, अशिक्षा ने भारतीय राजनीति को दागदार बना रखा है।

भारतीय राजनीति में चुनाव के बाद जीते हुए राजनीतिक दल सत्ता दल से सत्ता की प्राप्ति की एक प्रक्रिया ग्राम से लेकर देश के चुनाव तक होती है सभी चुनावों का नियंत्रण चुनाव आयोग के द्वारा किया जाता है। भारत की राजनीति और चुनाव की प्रक्रिया के द्वारा ही यहां एक सफल सरकार का गठन सम्भव हो पाता है। सरकार देश के विकास कार्य और राष्ट्र की प्रगति में सहायक होती है। भारत में पहला आम चुनाव आजादी के बाद सन १९५१ में हुआ था। भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस ने जीत हासिल की थी। भारत में दो बड़ी राष्ट्रीय पार्टियाँ हैं, एक भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस और दूसरी भारतीय जनता पार्टी।

भारत की राजनीति एक संसदीय ढाँचे के अंदर काम करती है, मुखिया, राष्ट्रपति और देश का प्रधानमंत्री सरकार का प्रतिनिधित्व करते हैं। भारत एक संसदीय संघीय लोकतान्त्रिक गणतंत्र देश है।

भारत की राजनीति द्वि-राजतन्त्र के तहत काम करता है, जिसमें एक केंद्र सरकार और दूसरी राज्य सरकार के रूप में कार्य करती है। भारत की राजनीति एक संसदीय ढाँचे के अंदर काम करता है। भारत जैसे लोकतान्त्रिक देश में संसदीय स्वरूप ही सरकार के कार्य को दर्शाती है। इस प्रकार देश का प्रधानमंत्री को ही सरकार के रूप में मानते हैं। वैसे देश का मुखिया तो राष्ट्रपति होता है। राष्ट्रपति ही देश का सर्वोच्च नागरिक होता है। पर सारी बागडोर प्रधानमंत्री के हाथों में होती है।

देश में चुनाव के द्वारा लोग अपनी पसंद के प्रतिनिधि को चुनने के लिए पूर्ण रूप से स्वतंत्र होते हैं। देश का हर वो व्यक्ति जिसने १८ वर्ष की आयु पार कर ली है, वह स्वतंत्र रूप से अपने मत का प्रयोग या अपनी इच्छा से उसे अपना प्रतिनिधि चुनने का हक होता है। प्रत्येक पाँच वर्षों के बाद देश का आम चुनाव होता है, जिसमें आप अपने प्रतिनिधि का स्वतंत्रता से चुनाव कर सकते हैं।

ब्रिटिश शासन से आजादी के बाद भारत एक लोकतान्त्रिक राष्ट्र बन गया, और ये लोगतंत्र लोगों की पसंद से सरकार बनाने की अवधारणा पर आधारित है। इसमें राजनितिक दल या पार्टियों का एक जैसा समूह है। जो विभिन्न वर्गों और क्षेत्रों के द्वारा गठित की जाती है। स्वतंत्रता के बाद देश में कई राजनीतिक दलों का गठन किया था। जिनमें से कुछ पार्टियां राष्ट्रीय स्तर की थी। तो कुछ राज्य स्तर पर थी बाद में कई राज्य स्तरीय पार्टियों को उनके विस्तार को देखते हुए राष्ट्रीय स्तर की पार्टी घोषित कर दी गई थी। इन दिनों हर राज्य में कुछ लोकल पार्टियों ने भी जन्म के लिए है, जो की राजनीति को बहुत प्रभावित करता है।

कोई भी राजनीतिक पार्टी चाहे वह पार्टी राष्ट्रीय स्तर की हो या राज्यीय स्तर की पार्टी हो उस पार्टी को एक चिह्न के रूप में एक प्रतीक होना आवश्यक होता है। राजनीतिक पार्टी के पास प्रतीक होने से लोग उस पार्टी की पहचान कर लेते हैं।

भारतीय राजनीति अच्छे और बुरे अनुभवों का एक मिश्रण है। जहां एक अच्छा नेता अपनी अच्छी छवि से भारतीय राजनीति से भारतीय राजनीति को उजागर करता है, तो वही दूसरी तरफ नेताओं के गलत तरीके से चुनाव जितना और अपने निजी फायदे के लिए राजनीति करना इसकी छवि को धूमिल बनाता है।

पहेलियाँ

तुम न बुलाओ मैं आ जाऊँगी,
न भाड़ा न किराया दूँगी,
घर के हर कमरे में रहूँगी
पकड़ न मुझको तुम पाओगे
मेरे बिन तुम न रह पाओगे,
बताओ मैं कौन हूँ?

उत्तर - हवा...

गर्मी में तुम मुझको खाते हो,
मुझको पीना हरदम चाहते हो,
मुझसे प्यार बहुत करते हो,
पर भाप बनूँ तो उरते भी हो॥

उत्तर - पानी...

ऊपर से नीचे बहता हूँ,
हर बर्तन को अपनाता हूँ,
देखो मुझको गिरा देना,
कठिन हो जायेगा भस्म ॥

उत्तर - पानी

कांच है पर दर्पण नहीं
रोशनी देता है पर सूरज नहीं
बताओ मैं कौन हूँ?

उत्तर - बल्ब

मैं हर तरफ हूँ
पर मुझे कोई नहीं देखता
फिर बताओ मैं कौन हूँ।

उत्तर - हवा

हर घर की सफाई करता रहता हूँ।
सुबह शाम मेरी ही जरूरत पड़ती है।
बताओ मैं कौन हूँ।

उत्तर - झाड़ू

संकलन - प्रज्ञा शरद शिंदे
तृतीय वर्ष हिंदी

दहिबडी का मेला संवाद लेखन

गणेश : अरे! आज तु कब आया?

अजय : अरे भाई मैं परसों ही आया हूँ?

प्रितम : दो दिन पहिले आ जाता तो गाँव का मेला देखने को मिलता तुझे।

अजय : हा: भाई पर ये जाँब मेरा कुछ अलग ही है। जादा छुट्टी नहीं ले सकता। इसलिए नहीं आ सका। तुम ये बता कैसे हुआ गाँव का मेला?

गणेश : बहुत ही अच्छा था। पिछले दो सालों में जो नहीं हुआ वो सब अब है। रहा है। मेले में बहुत जादा भीड़ थी। सब कुछ ठीक-ठाक चल रहा था। अलग-अलग स्पर्धा रखे थे। उन सब में गाँव वाले और आसपास के गाँव के लोग शामिल थे।

अजय : झगड़ा नहीं ना हुआ मेले में किसी का?

प्रितम : नहीं यार। सब साथ मिल जुलकर आनंद लूट रहे थे। साथ में पुलिस भी थी। सब-कुछ बहुत बेहतर से हुआ। किसी को भी तकलीफ नहीं हुई।

अजय : अगले साल मैं ४-५ दिन की छुट्टी निकाल कर आऊँगा। बहुत साल हुए गाँव के मेले में नहीं आ सका चलो मुझे थोड़ा काम है मैं जाता हूँ।

गणेश : हा ठीक है भाई।

अजय : चलो चलता हूँ। फिर मिलेंगे।

गीश मल्हारी चव्हाण
तृतीय वर्ष हिंदी

happy
life

वैचारिक

थोड़ा हँस ले यार

श्री. शुभम काटकर
बी.ए. तृतीय वर्ष हिंदी

‘थोड़ा हँस ले यार’ यह सुभाष चंदर लिखित हास्य कहानियाँ हैं। सुभाष चंदर का जन्म २७ जनवरी, १९६१ को हुआ उन्होंने बी. एस. सी., एम. ए. हिन्दी, डिप्लोमा पत्रकारिता यह उनकी शैक्षणिक पात्रता है। ‘थोड़ा हँस ले या’ का प्रथम संस्करण २०१४ में हुआ। सुभाष चंदर यह हास्य को ही महत्वपूर्ण मानते हैं।

यह ‘थोड़ा हँस ले यार’ तीन दशकों बाद आई हास्य कहानियों की किताब है। हिंदी में व्यंग्य की फसल तो खूब लहलहा रही है, पर हास्य लेखन लगातार कम होता जा रहा है। मानव जीवन इतना अस्त व्यस्त हो गया है कि लोगों को एक दूजे के साथ बात करने का समय नहीं मिलता। सब लोग सिर्फ अपने काम, अपनी जिम्मेदारियों के पीछे, पैसे कमाने की पीछे ही चले जा रहे हैं। कोई भी एक-दूसरे के पास बैठकर बोलना तो दूर थोड़ा हँस भी नहीं सकता। इतना बदलाव हो गया है। इसकी वजह से हास्य लेखन भी लिखना कम हो रहा है। विदेशी भाषाओं की बात करें तो वहाँ भी हास्य लेखन की समृद्ध परंपरा रही है। अब जरा इस पर विचार किया जाए कि हिंदी में हास्य लेखन कम हो रहा है, पर यह क्यों कम हो रहा है ऐसी क्या बाधाएँ हैं? जो हास्य रचनाओं को आने से रोकती है।

सुभाष चंदर बताते हैं कि पहली बात तो यह है कि हिंदी में हास्य लेखन को चलताऊ किस्म का लेखन माना जाता रहा है। हास्य लेखन यह तीसरे दर्जे का लेखन। हास्य लेखन और विशेषकर हास्य कहानियों का लेखन बेहद कठिन कार्य है। श्रीनारायण ने लिखा है, कि शुद्ध हास्य लिखना में गाठ बांधने जैसा है। हास्य लेखन की एक अलग सत्ता है, अपने अलग निहितार्थ है, अपनी अलग आवश्यकता। मेरा मानना है कि किसी भी भाषा का साहित्य हास्य के बिना अधूरा है इस प्रकार सुभाष चंदर जी ने हास्य कहानियों में बताया है। ‘थोड़ा हँस ले यार’ इस पुस्तक में कुल मिलाकर उनकी १२ कहानियाँ हैं। उनमें मुझे एक सच्ची- मुश्की को प्रेम कहानी अच्छी लगी।

कहानी कुछ ऐसी शुरू हुई थी, एक शहर था। उसमें एक लड़का था और एक लड़की। लड़का और लड़की दोनों ही इश्किया फिल्मों के शौकीन थे उन्हें प्रेम अच्छा लगता था। उन्होंने कोई फिल्म देखी तो भगवान से दुआ करते कि हे भगवान काश हमें भी यह इश्क हो जाए। जो लड़का था वो पढ़ाई में जीरो था पर दिखने में हीरो। उसे तलाश एक लड़की की थी; जो बिल्कुल हिरोइन जैसी हो। उसके साथ वह प्यार करे। उसने भगवान से मन्त भी माँगी थी कि जब वह इश्क के इन्तिहान में पास हो। जाएगा तब वह सवा किसी देसी धी के लड़ू भगवान को चढ़ाएगा वह अलग-अलग फैशन के बाल बनाता, नए-नए रंगीन कपड़े पहनता। दिन रात आँखों पर चश्मा लगाए घूमता। उसे फिल्मों के डायलॉग भी याद थे, जिन्हें वह अपनी भावी प्रेमिका को सुनाने के लिए बताता था। वह बहुत प्रयास कर रहा था कि उसे कोई लड़की मिले। इंतजार करते-करते कई

साल निकल गए। वह एक जाने माने लवगुरु के पास चला गया उन्होंने उसे बताया कि तुझे चाहिए वो मिलेगा मगर मुश्किलों का सामना करना पड़ेगा। वह उसके लिए भी तैयार था।

उस लड़के ने लवगुरु के बताने पर पहले राउंड में ही प्रेमपत्र की सात कॉपियाँ कम्प्यूटर पर बनाई। तीन कॉलेज में, दो पड़ोस में और दो उस टाइप सेंटर में काम आई, जहाँ वह टाइप सीखने जाना था। उन सात लड़कियों को प्रेम पत्र वितरित करने के बाद उसका जवाब आने का इंतजार करता है। एक-एक करके छह लड़कियों जवाब तो आता है, पर उन में से कोई भी उससे प्रेम के लिए हाँ नहीं करती। फिर सिर्फ एक का इंतजार था शायद वह लड़की वो थी जो कहानी में पहले बात कर चुके हैं। उस लड़की का पसंदीदा गाना था 'ऐ काश किसी दीवाने को हमसे भी मोहब्बत हो जाए। वह दिन में तीन बार कपड़े बदलती। उस लड़की घूमना, शॉपिंग करना अच्छा लगता और लगता कि उसका हीरो जैसा ही प्रिय हो। ऐसे में ही उस लड़की को हीरो का लव लेटर मिल गया। रातभर उसने २०-२५ बार उस पत्र को पढ़ा और गाना गाने लगी।

अगले ही दिन दोनों पत्र की लिखी जगह मिले और सच्चे भारतीय आशिक जैसे लड़का आधा घंटे पहले पहुँचा। और लड़की एक घंटे लेट। इस प्रकार अपने अपने प्रेम का दोनों ने इजहार किया और वो दोनों हसरोज मिलते। उस लड़की को लड़का शॉपिंग कराता उसे जो चाहे दिलाता। उसकी जेब खाली होने लगी थी। एक दिन लड़की को लड़केवाले देखने आते हैं। उन्हें लड़की अच्छी लगती है। लड़की को भी लगता है लड़का अच्छा है। कमाता भी अच्छा है और उसकी शादी तै होती है। फिर वह लड़की अन अपने हीरो को मिलने जाती है और कहती है मेरी शादी तय हो गयी है। मैं क्या करूँ? मैं तुम्हारे बिना जी नहीं सकती पर लड़का कहता है, तुम यह शादी कर लो। हम शादी के बाद में साथ न होकर साथ रहेंगे। हम हमेशा एक दूसरे को प्रेम करते रहेंगे। तो लड़की मन में कहती हैं अरे तुझसे कौन शादी करना चाहता है। तू तो एक कुछ कमाना भी नहीं। तुझसे अच्छा तो मेरा होनेवाला पति है। तो लड़का मनमें कहता अरे तेरे साथ भी कौन रहना चाहता है। तेरी शादी ही ठीक है। तुझसे छुटकारा तो मिलेगा। और आगे लड़की भी शादी करने के लिए तैयारी करती है। लड़का भी भावी गर्लफ्रेंड से मिलने टाईम फिक्स करता है। लड़की को इसकी सहेली मिलती है और कहती है अरे मैंने सुना है तू शादी कर रही है तो वह कहती है, हाँ मेरे वो ना बैंक में अफसर हैं। बिल्कुल हीरो जैसे हमारी जोड़ी खूब जमेगी। पर वह कहती है की तेरा अफेयर था। तो तू उससे शादी क्यों नहीं करती। चुप कर तू, ऐसी वो लड़की बोलती है। अपने सहेली को मैं उस फटीचर से शादी न करूँगी। वो तो सिर्फ आशिकी की मतलब का था। उसे कमाने की अकल तो है नहीं। उसके इस डायलॉग को सुनकर वह चुप हो गयी और उसका मुँह खुला का खुला रह गया।

ऐसी यह कहानी इसका अंत कुछ ऐसा हुआ। इस कहानी में यह सीख मिली की कोई प्रेम अपनी स्वाहिशों पूर्ण करने के लिए करता है तो कोई सचमुच के भी प्रेम करने वाले होते हैं जो अपना सबकुछ एक-दूसरे के लिए देते हैं। सच्चा प्रेम वो है जिसमें प्रेम के साथ एक-दूसरे के लिए विश्वास है।

हिंदी दिन

बनी द्रौपदी खड़ी है, हिंदी, इंग्लिश खीचे चीर।
अंधा राजा, सभा है बहरी, किसे सुनाए पीरा।
इंग्लिश स्कूल बने हैं कौरव।
नष्ट कर रहे देश का गौरव।
निपट अकेली हिंदी रोये, भर नैनो में नीर।
अंधा राजा, सभा है बहरी, किसे सुनाए पीर।
हिंदी के कर्ता-धर्ता सब बनकर पांडव दूर खड़े हैं।
इज्जत सारी दांव लग गयी, स्थिति है गंभीर।

अंधा राजा, सभा है बहरी, किसे सुनाए पीर।
पढ़ती है महरानी की पर दाली- सा व्यवहार।
हिंदी सहती देश में अपने कितना अत्याचार।
कहाँ गए अब किशन कन्हाई, कौन बढ़ाये चीर।
अंधा राजा, सभा है बहरी, किसे सुनाए पीर।
अंग्रेजों ने भारत आकर हमें गुलामी थोप।
जाते-जाते इंग्लिश रूपी पौधा देश में रोप।
आज वही नासूर बना है, चुभता जैसे तीर।
अंधा राजा, सभा है बहरी किसे सुनाए पीर ॥

ऐश्वर्या पवार
तृतीय वर्ष हिंदी

हिंदी

हमारा
पहचान
हमारा गर्व।

सुभाष चन्द्र बोस

हिंदी दिवस

सुमित जाधव
बी.ए. तृतीय वर्ष हिंदी

१४ सितंबर को पूरे देश में हिंदी दिवस मनाया जाता है। सरकारी विभागों में हिंदी की प्रतियोगिताएं आयोजित की जाती हैं। साथ ही हिंदी प्रोत्साहन सप्ताह का आयोजन किया जाता है। स्कूलों में भी हिंदी प्रतियोगिताएं आयोजित करायी जाती हैं।

हिंदी भारत में सबसे ज्यादा बोले जाने वाली भाषा है और इसे राजभाषा का दर्जा प्राप्त है। १४ सितंबर १९४९ को संविधान सभा में हिंदी को राजभाषा का दर्जा दिया गया था। हिंदी के महत्व को बनाने और इसके प्रचार प्रसार के लिए राष्ट्रभाषा प्रचार समिति के अनुरोध पर १९५३ से प्रतिवर्ष १४ सितंबर को हिंदी दिवस के तौर पर मनाया जाता है।

१९९८ में हिंदी साहित्य संमेलन में भारत के राष्ट्रपिता महात्मा गांधी ने हिंदी भाषा को राष्ट्रभाषा बनाने के लिए पहल की थी। गांधी जी ने हिंदी को जनमानस की भाषा भी बताया था।

इस पर साल १९४९ में स्वतंत्र भारत की राजभाषा के प्रश्न पर १४ सितंबर १९४९ को काफी विचार-विमर्श के बाद यह निर्णय किया गया; जिसे भारतीय संविधान के भाग १७ के अध्याय की धारा ३४३ (१) में बताया गया है की राष्ट्र की राजभाषा हिंदी और लिपि देवनागरी होगी। यह निर्णय १४ सितंबर को लिया गया था। इसी वजह से इस दिन को हिंदी दिवस के रूप में घोषित कर दिया गया जब राजभाषा के रूप में हिंदी को चुना गया।

आज के समय में हिंदी भाषा लोगों के बीच से कहीं न कहीं गायब होती जा रही है और इंग्लिश ने अपना प्रभुत्व जमा लिया है। यदि हालात यही रहे तो वो दिन दूर नहीं, जब हिंदी भाषा हमारे बीच से गायब हो जाएगी।

हमें यदि हिंदी भाषा की संजोए रखना है तो इसके प्रचार प्रसार को बढ़ाना होगा। सरकारी कामकाज में हिंदी को प्राथमिकता देनी होगी।

हिंदी भाषा कोई भी बहुत आसानी से सीख सकता है। हिंदी अति उदार, समझ में अनिवाली, सहिष्णु भाषा होने के साथ भी भारत की राष्ट्रीय चेतना की संवाहिका भी है। आज जरूरत है कि विज्ञान और समाज विज्ञान के विभिन्न क्षेत्रों में हिंदुस्तानी को बढ़ावा दिया जाए। तभी सही मायनों में हिंदी देश की राष्ट्रभाषा बन सकेगी। अगर इन दो बातों पर पर्याप्त ध्यान दिया जाए तो हिंदी की वैधिक स्तर पर पहचान और प्रतिष्ठा पाने से कोई नहीं रोक सकेगा।

वर्चस्विक

अन्नदाता किसान

शुभम कारकर
बी.ए. तृतीय वर्ष हिन्दी

भारत को कृषि प्रधान देश माना जाता है। भारत हर समय खेतीबाड़ी में व्यस्त रहते हैं और वह साधारण कपड़े पहनना ज्यादा पसंद करते हैं। किसान अपना जीवन बहुत ही साधारण तरीके से जीता है और कड़ी धूप तेज तूफान, वर्षा आदि होते हुये भी कड़ी मेहनत करके खेतों से अनाज उगाते हैं।

देश भर में चाहे लोग गरीब हो या अमीर हो लेकिन सब लोग किसान पर ही निर्भर होते हैं। क्योंकि अगर किसान खेती करना छोड़ देगा तो लोगों को अनाज नहीं मिलेगा और वह भूख से मरने लगेंगे। देश भर के हर शहरों में किसानों द्वारा एक शहर, दूसरे शहर तक अनाज भेजा जाता है। किसान कड़ी धूप तेज ठंड में भी खेतों पर काम करके देश भर के लोगों के बारे में सोच कर फसल उगाने में लगे रहते हैं। कोई भी व्यक्ति भूखा ना रहे सबको भोजन मिले। इसलिए हम सभी को किसानों का आदर, सम्मान करना चाहिए क्योंकि हमारे लिये किसान कितना करते हैं।

कुछ अपने जीवन में बहुत सारी समस्याओं का सामना भारतीय किसान को करना पड़ता है। भारतीय किसान को अगर खेती करनी है तो वह धूप छात्र में कटोर मेहनत करने के लिये हमेशा तैयार रहता है। भारतीय किसान के साथी हांसिया, खुरपी, बैल, हल आदि का सहारा लेकर किसान खेती करने में पूर्ण रूप से सफल होता है।

किसान अपने खेत की जुताई बैलों के द्वारा करता है। किसानों के खेती करने में बैल भी बहुत सहायता करते हैं। बदलते समय के साथ आज कल लोग खेती करने के लिये ट्रैक्टर का प्रयोग करने लगे हैं।

भारतीय किसानों की स्थिति काफी दयनीय है। कई प्रकार की सरकारी योजनाओं के माध्यम से किसानों को नए-नए फायदे मिल रहे हैं। भारत के किसानों को सरकार द्वारा थोड़ी राहत जरूर मिली है। लेकिन दूसरी तरफ फसल पकने पर किसानों को कम दाम में फसल बेचनी पड़ती है। फसल के भाव गिराये जाते हैं। भारत का किसान जो रोजाना सुबह सूरज उगने से पहले उठकर खेत जाता है। किसान द्वारा खेती की जाती है, उसकी मेहनत लगती है। बारिश की वजह से या फिर प्राकृतिक आपदा की वजह से नुकसान होने के चांस ज्यादा होते हैं। ऐसे में किसानों की मेहनत दाँव पर लगी रहती है। हर किसान धरती की पूजा करता है। क्योंकि भारतीय किसान के लिए धरती एक माता समान है, जो उसे अन्य प्रदान करवाती है और अन्य से देश का पेट भरता है।

जनता के प्रति निस्वार्थ भावना से किसान सेवा करता है। किसान अपने बारे में कभी नहीं सोचता है, वह दूध शहर में ले जाकर बेच देते हैं। किसान को किसी भी प्रकार की सुख सुविधा नहीं मिल पाती है। किसान जनता को सुख सुविधा देने में इतना व्यस्त हो जाते हैं कि अपने

जीवन के लिये सोच नहीं पाते हैं।

भारत देश को किसान प्रधान देश माना जात है। क्योंकि भारत देश की जनसंख्या का ज्यादातर हिस्सा खेती पर निर्भर है। भारत देश में निवास करने वाले ज्यादातर लोग किसान हैं।

भारत में रहने वाले सभी किसान अपने खेतों में काम करते हैं। किसान अनाज और फल सब्जियाँ उगाते हैं। किसान द्वारा उगाए जाने वाले अनाज और सब्जियों के माध्यम से ही सभी लोगों का पेट भरता है। किसान जो खेत में रात-दिन मेहनत करता है, फसल की रखवाली करता है, जिसकी वजह से ही किसान की फसल अच्छी होती है।

भारत में वर्तमान समय में जो किसान खेती करता है। कई लोग उन्हें गँवार समझते हैं। उन्हें नीचा भी समझा जाता है। लेकिन ऐसा समझना बिल्कुल गलत है। क्योंकि देश का सबसे सम्मानजनक व्यक्ति किसान ही है। जब किसान को आप गलत समझना शुरू करोगे तो हो सकता हो, भविष्य में आप को भुखमरी का सामना करना पड़ सकता है। किसान खेती करना छोड़ देगा तो देश में भूखमरी छा जाएगी।

माँ-पापा

माँ बाप से रिश्ता सबका अनोखा होता है,
ये सब ऊपर वाले का लेखा-जोखा होता है,
नसीब वालों को मिलता है माँ बाप का प्यार,
ऐसे होने चाहिए दुनिया के पवित्र विचार,
हम किस्मत वाले जो मिला आपका प्यार,
हम पैदा हुए जब से आप ही हमारे भगवान।
खुशियों भरी जिन्दगी देनी प्रभु से प्रार्थना करते हैं,
खुशी व्यक्त करने के बहुत प्रकार होते हैं,
पर हमेशा सबसे अलग होते हैं,
कविता के रूप में खुशी अपनी पेश करती हूँ,
जुग-जुग जियो आप दोनों भगवान से प्रार्थना करती हूँ।

पवार ऐश्वर्या हणमंत
तृतीय वर्ष हिंदी

मेरा India महान

India हमारी country है
इसलिए हिंदी Speaking हमारी Duty है।
आजकल ही Young Generation
जब भी Mouth खोलती है
सिर्फ English बोलती है,
यह बिल्कुल Wrong है।
हमें अपनी Daily life में
हिंदी Language लानी है।
उसे World में फैलानी है
तभी हमारी Country में
Prosperity आनी है॥

प्रज्ञा शरद शिंदे
तृतीय वर्ष हिंदी

अभ्यास का फल

समीर पढ़ने में कमजोर था। वह हर परीक्षा में फेल हो जाता था। एक बार अध्यापक ने समीर से इसका कारण उसने कहा कि मुझे पढ़ा हुआ कुछ भी याद नहीं रहता। अध्यापक ने उसको निरंतर अभ्यास करने को कहा और बोले कि एक पाठ को एक को बार-बार दोहराया करो। समीर ने अब शुरू हर पाठ को बार-बार पढ़ना शुरू कर दिया। कुछ महिनों के बाद वार्षिक परीक्षा हुई और इस बार समीर पूरी कक्षा में प्रथम आया। उसको अपने आप पर विश्वास नहीं हो रहा था। उसने अध्यापक का आभार प्रकट किया और कहा कि ये सब आप की बदौलत ही सम्भव हो पाया। अध्यापक ने कहा कि ये तो तुम्हारे अभ्यास का ही फल है।

निकिता जगदाळे
बी.ए. तृतीय वर्ष हिन्दी

प्रेमाश्रम

मानसरोवर

कफ़न

मुंशी प्रेमचंद

ग़बन

वैचारिक

प्रेमचंद

श्री. प्रवीण दुर्गापन मदन
तृतीय वर्ष हिन्दी

धनपत राय श्रीवास्तव (३१ जुलाई १९८० - ८ अक्टूबर १९३७) जो प्रेमचंद नाम से जाने जाते हैं, वो हिन्दी और उर्दू के सर्वाधिक लोकप्रिय उपन्यासकार, कहानीकार एवं विचारक थे। उन्होंने सेवासदन, प्रेमाश्रम, संगभूमि, निर्मला, ग़बन, कर्मभूमि, गोदान आदि लगभग डेढ़ दर्जन उपन्यास तथा कफ़न, पूस की रात, पंच परमेश्वर, बड़े घर की बेटी, बूढ़ी काकी, दो बैलों की कथा आदि तीन सौ से अधिक कहानियाँ लिखी। उन्होंने अपने दौर की सभी प्रमुख उर्दू और हिन्दी पत्रिकाओं जमाना, सरस्वती, माधुरी, मर्यादा, चाँद, सुधा आदि में लिखा।

१९०६ से १९३६ के बीच लिखा गया प्रेमचंद का साहित्य इन तीस वर्षों का सामाजिक सांस्कृतिक दस्तावेज है। इसमें उस दौर के समाजसुधार आन्दोलनों, स्वार्थीनता संग्राम तथा प्रगतिवादी आन्दोलनों के सामाजिक प्रभावों का स्पष्ट चित्रण है। उनमें दहेज, अनमेल विवाह, परार्थीनता, लगान, छुआछूत, जाति भेद, विधवा विवाह, आधुनिकता, स्त्री-पुरुष समानता, आदि उस दौर की सभी प्रमुख समस्याओं का चित्रण की मुख्य विशेषता है।

प्रेमचंद के साहित्यिक जीवन का आरंभ १९०१ से हो चुका था। आरंभ में वे नवाब राय के नाम से उर्दू में लिखते थे। प्रेमचंद की पहली रचना के संबंध में रामविलास शर्मा लिखते हैं कि 'प्रेमचंद की पहली रचना, जो अप्रकाशित ही रही, शायद उनका वह नाटक था जो उन्होंने अपने मामा जी के प्रेम और उस प्रेम के फलस्वरूप चमारों द्वारा उनकी पिटाई पर लिखा था। इसका जिक्र उन्होंने 'पहली रचना' नाम के अपने लेख में किया है।

- १) 'प्रेमचंद घर में' १९४४ ई. में प्रकाशित यह पुस्तक प्रेमचंद की पत्नी शिवरानी देवी द्वारा लिखी गई है। जिसमें उनके व्यक्तित्व के घरेलू पक्ष को उजागर किया है। २००५ ई. में प्रेमचंद के नाती प्रबोध कुमार ने इस पुस्तक को दुबारा प्रकाशित किया।
- २) 'प्रेमचंद कलम का सिपाही' १९६२ में प्रकाशित प्रेमचंद के पुत्र अमृतराय द्वारा लिखी गई। यह प्रेमचंद की बृहद जीवनी है। जिसे प्रामाणिक बनाने लिए उन्होंने प्रेमचंद के पत्रों का बहुत उपयोग किया है।

वैचारिक

महान समाजसुधारक महर्षि धोंडो केशव कर्वे

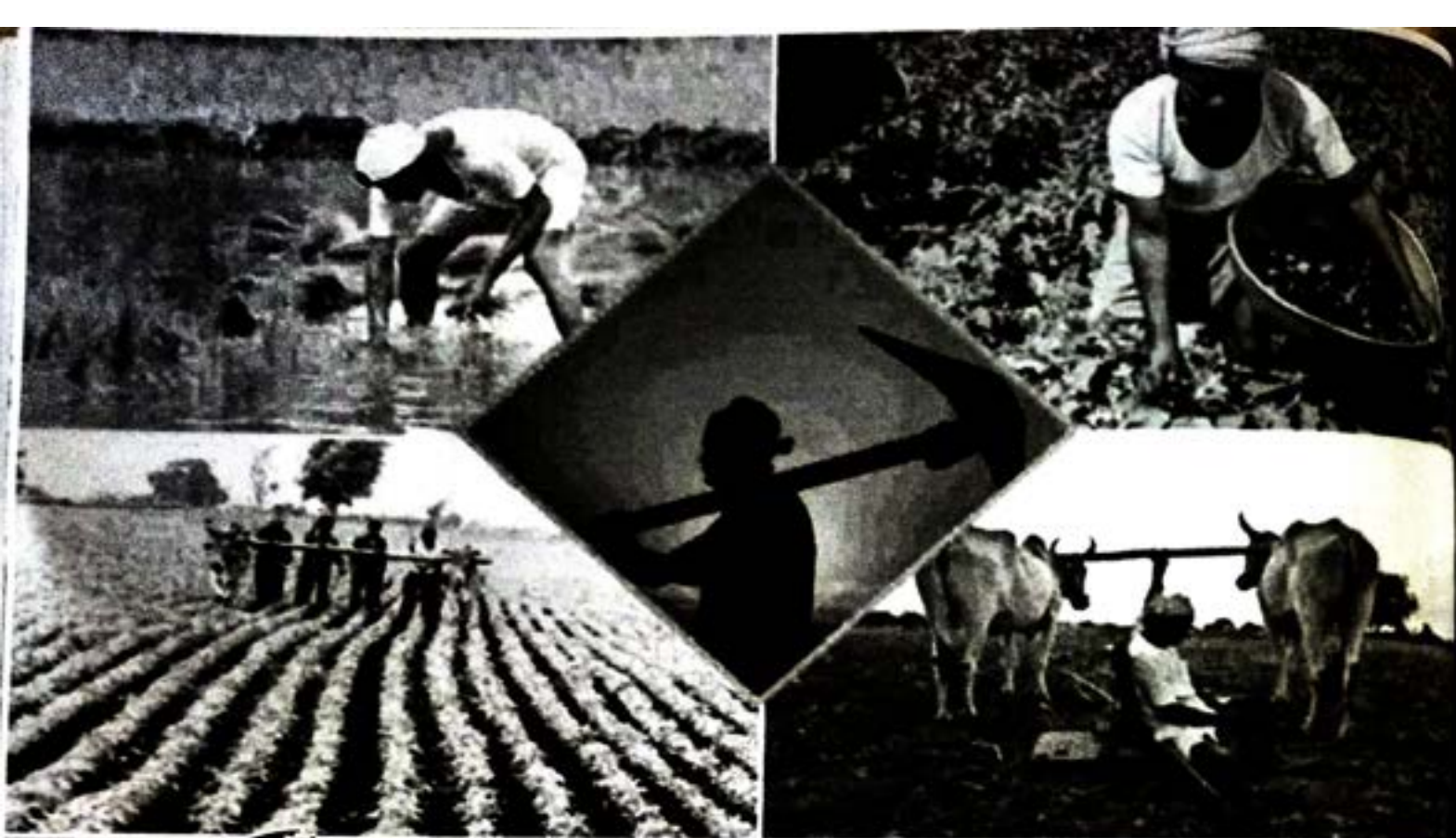
श्री. प्रवीण दुर्योधन मदे
तृतीय वर्ष हिन्दी

महर्षि धोंडो केशव कर्वे (अप्रैल १८, १८५८ - नवंबर ९, १९६२) प्रसिद्ध समाज सुधारक थे। इन्होंने महिला शिक्षा और विधवा विवाह में महत्वपूर्ण योगदान किया। इन्होंने अपना जीवन महिला उत्थान को समर्पित कर दिया। उनके द्वारा मुम्बई में स्थापित एस एन डी टी महिला विश्वविद्यालय भारत का प्रथम महिला विश्वविद्यालय है। वे वर्ष १८९९ से वर्ष १९१४ तक पुणे के फर्ग्युसन कॉलेज में गणित के अध्यापक थे। उन्हें १९५८ में भारत रत्न से सम्मानित किया गया।

उनका जन्म महाराष्ट्र के मुरुड नामक कस्बे (शेखली, जिला रत्नागिरी) में एक गरीब परिवार में हुआ था। पिता का नाम श्री केशवपंत और माता का नाम माँ लक्ष्मीबाई। आरंभिक शिक्षा मुरुड में हुई। पश्चात् सातारा में दो-ढाई वर्ष अध्ययन करके मुंबई के राबर्ट मनी स्कूल में दाखिल हुए। १८८४ ई. की परीक्षा उत्तीर्ण की। बी.ए करने के बाद वे एल्फिंस्टन स्कूल में अध्यापक हो गए। महर्षि कर्वे का विवाह १५ वर्ष की आयु में ही हो गया था और बी.ए. पास करने तक उनके पुत्र की अवस्था ढाई वर्ष हो चुकी थी अतः खर्च चलाने के लिए स्कूल की नौकरी के साथ-साथ लड़कियों के दो हाईस्कूलों में वे अंशकालीन काम भी करते थे। गोपालकृष्ण गोखले के निमंत्रण पर १८९१ ई. में वे पूना के प्रख्यात फर्ग्युसन कॉलेज में प्राध्यापक बने।

सन १९३६ ई. गावों में शिक्षा के प्रचार के लिए महर्षि कर्वे ने 'महाराष्ट्र ग्राम प्राथमिक शिक्षा समिति' की स्थापना की, जिसने धीरे-धीरे विभिन्न गाँवों में ४० प्राथमिक विद्यालय खोले। सन् १९१५ ई. में महर्षि कर्वे द्वारा मराठी भाषा में रचित 'आत्मचरित' नामक पुस्तक प्रकाशित हो चुकी थी। १९४२ ई. में काशी हिंदू विश्वविद्यालय ने उन्हें डॉ. लिट् की उपाधि प्रदान की। १९५४ ई. में उनके अपने महिला विश्वविद्यालय ने उन्हें एल.एल.डी. की उपाधि दी। १९५५ ई. में भारत ने उन्हें 'पद्मविभूषण' से अलंकृत किया और १०० वर्ष की आयु पूरी हो जाने पर १९५७ ई. में मुंबई विश्वविद्यालय ने उन्हें एल.एल.डी. की उपाधि से सम्मानित किया। ९ नवंबर १९६२ ई. को १०४ वर्ष की आयु में 'महर्षि कर्वे' का शरीरांत हो गया।

वर्चार्क

हमारा भारतीय किसान

सुश्री प्रज्ञा शरद शिंदे
तृतीय वर्ष हिंदी

“रुखी, सूखी रोटी खाता, फटे बख पहनता है।

अपना खून-पसीना बहा-बहाकर, खेत में हरी-भरी फसल उगाता है।”

हमारा भारतीय किसान शीत में धूप, वर्षा में मेहनत कर सबको अन्न मिलाकर देता है।

वह है हमारा भारतीय किसान हमारा भारत देश कृषि प्रधान देश है। प्राचीन काल से यह किसान अधिक परिश्रम कर खून पसीना एक करके निरंतर काम करता है। तब हम सभी लोग पेट भर खाना खा सकते हैं, लेकिन जो सबका पेट भरता है, वह किसान सीधा-सादा जीवन बिताता है, साधारण-सी झोपड़ी में रहता है। उसकी वेशभूषा साधारणसी होती है। वही किसान आज दयनीय अवस्था में है। कठिन परिश्रम करके भी उसे स्वयं का भोजन और शरीर की रक्षा के लिए वस्तु नहीं मिलते हैं। हए समय उसको दूसरों की चिंता सताती। जब हमारे देश के किसानों के खेत में कुछ भी फसल आती नहीं, तो हम देश के लोग पेट भर खाना नहीं खा सकते। भारत में रहने वाले किसान सभी खेतों में काम करते हैं। खेती-बाड़ी करके अपना घर खर्चा चलाते हैं। किसान अनाज और फल सब्जियाँ उगाते हैं।

भारत में किसान को भगवान का दर्जा जाता है। किसान जो खेत में रात-दिन मेहनत करता है। फसल की रखवाली करता है। जिसकी वजह से किसान की फसल अच्छी होती है। भारत का किसान रोजाना सुबह सूरज उगने से पहले उठकर खेत जाता है। हर किसान धरती की पूजा करता है। क्योंकि भारतीय किसान के लिए धरती एक माता है। यदि किसान अनाज नहीं उगाए, तो भारत में भूखमरी का संकट आ जाएगा।

अपने जीवन में बहुत सारी समस्याओं का सामना भारतीय किसान को करना पड़ता है। किसान के खेत में फसल उगाने के लिये सुख दुख, नुकसान सब कुछ सहन करना पड़ता है। भारतीय किसान के साथी खुरपी, बैल, हल आदि का सहारा लेकर किसान खेती करता है। किसान गाँव में गाय भैंस पालते हैं और गाय भैंस का दूध निकाल कर वह दूध शहर में ले जाकर बेच देते हैं।

पूरे देश में किसान दिवस हर वर्ष २३ दिसंबर को मनाया जाता है। भारतीय किसानों का हम सभी के जीवन में बहुत महत्व है। भारतीय किसान हम सभी के लिये खेत में अनाज उगाता है। इसलिए किसान हमारे लिये महत्वपूर्ण है, हमें नहीं भूलना चाहिये कि देश का हर एक व्यक्ति किसान पर ही निर्भर रहता है। किसान मेहनती होने के साथ-साथ सादा जीवन व्यतीत करने वाला होता है।

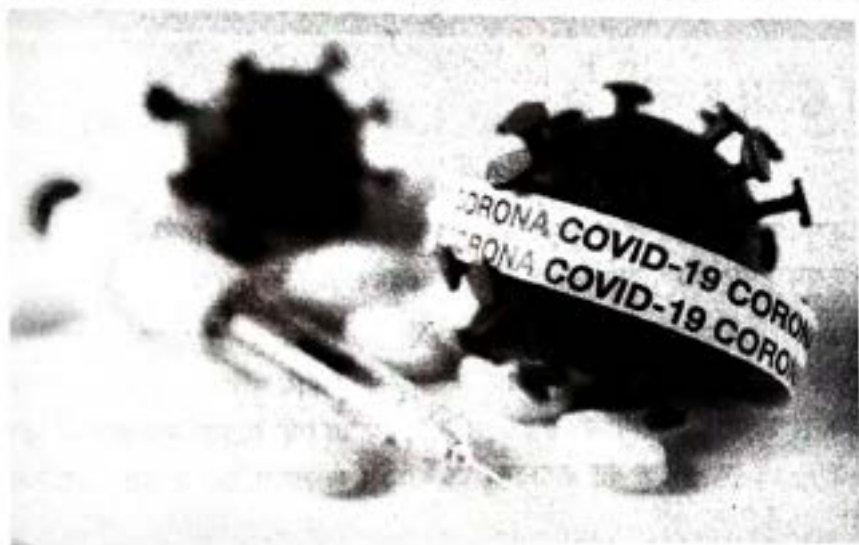
लिखती मैं किसान के लिए

मैं लिखती इंसान के लिए

नहीं लिखती धनवान के लिए
 नहीं लिखती में भगवान के लिए
 लिखती में खेत खलिहान के लिए
 लिखती में किसान के लिये

भूखे भारत से डरती हूँ
 फिर हरित क्रांति पर लिखती हूँ
 फिर किसान पर लिखती हूँ
 लिखती में किसान के लिए
 लिखती में किसान के लिए
 ऐसे परिश्रमी किसान को हमारा सलाम !!!

॥ जय जवान, जय किसान ॥

कोरोना

सब कुछ हो गया पराया-पराया।
 तेरा आना किसी को ना आया।
 मम्मी बोले हाथ धोएँ।
 घर से बाहर कहीं ना जाए।
 सखा, सहेली सब भूल जाए।
 स्कूल की टीचर की याद सताए।
 नानी का घर हमें बुलाए।
 शॉपिंग के लिए मन ललचाए।
 बर्थडे फीका-फीका पड़ जाए।

कोरोना बता हम बच्चे कैसे दिल बहलाए।
 तेरा भय इतना सताए।
 कोरोना भय इतना सताए।
 कोरोना तुझसे नहीं उरते हम।
 हममें है तुझसे लड़ने का दम।
 सोशल डिस्टेंसिंग निभाएंगे।
 गुरु सिटिजन बनकर दिखाएंगे।
 सरकार के रूल्स अपनाएंगे।
 घर में बैठकर तुझे हराएंगे
 अपना जीवन खुशहाल बनाएंगे।

सुश्री. ऐश्वर्या हणमंत पवार

भाई-बहन

रिश्ता हम भाई बहन का,
 कभी मीठा, कभी खट्टा,
 कभी रूठना कभी झगडा
 कभी रोना और कभी हँसना,
 ये रिश्ता है प्यार का
 सबसे अलग सबसे अनोखा...॥
 भाई बहन का रिश्ता,
 दोनों का झगडा,
 भाई का ढेर सारा प्यार,
 बहन दुलार,
 भाई की शैतानी,
 बहन की मनमानी,
 बहन का रूठना,
 भाई का मनाना,
 यही तो है,
 भाई बहन का
 रिश्ता सयाना।

सुश्री.निकिता जगदाळे
 बी.ए.तृतीय वर्ष

नाटक समीक्षा

दिल्ली ऊँचा सुनती है ।

सुश्री. ऐश्वर्या हनुमंत पवार
तृतीय वर्ष हिंदी

‘दिल्ली ऊँचा सुनती’ है यह नाटक यह नाटक कुसुम कुमार ने लिखा है। कुसुम कुमार विशेष रूप से नाट्य साहित्य के क्षेत्र में सशक्त हस्ताक्षर हैं। उनका जन्म पंजाब के क्षत्रिय वंश में हुआ। कुसुम कुमार पाँच भाईयों के बीच अकेली थी वह सबकी लाडली थी।

उन्होंने विवाह के बाद एम. ए. की उपाधि प्राप्त की थी। हिंदी के साथ-साथ वेद अंग्रेजी की भी अध्ययता रही हैं। डॉ. कुसुम कुमार ने ‘दिल्ली ऊँचा सुनती हैं’ एक बेहद प्रभावी नाटक लिया है। आज के जीवन में व्याप्त विविध समस्याएँ हैं। आज कोई काम मुश्किलों के बीना आसान ही नहीं है। किसी भी कार्य को करने के लिए अनेक मुश्किलों का सामना करना पड़ता है। इस नाटक में भी एक रिटायर कर्मचारी को कितनी मुश्किलों का सामना करना पड़ा है; इस बात का वर्णन है। इस नाटक की कथावस्तु के माध्यम से समूचे देश में व्याप्त नौकरशाही, लालफीताशाही और भ्रष्टाचार को उजागर किया गया है।

‘दिल्ली ऊँचा सुनती है’ यह नाटक में २ अंकों में विभाजित है। प्रथम में ५ दृश्य और दूसरे में ५ दृश्य है। यह नाटक माधोसिंह की मनोवस्था पर केंद्रित है यह पात्र इस नाटक का प्रमुख है। वह एक रिटायर्ड क्लर्क है। उसका पूरा जीवन नौकरी करने में बीता है। सेवानिवृत्त होने के बाद वह दिल्ली शहर छोड़कर अपने गाँव आकर बसता है। माधोसिंह का परिवार छोटा है। वह अपनी पत्नी और अपनी बेटी नीति के साथ रहता है। बेटी नीति परित्यक्ता औरत है। इसलिए उसकी जिंदगी में खालीपन और सूनापन है। वह हमेशा ही चूप-चूप रहती। अपनी बेटी की फिक्क माधोसिंह और कमला को रहती है। नीति उनकी इकलौती बेटी है। इस में ऐसी अवस्था में पेन्शन का न मिलना इस अभाव वजह से आर्थिक अभाव का सामना पूरे परिवार को करना पड़ा है। माधोसिंह गाँव में मगनलाल के घर भाड़े पर रहता है। मगनलाल पहलवान किस्म का आदमी है। वह अब तक कुँवारा है और वह ऐसे ही रहना चाहता है। मगनलाल माधोसिंह की हमेशा मदद करता है। वह पेन्शन के लिए माधोसिंह को सलाह देता है कि वह दिल्ली जाकर तहकीक करे कि उसकी पेन्शन क्यों रुकवा दी गई है। इस पर माधोसिंह अकेला ही दिल्ली जाता है।

वहाँ जाकर पता चलता है, कार्यालयीन कर्मचारी अपने विशेष ढंग में ही कार्य करते हैं। किसी गरीब, बेसहारा और बूढ़ों की मदद करना इन लोगों को नहीं आता, वह बस अपना काम ठीक समय पर ही करना जानते हैं। माधोसिंह की बातों पर कोई ध्यान ही नहीं देता। कार्यालयीन कर्मचारियों की कमजोर वृत्ति देखने के पश्चात माधोसिंह की पता चलता है कि उसका नाम जो लोगों को पेन्शन मिलती है उनमें है ही नहीं। जिस माधोसिंह का नाम पेन्शनधारियों में दर्ज है, उसकी मृत्यु हो चुकी है। वह तो मृत व्यक्ति है।

यह सुनकर माधोसिंह चौंक जाता है। वह साबित करना चाहता है कि वह जिंदा है। तुम्हारे सामने खड़ा है; वह व्यक्ति माधोसिंह ही है। कार्यालय का कर्मचारी माधोसिंह जीवित है, इस बात का डॉक्टर प्रमाणपत्र माँगता है। उसकी पुरानी पहचान होने के कारण डॉक्टर माधोसिंह

को सब कुशल-मंगल पूछता है। इसके बाद वह माधोसिंह से विनती कर कहता है कि बताइए, मैं आपकी क्या सेवा करूँ? तब माधोसिंह डॉक्टर से अपनी समस्या बताता है, और डॉक्टर से जीवित होने का प्रमाणपत्र माँगता है। डॉक्टर कहता है कि आज तक मैंने ऐसा प्रमाणपत्र किसी को भी न दिया और वह माधोसिंह को प्रमाणपत्र नहीं देता।

माधोसिंह फिर किसी अन्य डॉक्टर के पास चला जाता है। पर माधोसिंह की मदद कोई भी नहीं करता। माधोसिंह दिल्ली में कार्यालय के बकर काट काटकर थक जाता है। उसके पास पैसे ही नहीं रहे थे। वह अपने नाम की दुरुस्ती करता है पर माधोसिंह की जगह माधवसिंह यह नाम होता है। मगनलाल माधोसिंह को लेकर किसी पहचान वाले नेता के पास चला जाता है। लाख कोशिश करने के बावजूद भी माधोसिंह की समस्या हल नहीं हो पाती। माधोसिंह मगन से कहता है 'सब तरफ अंधेरा हुआ जा रहा है मगन। ...कैसा अंधेरा यह... सब तरफ कालिख ही कालिख क्यों है मगन।

नीति की सहेली माधोसिंह को मिलती है वह एक आदमी जो उनकी मदद कर सकता है उसका पता देती है। ऐसे बहुत सारे लोग इस नाटक में मौजूद हैं। नीति यह सबकुछ सहन नहीं कर पाती उसका इलाज न होने के कारण वह आत्महत्या कर लेती है। माधोसिंह कार्यालयीन नियमावली के तहत प्रयत्न करते-करते थक जाता है। माधोसिंह जीते-जी अपनी समस्या हल नहीं कर सका। उसके मरने के बाद रजिस्ट्री से उसकी समस्या हल होती है। पर अब उसका कुछ फायदा नहीं।

इस प्रकार कार्यालयीन व्यवस्था पर लिखे 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' नाटक की कथावस्तु वर्तमानकालीन अवस्था, अमानवीय व्यवस्था पर प्रकाश डालती है।

जिंदगी...

दो पल की जिंदगी है

आज बचपन, कल जवानी,

परसो बुढ़ापा, फिर खम्त कहानी है....

चलों हँस कर जिए, चलो खुल कर जिए

फिर ना आने वाली यह रात सुहानी

फिर ना आने वाला यह दिन सुहाना

आओ जिंदगी को गाते चले,

कुछ बातें मन की करते चलें

रुठों को मनाते चलें

आओ जीवन की कहानी प्यार से लिखते चले

कुछ मीठे बोलते चले

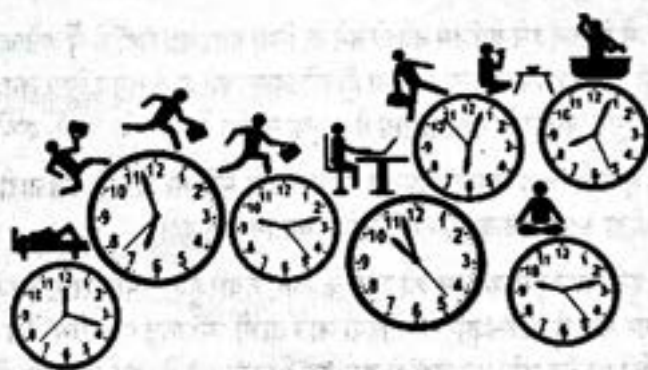
कुछ रिश्ते नए बनाते चले

क्या लेकर आये हो क्या लेकर जायेंगे

आओ सब हँसते हँसते गुजर जायेंगे

जिंदगी का सफर अच्छी तरह

यूँ ही काटते चले

काश! जिंदगी सचमुच किताब होती

पढ़ सकता मैं कि आगे क्या होगा?

क्या पाऊँगी मैं और क्या खोजूँगी?

कल जो बीत गया सो बीत गया

क्यों करते हो आने वाले कल की चिंता,

आज और अभी जियो, दूसरा पल हो ना हो।

सुश्री. प्रज्ञा शरद शिंदे

तृतीय वर्ष हिंदी

संस्करण

‘विजय होते-होते’

कु. गणेश हनुमंत धवराज
तृतीय वर्ष हिंदी

मैं पिछले हफ्ते वाशिम को खेलने के लिए गया था। यहाँ से मैं अकेला कोल्हापूर को गया था। मुझे ऐसा लगा कि, मैंने कोन सी गलती कर दी है यह अकेला वन महसूस कर रहा हूँ। कोल्हापूर को जाते समय ऐसा लग रहा, वे तीन घंटे मुझे तीन साल की तरह लग रहे थे। जिस गाड़ी में बैठा था पदा पुराने जमाने के गाने लगाये थे। उषा नाईक के गाने थे। कभी-कभी ऐसा लग रहा था की, मुझे छोड़कर मेरी दोस्त गई है ऐसे गाने थे।

कुछ देर बाद मैं कोल्हापूर में पहुँचा। वहीं मुझे मेरी टीम के खिलाड़ी मिले। उन्होंने मेरे खाने का इंतजाम कर दिया था। मैंने उनके घर में जाकर थोड़ा आराम किया और मेरी थोड़ी थकान कम हुई।

दूसरे दिन हम वाशिम को जाने के लिए तैयार हुए। हमारा सारा इंतजाम हमारे कोच ने कर रखा था। हम सब अपना-अपना सामान लेकर स्टेशन पर रुके थे। कोल्हापूर से गोंदिया जाने वाली ‘महाराष्ट्र एक्सप्रेस’ रेल गाड़ी थी। वह स्टेशन पर रुकी और हम रेलगाड़ी में चढ़कर सब अपने-अपने सीट पर बैठ गये। हम वहाँ से चार बजे निकल गये थे। हम एक डिब्बे में चार-पाँच खिलाड़ी थे। सब मिलकर चार डिब्बे में बैठे थे। हमारे साथ छोटे-छोटे बच्चे भी थे। हमारे आस-पास बैठे यात्री भी हमारे साथी बन गये थे।

हम रात में सब मिलकर गाना, मौज-मस्ती कर रहे थे। वह छोटे-छोटे बच्चे अपने घर के लोगों की तरह हरकत कर रहे थे। वह नई फिल्म ‘पुष्पा’ में जेसी एक्टिंग है वैसे ही कर रहे थे। मैं भी गाना गाने के साथ नाच रहा था। हम सब रात के दस- ग्यारह बजे तक सोए नहीं थे। हमारे साथ बुढ़े व्यक्ति भी मिलकर हँस रहे थे। हमारे साथ शामिल थे।

मैंने बहुत बार रेल गाड़ी में से यात्रा की परंतु यह यात्रा मैं कभी नहीं भूल सकता।

- गणेश : सभी लोग सुनिये आज हमें यह सामना किसी भी परिस्थितियों में जीतना है।
- अमित : हाँ! हाँ!! भाई हम ही जीत लेंगे। अजय, तु क्या बोलता है?
- अजय : हा भाई हम ही जीत लेंगे; पिछली बार एक अंक से हारे थे। इनके साथ।
- गणेश : जो हो गया, वह याद मत करो, पिछली बार हुई गलतियाँ हमें सुधारनी चाहिए।
- कुणाल : इस बार हम थोड़ासा बदल करेंगे। गणेश एक से शुरू करेगा और अमित तीन से करेगा।
- अमित : मेरे हिसाब से गणेश के आगेसे शुरू करना चाहिए। दूसरे टीम के खिलाड़ी ऊँचे हैं। वह आसानी से गेंद को रोक देंगे इसलिए गणेश आगेसे खेलेगा। हम १-४ को घूमेंगे।
- गणेश : हा! अमित भी ठीक कहता है। उन को मालूम ही नहीं होने देंगे, हम कैसे खेलेंगे।
- कुणाल : ओंकार और नदिम कम हाईट की गेंद मारेंगे और उसके ऊपर का गणेश और अमित मारेंगे।
- नदिम : मुझे थोड़ा बाहर देना, ताकी मैं आसानी से अंक लूँ। बीच-बीच में मुझे बाईड भी खिलाना।
- कुणाल : हाँ ठीक है। अनिकेत को थोड़ा संभाल कर लेना सब लोग; वह नया है। उसकी गलतियों को हमें सुधारना है।
- गणेश : सब लोग अपने-अपने दिमाग से खेलो। हर गेंद मारने की जरूरत नहीं है। जोर से मारेंगे तो एक ही अंक मिलेगा और धीरे मारेंगे तो ही एक अंक मिलेगा कुछ भी करके हमें यह सामना जीतना है।
- नदिम : हा! भाई हम ही जीतेंगे यह ट्रॉफी पर हमारा ही नाम होगा।
- अनिकेत : उनका एक खिलाड़ी बाहर के राज्य का है। बहुत तगड़ा मारता है।
- रोहित : हमारे 'गणेश और अमित क्या कम मारते हैं क्या? इन्होंने उसे उसके ही मैदान पर हराया है। तु जादा सोच मत। अपने खेल पर ध्यान दे।
- अनिकेत : हा दादा; मैं अभी सुना, इसलिए तुम्हें बताया था।
- रोहित : ओके! ठीक है।
- गणेश : चलो सब लोग हम अपनी-अपनी गलतियों पर ध्यान रखेंगे। हमें किसी भी हालत में ट्रॉफी जितनी है। हम जीतकर ही रहेंगे। सब लोग अच्छा खेल का प्रदर्शन करे।

संस्करण

निराशा के आगे ही जीत है ।

कु. गणेश हर्षमंत कल्याण
तृतीय वर्ष हिंदी

एक किसान दिन रात मेहनत करके दो वक्त की रोटी का इंतजाम कर पाता था। ये किसान एक सेठ के यहां काम करता था। लेकिन एक दिन इस सेठ ने किसान से गुस्सा होकर उसे अपने यहां से निकाल दिया और उसे दिए गए खेताओं को वापस छीन लिया। ये किसान काफी दुखी हो गया और इस सोच में पड़ गया कि आखिर ये कैसे दो वक्त की रोटी जोड़ पाएगा। इस किसान का घर बेहद ही छोटा था और घर के आसपास थोड़ी सी ही जमीन थी। जिसमें जंगली घास उग रही थी।

सेठ के यहां से निकाले जाने के गम में ये किसान रोज चुपचाप बैठा रहता था और यहीं सोचता था कि आखिर कैसे पैसे कमाए जाए। तभी एक दिन इस किसान के घर एक माली आया। माली ने किसान को काफी दुख देखा और उससे कारण पूछा। किसान ने बताया कि वो सेठ के यहां काम करता था, मगर सेठ ने उसे निकाल दिया है। उसके पास कोई भी काम नहीं बचा है। तब माली ने किसान के घर को अच्छे से देख और उससे पूछा, तुम्हारे घर के आसपास ये जो जमीन है ये किसकी है। किसान ने कहा ये जमीन मेरी है। माली ने किसान से बोल तो तुम इस जमीन पर खेती क्यों नहीं करते हो। किसान ने दुखी होकर बोल ये बहुत ही थोड़ी सी जमीन है और इसपर ज्यादा अनाज नहीं उग सकेगा। तब माली ने किसान से कहा कि अगर इस जमीन में ज्यादा अनाज नहीं उग सकता है, तो तुम इसपर सब्जी उगा दो। सब्जी उगाने के लिए अधिक जमीन नहीं चाहिए होती है और थोड़ी सी जमीन पर भी अच्छी खासी सब्जी उग जाती है। सब्जी उगाकर तुम उसे रोज बाजार में बेचकर पैसे कमा सकते हो।

माली की बात को मानते हुए किसान ने अपनी थोड़ी सी जमीन पर कई प्रकार की सब्जियां उगा ली और कुछ ही महीनों में ये सब्जियां बेचने के लायक हो गईं। किसान ने सब्जियों को बाजार में जाकर बेचा तो पाया कि उसे इन सब्जियों के लिए जो दाम मिले वो सेठ के यहां मिलने वाली वेतन से काफी अधिक था। किसान को काफी खुशी हुई और उसने अपनी जमीन पर सब्जी उगाने का काम शुरू कर दिया। इस तरह से किसान कुछ ही सालों में एक जमीनदार बन गया और उसने पैसे कमाकर और जगह भी जमीन खरीद ली और वहां पर भी सब्जी उगाने का व्यापार शुरू कर दिया।

इस कहानी से हमें ये शिक्षा मिलती है कि अक्सर हम लोग नौकरी की तालश में रहते हैं, लेकिन अगर हम चाहें तो खुद से ही अपना व्यापार शुरू कर सकते हैं। जैसे कि इस किसान ने सब्जी उगाकर अपना व्यापार शुरू किया। इसलिए बाधा आने पर निराशा ना होकर कोई बेहतरीन विकल्प निकालने पर आप जोर दें।

रयत शिक्षण संस्थेचे,
वहिवडी कॉलेज वहिवडी

अभ्युत्थ

॥ सांस्कृतिक विभाग ॥

मेहंदी स्पर्धेतील स्पर्धकांसमवेत प्राध्यापक

शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरू यांच्या हस्ते
जिल्हा युवा महोत्सवाचे बक्षिस स्विकारताना विद्यार्थी

मुकनाट्य सादरीकरण

लोककला सादरीकरण

लोककला सादरीकरणातील विद्यार्थ्यांसमवेत
मा.प्राचार्य एस.टी.साळुंखे व उपप्राचार्या सौ.नंदिनी साळुंखे

शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरू यांच्या समवेत विद्यार्थी

॥ भूगोल विभाग पर्यटन ॥

हरिहरेक्षर येथील सनसेट

किल्ले जंजिरा

किल्ले प्रतापगड

देवे आगार येथील सुवर्ण गणेश मंदिर

महागणपती याई

महाड येथील चवदार तळे

महाबळेश्वर येथील सनसेट

हरिहरेक्षर येथील लाटांचे कार्य

*"The Woods are lovely, dark and deep,
But I have promises to keep.
And miles to go before I sleep,
And miles to go before I sleep,*

- Robert Frost

(From "Stopping by woods on a snowy Evening.")

**English
Section**

**Section Editor
Dr. Sonali R. Pawar.**

English Section

Index

Prose

1) Human Computer Shakuntala Devi	Tanuja Madane/S.Y. B.Sc.
2) EXPERIENCE IN COLLEGE DAY	Mulani Mrunali/T.Y. B.Sc.
3) Maharashtra ke Rang Punjab ke Sang	Nilakhe Mrunali/B.Sc. III
4) Habit	Kishor Dilip/B.A. III (Pol.Sci)
5) World of Computer	Sanket Toraskar/B.C.A.I
6) 'Queen of Melody: Lata Mangeshkar	Pratiksha Gade, Ankita More / F.Y.B.com.
7) "Hats off to Hirwadkars!!!"	Neha Katkar /B.A.I.
8) If I were a Scientist	Pandhare Priyanka/B.Sc.-I
9) Nobel Prize Winner	Nisha Sul/B.A.III
10) National Education Policy 2020	Phadtare Sakshi /B.Sc.-I
11) Pawankhind	Yogita Bhosale/M.Com. I
12) Covid - 19	Nikita Ghodge/B.C.A.-I
13) Maandeshi Gaji Dance	Sanket Jagdale/B.A.III
14) Lockdown	Pramod Mulik/B.A. I
15) Miracles of Physics	More Akshay/T.Y.B.Sc (Phy)

Poem

1) Death-Curse or Bliss?	Gonjari Bhagyashri
2) Smile Please!	Pawar Prajakta/T.Y.B.A.
3) English	Neha Ghadage/T.Y.B.A.
4) Good Thoughts	Gophane Sweety/T.Y.B.A.
5) Nature	Sitara Amir/B.A.-III
6) Oh King!	Rutuja Jagadale/B.A.-III

PROSE

Human Computer Shakuntala Devi

Tanuja Sunil Madane
S.Y. B.Sc.

In our country it is assumed that maths is not a subject for Women. The numbers, problems solving ability and figures are a language that only men can understand. But proving these stereotypes wrong many women of past and present have achieved excellence in mathematics. Female mathematicians began gaining ground in the 20th century and the list is being crowded by many more, so in this article we know about one of the exceptional mathematicians of India and her appreciable work in the field of mathematics.

She was born in 1929 Shakuntala Devi was the first Female mathematician from India. She was fondly known as the "Human Computer" for her ability to perform lengthy calculations in her mind, faster than a computer. She was also known as a genius who could impress people right from the age of three. She is also a multifaceted personality good at motivational speeches and authoring books of different genres.

** Mental Calculation :-*

Devi travelled to several countries around the world demonstrating her arithmetic talents. In 1988 Arthur Jensen, a professor of educational psychology at the University of California, Berkeley. Jensen tested her performance at several tasks, including the calculation of large numbers in 1977. She extracted the 23rd root of a 201 digit number in just 50 seconds! Her answer which was 546,372,891 was confirmed by calculations done at the US Bureau of Standards by the UNIVAC 1101 computer, which took a longer time than for her to do the same. In 1980 she multiplied a 13 digit number in just 28 seconds, these numbers were picked out at random by the Imperial College London. For this feat her name was

etched in the 1982 edition of the Guinness book of World records. She was recongnised for "Faster Human Computer"

About Shakuntala Devi's life her father C.V.Sundararaje Rao, Worked as a trapeze artist and magician in a circus. He recongnized his Duaghter's ability to memorise number while teaching her a card trick, when she was about three years old. so her father left the circus and took her on road shows that displayed her ability at calaulations. She did this with any formal education.

In 1980, she contested the loksabha elections as an independant candidate for Mumbai south and for Medak in Andra Pradesh. In Medak she stood against the former Prime Minister Indira Gandhi, saying she wanted to "defend the people of Medak from being fooled by Mrs. Gandhi."

In addition to her work as a mental kalkulator, Devi was a notable atrologer and an author of several books, including cook books and novels.

A Film on her life titled Shakuntala Devi was announced in May 2019. The film stars Vidya Balan in the lead title role and features Sanya Malhotra, Amit sadh and Jisshu sengupta in the supporting rolers. produced by Sony pictures networks productions.

In April 2013 Devi was admitted to a hospital in Bangalore with severe respiratory problems. In two weeks she had heart and kidney complications. She died in the hospital on 21 April 2013 at the age 83 years old.

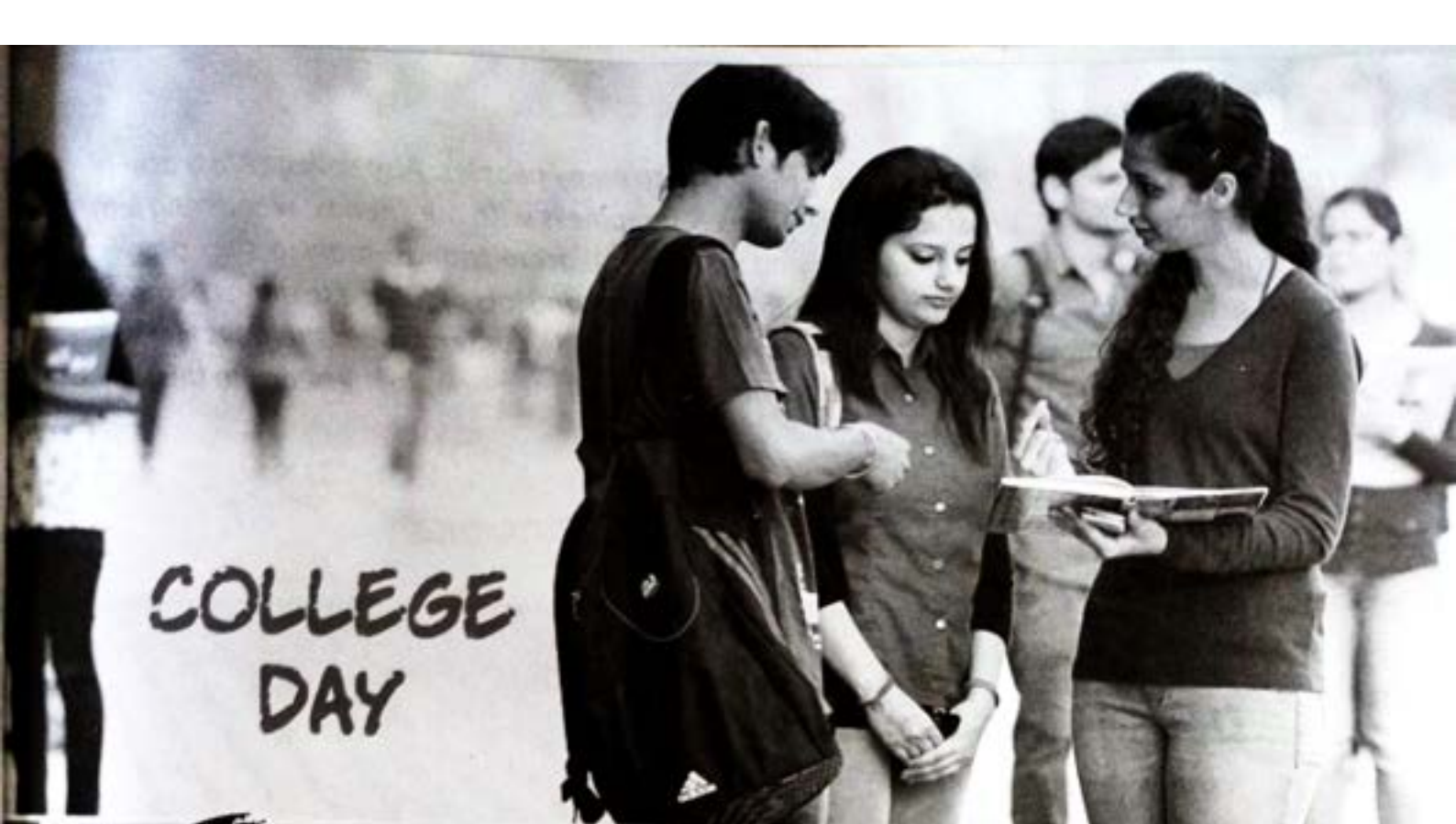
Few lines told by Shakuntala Devi.

"Without mathematics,
there's nothing you can do.

Every thing around you is mathematics.

Everything around you is number."

COLLEGE DAY

PROSE

EXPERIENCE IN COLLEGE DAY

Mulani Shahin Dillawar
T.Y. B.Sc.

College life is known as one of the most memorable year of one's life. It is entirely different from life. College life means enjoying life to the fullest and partying hard. While for someone it is time to get serious about their career and study thoroughly for a bright future.

According to me, college life remains a memorable time for all of us. Because in college life we make lots of precious moments which are last & memorable for us. It is a big transition from school life. We go through a lot of changes when we enter in college. The sudden transition in to college that time we are no longer protected by our school teachers and friends. Like that, my college journey is amazing! Those are the precious days of my life. Because it spent with true. Loyal and great friend. With them I made lots of fun. College life experience is truly one of a kind. The most common memories people have of college life are definitely goofing around with friends. We after remember our fun & playing silly pranks on each other. When I was entering to my college life that time everything was strange for me but when I was interacting with people who were strangers for me and now they are my friend forever.

I experienced lots of things in my college life. I learned many things which are useful in my life. In college life we have to face various challenges and when we face it that time we become independent in our life. I am enjoying my college life in the last year because I got such great friends. We are always making silly pranks on each other, then also making lots of fun in the classroom but also we are enjoying punishment together. Sometime we are bunking the lectures, but also we are serious about our study. We are completing our work

regularly. In our college life we are interacting with many peoples. Also college life teachers us to be independent. We share our troubles & happiness with our friends, wandering into the college, everytime chatting, enjoying small treats from friends, making silky pranks. doing group study, completing assignments & Journals and lots of fun these things becomes a memories & I enjoyed this all things with my friends. I always remember this days lifetime. I experienced very fantastic college days and put this all memories in my heart. In this way, My experience of college day is Great !

Thank You!

Death-Curse or Bliss?

Is the death curse, or bliss?

Can you tell me, oh. My Miss?

*Death is the blessing
for the old, the injured.*

*It was the honour
for Kargil Soldiers.*

*That person who suffers
from chronic, painful disease.
The blessing of mercy killing
achieved in many countres.*

*But the death is curse
for new born child
Who dies before his birth
Without watching the world.*

*Untimely death of anyone
Youth, child or any person
Really is sorrowful curse
To him & his relatives.*

*Now tell me, oh, my Miss
Is the death curse or bliss?*

Gonjari Bhagyashri Govind

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

A Cultural Exchange Programme

महाराष्ट्र के रंग पंजाब के संग

"Maharashtra Ke Rang Punjab Ke Sang"

**Patriotic Songs
by**

**Lovely Professional University, Punjab &
Shivaji University, Kolhapur**

PROSE

Maharashtra ke Rang Punjab ke Sang

**Nilakhe Mrunali Shriram
B.Sc. III**

"Maharashtra ke rang Punjab ke sang" This line is very Famous in Shivaji University this year. Shivaji University, Kolhapur and Lovely Professional University, Fagwada (Punjab) both the Universities organized the cultural exchange programme in collaboration during 27 to 31 May 2022 Prof. Dr. R.V.Gurav is the director of Students Welfare Department in Shivaji University, Kolhapur. He was the organiser of this programme. Dr. Gurav Sir selected the active artist students from the colleges under Shivaji University, Kolhapur. Their audition was taken and then the final team of University was prepared by Dr. Gurav sir. I was one of the Fortunate students in the group.

Our whole team enjoyed a lot the practice for dance in University for four days. Then on 7th April, 2021 we travelled by train from Kolhapur to Punjab. We lived there upto 15 April, 2022 and returned again by train on 17 April, 2022.

When we reached at Lovely Professional University, Fagwada in Punjab, their team welcomed us. In welcome programme their dance we liked very much. The team welcomed us very happily.

The girls were accommodated in Girl's Hostel and boys in Boy's Hostel. We kept our luggage there. Quickly we all came together in the auditorium. We got introduced well with each other. Everyday we practiced our dance there. In the afternoon we took lunch & rest. At the evening again we did practice.

The next day we represented Maharashtra in Punjab. We presented Devali Dance, Mime, Folk Art (Lavani), Mimicry, skit and patriotic Songs on stage. It is the most memorable event in my life.

After performance there was felicitation programme. LPU gave gifts to all SUK students. One woman declared one lakh rupees as a price for Shivaji University Kolhapur team. We took Photographs and made the moment memorable for both the Universities. We came to the hostel and took rest.

Next day we went out for shopping by bus. The day after that we went for tour and saw Jung-E-Azadi Yaadgar, Shri Devi Talab Mandir, Jalandhar, Wagha Border and Golden Temple at Amritsar. We were happy to visit this rangila Punjab. I enjoyed lassi in Punjab. Then we returned to Kolhapur and then our homes after 10 days. The main purpose of this programme is cultural Exchange. The same programme is held in Shivaji University Kolhapur during 27 to 31 may 2022. Me mrunali Nilakhe and pranaya Jagdale both were selected, witnessed and enjoyed this Cultural Exchange programme from our Dahiwadi College, Dahiwadi. We enjoyed really.

This Shivaji University, Kolhapur and Lovely Professional University, Fagwada (Punjab) organized a Cultural Exchange programme twice, first during 24 March to 17 April, 2022 in Punjab and 25 to 31 May, 2022 in Kolhapur. We enjoyed 'Maharashtra ke rang Punjab ke sang.'

Smile Please!

1) A man is talking to God

The man : "God, how long is a million years?"

God : "To me, it's about a minute."

The Man : "God, how much is million dollars?"

God : "To me it's a penny"

The man : "God, may I have a penny?"

God : "wait a minute."

2) **Question :** What is the longest word in the English language?

Answer : "Smiles" Because there is a mile between it's first and last letters!

Pawar Prajakta Rajendra

T.Y.B.A.

HABITS

PROSE

Habit

Kishor Dilip Kharat
B.A. III (Pol.Sci)

A man kept a parrot in his house. The parrot kept in the cage was well fed and was highly appreciated by the people of the house as it was talkative. But in the mind of the parrot the disease of paratantra came to the fare. Finally, one day, the parrot got a chance. The man had opened the door of the cage to feed the parrot and it was left open by him. When the man suddenly got some work done, he left the door open and left. The parrot went out of the cage.

But he has been living in a cage since childhood, he could not fly very well when he went to a tree, he could not talk to other parrots. He had been learning a foreign language since he was a child, he did not know the language of parrot. So other parrots did not consider him a companion.

Due to his habit of eating food in the cage, it became difficult for him to get food. He got sick and died.

Meaning :- The habit of slavery remains in the body as long as it remains in the real. Wisdom is not to allow our culture to be forgotten while taking something good from a foreign culture.

Invention of the computer has made many dreams come true even we cannot imagine our lives without computer. Generally computer is a device used for many purposes like informing storage, email, messaging, software programming, calculation, data processing and many more. Desktop computer needs a CPU, a keyboard and a mouse for well functioning however laptop does not need anything to add outside as it is included with all inside. "Computer is an electronic device having big memory which can save any data value." We are living in the advanced world of computer in the 21st century.

Earlier the Functioning of the old generation computer was very limited but new generation computers are amazing with lots of functioning. Charles Babbage had invented the first mechanical computer which was totally different from the modern day computer. The aim of computer invention was to create a machine which can perform very fast mathematical calculations. During the world war II it was used to locate and estimate the direction and speed of weapons of the enemies. Modern day computers are available with the artificial Intelligence technology to help us in every sector of life.

New generation computers are being highly advanced means smaller, lighter, speedier and more powerful. Now a day, it is running in almost all walks of life like weather forecasting, guidance of spacecraft, examinations, education, shopping, traffic control, high level programming, automation in banks, railways ticket booking, playing games, medical sector, machinery operations, job opening, business, crime detection etc. It is the backbone of the Information Technology including the internet proving that nothing is

impossible today. If there are positive effects of the computer on the life of human being, it also negatively affected the human lives such as rise in the cyber crime, pornographic websites can be accessed by kids or youngers and many more. However using some preventive measures we can be safe from its negative effects.

The whole human family is becoming highly dependent on the computer technology; no one can imagine life without computers. As it has spread its wings so deeply in every area and made people used of it, it is very beneficial for the students of any class. They can use it to prepare their projects, learn poems, read notes for exam preparations, learn about drawing, painting etc. It enhances the professional skills of the students and helps in getting job easily.

Thanks to the world of computer!

English

Engilsh, sweet language

Simple, not complex.

It's broad minded

accepts all things

knows only giving

knowledge, pleasure and all

Shakespeare, our teacher

Wordswoth seems friend

I love Indian English

As the same.

English modern language

helps at every stage

Has least difference

Either in male or female

I love English

for its universality

Gives me happiness

through novels, lovely poems.

Remeber, English, sweet language

Simple, not complex.

Neha Dadaso Ghadage

T.Y.B.A.

'Queen of
Melody'

Lata
Mangeshkar

PROSE

'Queen of Melody: Lata Mangeshkar

Pratibha Gade, Anand Mehta
FYS.com

*"Aye Mere Vatan Ke Logon
Zara Aankh Mein bhar lo paani
Jo Shaheed hue hai unki
Zara yaad karo Qurbaani!!"*

Lata Mangeshkar was born on September 28, 1929 in Mumbai, Maharashtra, India. She was the daughter of Pandit Dinanath Mangeshkar, who was a well known Marathi drama troupe owner. She was Indian singer & Music composer. She was widely regarded as one of India's greatest & most influential vocalists. Through her contributions to the Indian Music Industry or the course of seven decade career. She has earned honorific names such as 'Nightingale of India' & 'Queen of Melody.' She was the eldest of the four daughters & one son. Her Mother Shevanti held from Thalner, Maharashtra & was the second wife of her Father.

Lata Mangeshkar recorded her debut Hindi Song, 'Mata Ek Sapoot ki Duniya Badal De Tu.' for the 1943 Marathi film 'Gajaabhaau.' Later in her career, she collaborated with some of the most prominent names in Hindi Music, including Anil Biswas Shankar Jaikisan. Naushad Ali & S.D. Barman Lata Mangeshkar came from a musical household in which her Grandfather, father & Mother all possessed Musical abilities. She is regarded as one of India's greatest & most illustrious play back singer. She has sung in Hindi, Bengali, Marathi & variety of other regional languages.

Lata Mangeshkar has received various awards. She received the Dada Saheb Phalke Award in 1989, the Padma Bhushan in 1964 & the Padma Vibhushan in 1999. She also composed music & was awarded the Maharashtra Government Best Music Director award for her unflinching efforts. She was a recipient of the Bharat Ratna for her contribution to the Indian musical industry.

She embodies an entire era, a movement & a long lasting phase in Indian music. Her voice is so powerful that it has broken down all barriers such as language, caste, culture, creed, boundaries, region & religion. Millions of people associate it with music, sweetness & harmony.

Lata Mangeshkar, the renowned singer died on February 06, 2022 (Sunday) in Mumbai's Breach Candy Hospital. She was 92 years old. Her Song is dedicated to her

"Do Pal Ruka

Khawaabon Ka Carvaan

Aur Phir Chal Diye

Tum Kaha Hum Kahaan

Do Pal Ki Thi

Yeh Dilon Ki Daastaan

Aur Phir Chal Diye

Tum Kaha Aur Hum Kaha !!"

PROSE

"Hats off to Hirwadkars!!!"

Neha Kulkar
B.A.I.

A Few days before the village, Hirwad from Shirol Tehsil of Kolhapur district allotted a widow to live with respect and it is appreciated by the society. If a husband dies, the wife is restricted to wear bindi, Mangalsutra and green bangles. Such a widow has no right to live with respect in the society. But the people and panchayat of hirwad took and implement this decision from their own village and it is the most welcomed act. The government passed the act of sati prevention in 1829 under the lead of Raja Ram Mohan Roy. But in 1986 Rupkawar from Rajasthan went sati at 18. In short, law prohibits but people never accept sati prohibition in society. Law against dowry is also not obeyed by the people in society. On this background without any law the people of Hirwad took this decision is the fact praiseworthy, no doubt.

In Rajasthan the woman who goes sati with her dead husband is respected as a Goddess. The widows prefer to go to sati than to live helplessly in the society after death of thier husbands, otherwise the society believes them as bad omens, unpaid servants and treat them as sex workers. Hirwadkars achieved the widows to live with respect as a human being. We have to also begin with our own home widows. Treat them with respect and as a human being. Really Hats off to Hirwadkars !!!

PROSE

If I were a Scientist

Pandhare Priyanka
B.Sc-I

Right from childhood I like scientists. I am interested in science subjects like chemistry, physics and biology. I always respect the scientists for their inventions and contribution to the society. If I were a scientist, I would always be with the farmers of India. Our farmers have to work very hard. Still they do not get any of the comforts that people in the cities get. The villages have no hospitals nearby. Their children cannot afford higher education.

As a scientist, I will invent easier methods of farming. I will also invent appropriate agricultural implements. Farmers should be able to save a lot of time and efforts by using such innovative machines and methods. I will do everything possible to improve irrigation also. I will recommend policies to the government by which farmers get maximum price for their products. When a farmer gets paid for his hard labour and intelligent decisions, he will be able to enjoy his life. He will be able to keep his family happy that he will give me a lot of satisfaction as a scientist.

If I were a scientist, I believe that we are suffering from the effect of a little science badly applied and the remedy is a lot of science properly applied. Hence I need not offer any apologies for wishing to be a scientist. But I want to be a scientist with a difference. If I were a scientist, I would like to be independent of powerful business and industrial magnets who try to exploit scientists for their own selfish ends. Normally, every human being is desirous of peace, progress, plenty and prosperity. But actual experience shows that man's conduct is not always governed by aggression. Jealousy and the desire to climb to the upper social strata often get the better of man's nobler emotions. A scientist is also a man subject to these weaknesses.

If I were a scientist, I would endeavor to be an ideal scientist, a dispassionate explorer of truth.

PROSE

Nobel Prize Winner

The 2021 Nobel prize for Literature was awarded to Tanzanian novelist Abdulrazak Gurnah for portraying Compassionate penetration of the effects of colonialism and the fate of the refugee in the gulf between cultures and continents.

The Zanzibar- born writer who is based in the UK is best known for his novels "Paradise" (1994), "Desertion" (2005) and "By the sea" (2001)

"Gurnah's dedication to truth and his aversion to simplification are striking," wrote Anders Olsson, chairman of the Swedish Academy, which awards the prestigious literary prize in the jury's statement. This can make him bleak and uncompromising, at the same time as he follows the fates of individuals with great compassion and unbending commitment."

Leaving Zanzibar, (which is part of Tanzania) for Britain as a student in 1968, Abdulrazak Gurnah began writing works of fiction as a 21 years old in exile and picked English over his first language Swahili for his literary works. His first novel "Memory of Departure" was published in 1987.

An East African Journey to the heart of Darkness- Among Gurnah's 10 novels, his fourth, "Paradise" (1994). marked his international breakthrough as an author, earning him a nomination for the work's of fiction.

on the self-image of the refugee- The author has also explored the refugee experience in novels such as "Admiring silence" (1996) and "By the Sea" (2001) where his "focus is on

identity and self-image" points out the swedish Academy.

A saga on the atrocities of the German colonial rule-Gurnah's latest novel from 2020,"Afterlives" deals with racism, submission and scarifice.Just like "Paradise", it is set at the beginning of the 20 th century, briefly before the end of the German colonial rule in East Africa in 1919.

An unexpected winner-Gurnah now in his early 70s has recently retired from his position as professor of English and Postcolonial Literatures at the university of kent Canterbury. Along with various articles on contemporary postcolonial writers, such as v.s. V.S.Naipaul and Salman Rashdie, he has edited two volumes of "Essays on African writing."

In this way Abdulrazak Gurnah is rightly awarded nobel prize for Literature in this year! Hats off for Abdulrazak Gurnah!!

Good Thoughts

*"Life is very complicated
don't try to find answers,
because when you find answers,
life changes the questions."*

*"It's ok to be sad
after making the
right decision."*

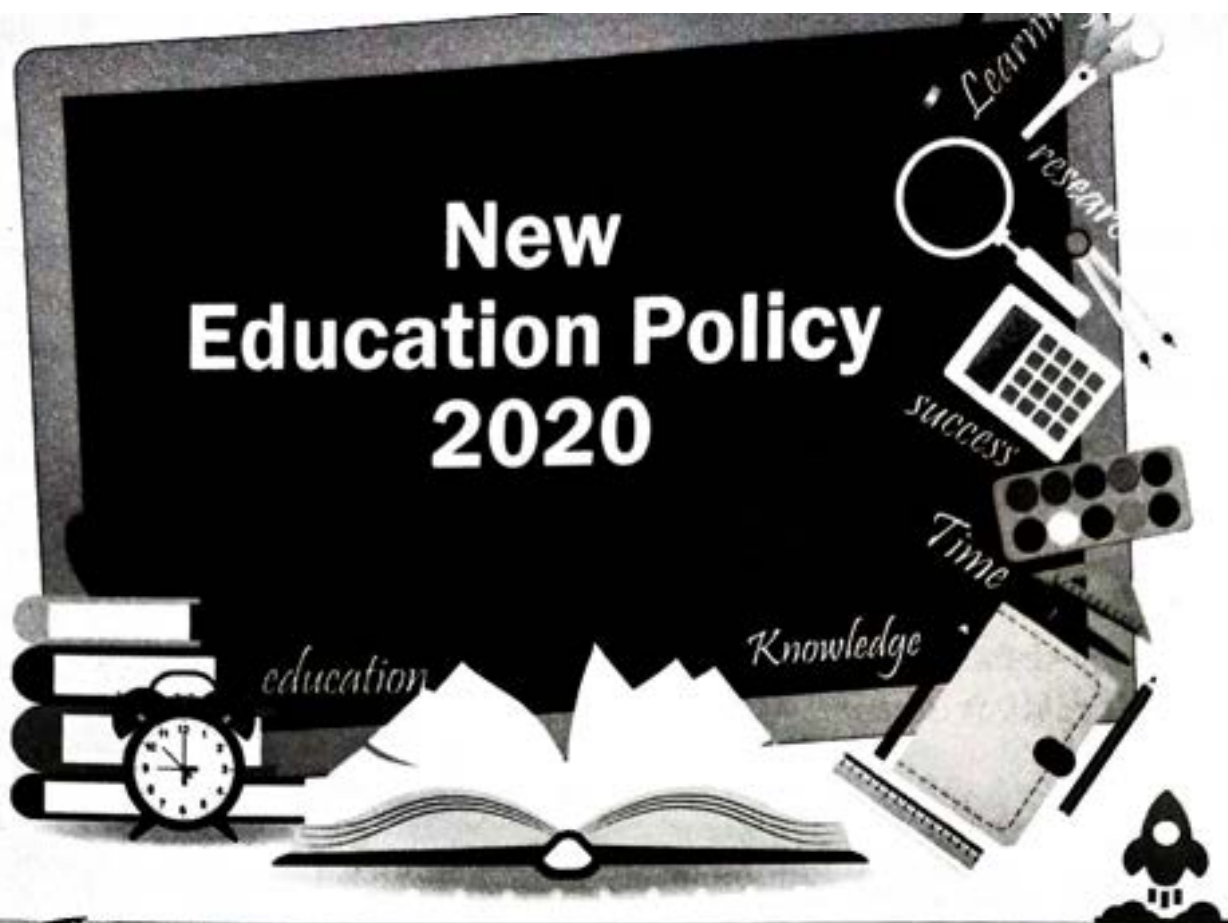
*"A Beautiful Dress can change the personality.
But Beatiful Behaviour can change The Life."*

*"Self Confidence
is a super power. Once
you start to believe in yourself,
miracles start happening."*

*"I will get success in life
Not immediately
But definitely."*

Gophane Sweety Sanjay
T.Y.B.A.

New Education Policy 2020

PROSE

National Education Policy 2020

Phadtare Sakshi
B.Sc-I

Background :

National Education Policy of India 2020 (NEP 220), which was approved by the union cabinet of India on 20 July 2020 outline the vision of new education system of India the new policy replaces the previous National policy on Education 1986. The policy is comprehensive framework for elementary education to higher education as well as vocational training in both rural and urban India The policy aims to transform India's education system by 2040 shortly after the release of the policy the government clarified that no one will be forced to study any particular language, that the medium of instruction will not be shifted from English to any other regional language. The language policy in NEP is a broad guideline & advisory in nature.

The NEP 2020 replaces the National policy on Education of 1986. In January 2015 a committee under former cabinet secretary T.S.R. Subramaniam started the consultation process for the new Education policy. Based on the committee report in June 2017, the draft NEP was submitted in June 2017, the draft NEP was submitted in 2019 by a panel led by former Indian space research organisation (ISRO) chief krishnaswamy kausturirangan. The draft new Education policy (DNEP) 2019 was later released by ministry of Human resource Development followed by a number of public consultations. The Draft NEP was 484 pages the ministry undertook a rigorous consultation process in formulating the draft policy. "Over two lakh suggestions from 2.5 lakh gram panchayats 6,6.. blocks, 6,000 urban local bodies (VLBS), 676 districts were received.

In early August 2021, Karnataka became the first state to issue an order with regard to implementing NEP. On the 26th August 2020 Madhya Pradesh implemented NEP 2020. Uttar Pradesh chief Minister Yogi Adityanath said the National Education policy 2020 will be implemented in phases by 2022. The Telangana state government has decided to implement the newly announced National Education policy 2020 (NEP 2020) in the state. Maharashtra CM Uddhav Thackeray directs to appoint expert's committee for implementation of new education policy.

Andhra chief Minister Y.S. Jagan Mohan Reddy has directed officials of the Education Department to implement in phased manner. The chief Minister of Assam, Himanta Biswasarma said the NEP 2020 will be implemented from 1 April 2022.

On 29 July 2020 the cabinet approved a new NEP with an aim to introduce several changes to the existing Indian education system which will be introduced in India till 2026.

* New National Education policy, 2020 is student-centric. It gives academic mobility to students. The credit system will make the students knowledge-oriented rather than examination-oriented.*

*** Introduction :**

After independence, in India it is always criticised that our education system produces just clerks. Some reforms are suggested to reform education system then eg. Kothari Education policy in 1968. But nothing is changed now after more than 60 years the New National Education policy, 2020 is introduced with drastic changes in present education system. Let's study them in brief.

*** Features of new Education policy, 2020 :**

- 1) In it a higher educational system consists of large, multidisciplinary universities and colleges, at least one in every district.
- 2) Credit transfer mechanism.
- 3) It will offer local Indian languages as the medium of instruction.
- 4) online & digital education
- 5) "Light but tight" regulation by a single regulator for higher education.

* Opportunities in NEP, 2020 :- Followings are the opportunities in NEP, 2020 -

- 1) Multi disciplinary undergraduate education
- 2) Academic & administrative autonomy
- 3) Establishment of a national Research Foundation to fund outstanding peerreviewed research

*** Challenges of NEP, 2020 :**

- 1) To integrate economically deprived class.
- 2) To solve the problems of small, Single faculty rural colleges, teachers & students.
- 3) To strengthen the students to face the international challenges in mother tongue.
- 4) Education for all disregarding their economy, caste & religion.

*** Conclusion :**

In short, NEP, 2020 is student-centric It gives academic mobility to students. The credit system will make the students knowledge-oriented rather than examination oriented. It has its own advantages and disadvantages, But it depends upon us how to make it more profitable for the students.

Nature

Are you listening
the voice of Nature?
It is not for only one human
but for all living creatures.

Nature is crying but we all are quiet
We always hurt her as servant
But she spreads her light.
Nature is our God.

But we are making her our servant.
We always wound her.
But there is no end
for her patience.

We forget that one day
Nature will also take revenge of this.
And at that time, no one can save us
So, please save our Nature..

Sitara Amir Mulani
B.A.-III

PROSE

Pawankhind

Yogita Bhosale
M.Com. I

Star Cast : Chinmay Mandalekar, Sameer Dharmadhikari, Mrunal Kulkarni, Ajay Purkar, Ankit Mohan, Prajakta Mali, Astad Kale & others.

Director : Digpal Lanjekar.

What's Good : Its a tale dedicated to unsung heroes!

What's Bad : A bit slow in the first few minutes of the first half.

Pawankhind Movie Review :

The biggest risk in such historic deamas is to churn out a compelling script without distorting facts and taking too much cinematic liberty. Digpal Lanjekar [Who is the director of the film as well] does a great job at maintaining a good balance.

The characters are given enough space to contribute handsomely to the story, which a couple of them giving a good comic relief. There are many goosehump moments, keeping viewers stuck in their seats. Not just more of action and thrill, but a good chunk of a narrative is dedicated to an emotional quotient that involves families of maavlas.

If short, it's a one step up in the writing department for Lanjekar from his previous outings- farzand and fatteshikast.

Chinmay Mandalekar is hands down an amazing actor! speaking about the character of chatrapati Shivaji Maharaji chinmay plays it for the third time after farzand and

Fatteshikast. He has completely nailed it. While he even more impactful when it comes to acting through his intense eyes and silence.

Ajay Purkar shines in the role of Bajiprabhu Deshpande. Be it his powerful physique, flawlessly delivering adrenaline, pumping dialogues or carrying the warriors' aura, Purkar does complete justice.

Actors like Mrunal Kulkarni, Ankit Mohan, Astad Kale, Harish Duthade and Prajakta Mali excel in their parts.

During one of Shivaji Maharaj's coronation he is spending time with Maavlas and son Sambhaji at a lake stating this is not a normal lake during the Mughal empire. Shivaji Maharaj had captured most of the forts posing as the threat to the Moghul Sultanate where Badi Begum believes if it does not stop here the throne of her court who was termed as a traitor in past and convinces Begum to give him a chance to capture Shivaji Maharaj which she declines initially. After Shivaji Maharaj successfully captures more forts Begum has second thoughts of allowing Siddhi Johar to capture Shivaji Maharaj as both ways it will be killed. Shivaji Maharaj along with Mavalas and Bandals like Baji Prabhu Deshpande fight under siege of Siddhi Johar and his son in low Siddhi Maused for months. After Shivaji Maharaj learned that in coming days they will face shortage of food he along with Baji Prabhu and others decides to invade Vishalgad on a rainy night by bluffing the Mughals where Baji Prabhu along with Rayajiro Bandal and 300 Maratha soldiers decides to wait behind in mid-journey on a lake and fight a huge army of Mughals so that Shivaji Maharaj can reach safely at Vishalgad fort. Bajiprabhu fights till his last breath until he is convinced about Shivaji Maharaj's safety.

With a good motive of making unsung heroes shine the film succeeds to a great extent. It's an inspiring and compelling tale weaved beautifully in an entertaining package meant for big screens!

PROSE

Covid - 19

Nikita Rajkumar Ghodge
B.C.A-I

A novel coronavirus (cov) is a newstrain of coronavirus the disease cause by the novel coronavirus first identify in WUHAN, CHINA has been named coronavirus disease 2019 (covid-19)- 'co' stands for corona 'vi' for virus and 'D' for desease.

Formerly, this desease was reffered to 'as 2019-novel corona virus'. '2019-ncov the covid 19 virus is a new virus linked to this same family of viruses as surver actual respiratory syndrome (SARS) and some types of common cold.

*** How does the covid 19 virus spread?**

The virus is transmitted through direct contact with respiratory droplets of an infected person (generated through coughing and sneezing) and touching surfaces contaminated with the virus the covid 19 virus may survive on surfaces for several hours, but simple disinfectantes can kill it.

*** What are the symtom's of corona virus?**

symptoms can include fever, cough and shortness of breath in more.

sever cases, infection can cause pneumonia of breathing difficulties. More rarely the desease can be fatal.

*** How can I avoid the risk of Infection?**

Here are four precautions you and your Family can take to aovid infection-

- 1) Wash your hand frequently using soap and water or and alcohol-based hand rub.

- 2) Cover mouth and nose with flexed elbow or tissue when coughing or sneezing, dispose used tissue immediately.
- 3) Avoid close contact with anyone who has cold or flu-like symptoms
- 4) Seek Medical care early If you or your child has a fever, cough or difficulty in breathing.
- 5) Wear mask and wash Hands regularly!
 1. What is the best way to wash hands properly?
 2. wet hands with running water
 3. Apply enough soap to cover wet hands.
 4. scrub all surfaces of the hands at least for 20 seconds.
 5. Rinse thoroughly with running water.
 6. dry hands with a clean cloth or single used towel

Conclusion :-

In this way Covid- 19 is a disease given by China to the whole world. Vaccines can protect us from it. We have experienced Lockdown, Economic problems, health issues, loss of near ones because of corona. But now we learn to live with corona bravely. It teaches us to enjoy the life and this is important thing, I think.

PROSE

Maandeshi Gaji Dance

Sanket Jagdale
B.A.III

Maandeshi Gaji Dance is very popular particularly in Sangli, Satara and Solapur districts of Maharashtra. It is also Known as 'Gaji-Dhol Dance.' The man who dances in it is called as 'Gaji', Drum (Dhol) and shehnai are the two musical instruments used in this dance. 'Dholya' is the man plays drum. One leader Gaji guides the musicians as well as the dancers. Shehnai and drum players control the step in Gaji dance.

'Gaji' dances with the colourful handkerchiefs in a circle of 25-30 Gaji dancers. The Musicians play the Music at the centre of Gaji circle. They wear special dresses for the dance. Only shephard males present this dance duting annual fairs and festivals like Diwali, Dussehra.

'Ghay' is one of the famous type of Gaji dance. 'Ghod Ghay', 'Tipari ghay' etc are its subtypes. Ghay dance takes place within fifteen minutes while the whole gaji dance is played for three hours. It is a fast dance played just for entertainment. Lord Biroba, God Malhar are the gods memorated during this dance. Gaji dance is popular and also appreciated in India and foreign countries too. so Gaji Dance is the speciality of Maandesh.

PROSE

Lockdown

Pramod Mulik
B.A. I

Characters : Arati, Akash, Rutuja, Pramod, Mr. Patil, Mr. Mali, Mrs. Mali & Mrs. Patil

Scene -I

Arati : Hi everybody! How are you all?

Akash : we all are ok.

Rutuja : Lockdown keeps us ok.

Pramod : Yar, it was boring!

Arati : But Lockdown was necessary to break the chain of corona Now see, Due to Lockdown and Vaccination corona epidemic is in control.

Akash : Yes, no exam, no tension. just enjoy. I like Lockdown.

Rutuja : It creates harm to our knowledge. It earns good marks but this degree is not useful for us in future

Arati : Yes, I agree. After all, we can meet when lockdown is over.

Pramod : Yes, I am happy to meet you all. Just celebrate!

Scene II

Mr. Patil : Hello, Mr.Mali, how are you?

Mr. Mali : Not happy of course due to lockdown.

Mr. Patil : Yes, Lockdown affects your business.

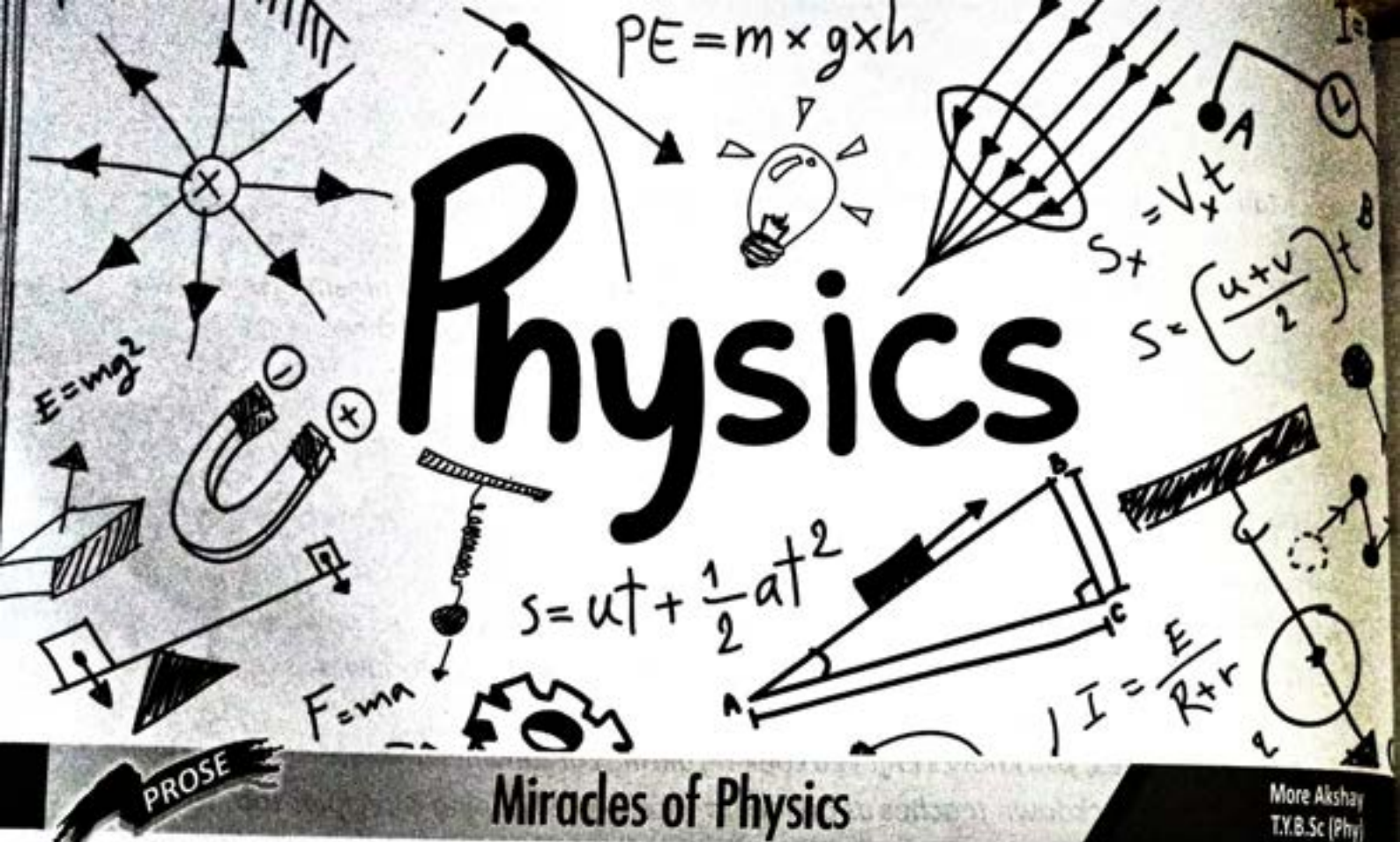
Mr. Mali : Yes, Mr. patil You are a teacher. You took online classes and received monthly salary. So you must be happy but I am not.

- Mr. Patil : During Lockdown, excluding most necessary businesses, all other shops and services were closed.
- Mr. Mali : Yes, Sir We had to face economic problems, mentally and physically also we are disturb.
- Mr. Patil : Mr.Mali now forget it. Lockdown is over now. Let's start aresh. Give me two bouquets and ten flowers. There is a Programme in our school.
- Mr. Mali : Yes, you are right. Thank you.Here you are.
- Mr. Patil : Thanks and bye!

Scene III

- Mrs. Patil : Good Morning, Mrs. Mali!
- Mrs. Mali : Good Morning, Madam! How are you?
- Mrs. Patil : oh, Nice. Thank you. I am happy because Lockdown is over now.
- Mrs. Mali : Same here. But you see, because of Lockdown whole family was together for lunch, dinner & breakfast
- Mrs. Patil : Yes, you know, I Enjoyed cooking during Lockdown.
- Mrs. Mali : Lockdown teaches us online transactions, Shopping & recipies too. Youtube and Google are our teachers.
- Mrs. Patil : Online Yoga course, Work shops, webinares also I enjoyed. I did a lot of exercise to control my weight.
- Mrs. Mali : During Lockdown we faced economic problem, no doubt, but we managed to live tohgether happily.
- Mrs. Patil : But now Lockdown is over. Again we have to run with the clock for money. But corona and Lockdown teach's us a lot.
- Mrs. Mali : Yes, now I have to go. Bye!
- Mrs. Patil : Bye, bye!

Everything present in the Universe is studied in Science. In biology, we study humane, plants, animals, micro-organisms and their species etc. Like wise in chemistry we study about elements, reactions and carbon characteristics etc.

Similarly, there is one more branch of science i.e. physics.

Physics studies the laws of nature, physics doesn't create the laws. It discovers which is already there and true in the nature.

Law of nature like every object or body when throwed to sky it comes back to land, why? because of gravitational force. Similarly, there are so many phenomena like gravitational force, Black hole, time traveling, light refraction and reflection and many more present in the universe are studied in physics.

For example : Motion of moon around earth, Motion of earth around sun, why is so perfect and what it took 365 or 366 days to complete one rotation or one year?

Why sky colour is blue?

How rainbow is formed?

For the answers you must study physics!

If we go little deep we know energy, matter, light, electricity, planet motion, motion of an object Newton's laws such phenomena are studied in physics.

We use physics in our everyday life activities such as walking, playing and many more activities.

Consider, if we walk 100 m that becomes our distance, with this distance if we measured time required to cover that distance then by using physics formula we can calculate the speed with we walked.

Formula : $\text{speed} = \frac{\text{distance}}{\text{time}}$

Such formula and quantities like speed, time mass with units like meter, kg second and many more are used in physics to give numerical and significant value.

Physics is a science that asks questions about life and finds answers through observation and experimentation and research methods. In return, they come up with discoveries and inventions that enhance our way of life through it.

Physics is contributed to technology also such as mobile phones, computer Applications, game console, DVD players and other electronic products.

Medical tools such as X-rays, laser operations would not possible without science.

Without Physics, planes cannot fly as well as, cars cannot move and buildings cannot be built.

Almost all things are related to physics in one way or another way.

Few major uses of physics are : solar cells, Electricity, wind pumps, Medicine, Medical imaging equipment, Radiation. Laser survey and communication satellite and many more.

Uses of physics

In communication and satellites:

satellites are one of the most important applications of astrophysics. In simple words satellite is human made device to revolve around the earth or around planets in certain orbits similar to natural satellites like moon.

The most important thing that distinguishes the satellites from each other is the purpose of their launch.

* Various uses of satellites :

- 1) Astronomical satellites for observation of distant planets and galaxies and other outer space objects.
- 2) Weather satellites for monitoring the weather and climate of the earth.
- 3) Satellites for military purposes.
- 4) Satellites for television broadcasting and communications.

Physics has different branches such as

- 1) Classical mechanics
- 2) Statical mechanics
- 3) Relativistic mechanics
- 4) Quantum mechanics
- 5) Atomic physics
- 6) Molecular physics
- 7) thermodynamics
- 8) Nuclear physics
- 9) Electromagnetism
- 10) Photonics
- 11) optics
- 12) Acoustics and many more

Every branch of physics has its own significance in our lives.

I like Astrophysics which branch of physics do you like to study?

Oh King!

Dedicated to Chh. Shivaji Maharaj

The leaders rule with caste discrimination

The rich oppress the poor

Without you, oh king!

We have lost

So many things!

Forgetting his presence in heart

People put God in temple

Without you, oh king!

We have lost

So many things!

Women loose their chastity

Selfish people forget humanity

Without you, oh king!

We have lost

So many things!

People sell their honesty

And history cries on their treachery

Without you, oh king!

We have lost

So many things!

Rutuja Jagadale

T.Y.B.A.

रायत शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

॥ जिमखाना विभाग ॥

वार्षिक पारितोषिक वितरण सभारंभ प्रसंगी मा.प्रभाकर देशमुख साहेब

Setara, Maharashtra, India

बास्केट बॉल संघ मुली

Dahiwadi, Maharashtra, India

रस्सी खेव स्पर्धा

कबड्डी संघ मुली

Dahiwadi, Maharashtra, India

कबड्डी संघ मुले

मॅरॅथोन स्पर्धा मुले

॥ राष्ट्रीय खेळाडू ॥

श्रेयश फडतरे

विशाल पवार

तेजस कोडलकर

॥ महाविद्यालयीन क्षणचित्रे ॥

जल साक्षरता शिबीरात मार्गदर्शन करताना मा.अजित पवार

स्वतः शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

॥ महाविद्यालयीन उपक्रम ॥

सहाय्यक पोलीस निरीक्षक मा.संतोष तासगांवकर मार्गदर्शन करताना

विद्यार्थींच्या सत्कार प्रसंगी मा.प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे व मान्यवर

कराटे प्रशिक्षण प्रात्यक्षिक

कराटे प्रशिक्षण शिबीर समारोप प्रसंगी मा.प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे व मान्यवर

॥ आरोग्य तपासणी शिबीर ॥

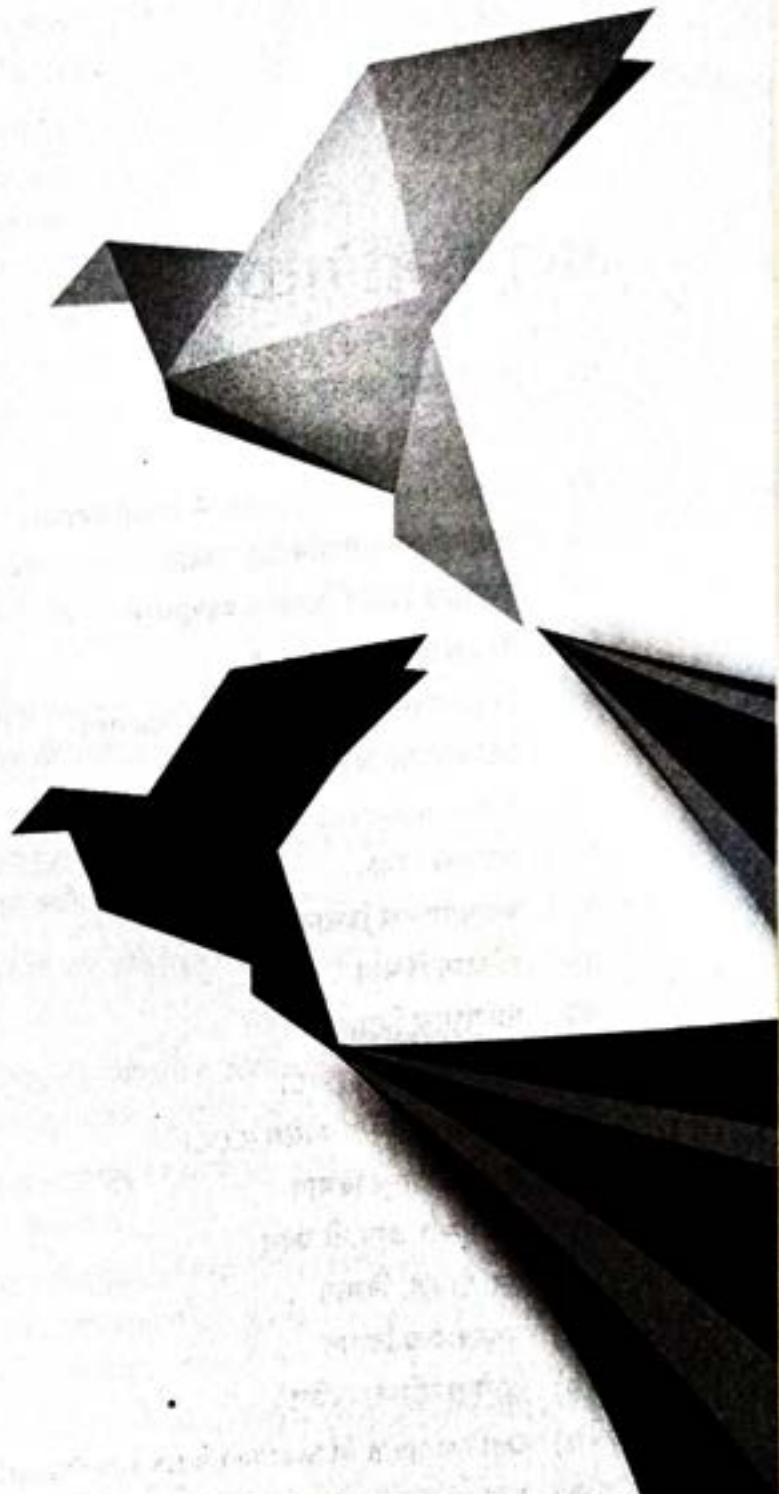

Dahiwadi, Maharashtra, India
PO38-756, Dahiwadi, Maharashtra 415508, India
Lat: 17.7630093°

Satara, Maharashtra, India

**Accounting is a
more diverse
profession with
huge Profitability than
it is often given
credit for, and it
can offer both the
stability of a long-term
employer and the
autonomy of
self-employment.**

**अहवाल
विभाग**

विभागीय संपादक
प्रा. भवती पाटील

मराठी विभाग

अनुक्रमणिका

- १) हिंदी विभाग अहवाल
- २) मराठी विभाग वार्षिक अहवाल
- ३) Department of Physics Annual Report
- ४) स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र अहवाल
- ५) राज्यशास्त्र विभाग (पदवी व पदव्युत्तर)
- ६) Department of B.C.A
- ७) Department of Computer Science
- ८) DEPARTMENT OF ENGLISH
- ९) B.Voc in Agriculture
- १०) अर्थशास्त्र विभाग
- ११) वनस्पतीशास्त्र विभाग अहवाल
- १२) इतिहास विभाग
- १३) प्राणिशास्त्र विभाग
- १४) शॉर्ट टर्म कोर्सेस (STC)
- १५) करिअर ओरिएंटेड कोर्सेस (COC)
- १६) सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग
- १७) एम.एस्सी.आय.टी.कोर्स
- १८) एन.सी.सी. विभाग
- १९) भूगोलशास्त्र विभाग
- २०) आरोग्य समिती (बरिष्ठ)
- २१) Department of Mathematics and Statistics
- २२) Cultural Committee Report
- २३) हिंदी विभाग
- २४) परीक्षा विभाग
- २५) विद्यार्थी संसद

हिंदी विभाग अहवाल - डॉ. बळवंत बी. एस्सी. विभागप्रमुख

कोरोनाच्या कालावधीमध्ये या शैक्षणिक वर्षामध्ये हिंदी विभाग मार्फत विद्यार्थ्यांना ऑनलाईन आणि ऑफलाईन पद्धतीने अध्यापन करण्यात आले. या वर्षी हिंदी विभागाच्या वतीने हिंदी दिवस ऑनलाईन पद्धतीने साजरा करण्यात आला, यावेळी डॉ. बी.एस. खिलारे कला, वाणिज्य, महाविद्यालय पुसेगांव यांनी ऑनलाईन उपस्थित विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कोरोना कालावधीमध्ये विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान होऊ नये यासाठी प्रथम सत्र द्वितीय सत्रामध्ये विभागाची गुणवत्ता कायम ठेवण्यासाठी ऑनलाईन मिडट परीक्षा घेण्यात आली.

द्वितीय सत्रामध्ये 'भाणदेश तरंग वाहिनी' म्हसवड व हिंदी मराठी विभागामार्फत ज्ञानपीठ पारितोषीक प्राप्त मराठी कवी वि.दा. करंदीकर यांच्या कवीतेचे प्रकट वाचन व कवीतेचे सादरीकरण त्यांची कन्या सौ. जयश्री काळे यांनी केले. या कार्यक्रमाला महाविद्यालयातील २५० विद्यार्थी व प्राध्यापक उपस्थित होते. बी.ए. भाग - १ मधील विद्यार्थ्यांच्या ऑफलाईन कोराना या 'वाचन कौशल्य' विषयावर परीक्षा पद्धती ऑनलाईन व ऑफलाईन परीक्षेचे फायदे तोटे या 'निबंध स्पर्धा' व 'वाद विवाद स्पर्धा', इ. उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

दहिबडी येथील सिद्धनाथ अंध-अपंग शाळेला बी.ए. ३ च्या विद्यार्थ्यांनी भेट देऊन विद्यार्थ्यांना खाऊचे वाटप केले. समाचार लेखन एवम् साक्षात्कार कला या शॉर्ट टर्म कोर्सचे आयोजन करण्यात आले. या विभागामार्फत टॅलेंट व प्रोग्रेसिव विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले जाते. यासाठी माझे सहकारी प्रोफेसर डॉ. के.एम. पवार यांचे सहकार्य व प्राचार्य डॉ. एस.टी. सांळुखें यांनी मार्गदर्शन केले.

मराठी विभाग वार्षिक अहवाल

महाविद्यालयातील मराठी विभाग मराठी विषय शिक्षणासोबत विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा त्याच्यातील सर्जनशीलता वाढीस अंगावी यासाठी महाविद्यालयात वेगवेगळे उपक्रम व कार्यक्रम राबविले जातात. मराठी भाषा व तिचे भविष्यातील उपयोग यावर आधारित हे उपक्रम असतात. या शैक्षणिक वर्षात खालील कार्यक्रम घेण्यात आले.

१. प्रथम वर्ष बी.ए. या वर्गात प्रवेश घेण्यात आलेल्या विद्यार्थी विद्यार्थ्यांना सेतू पाठ (ब्रिज कासे) घेण्यात आला यात मराठी साहित्य, मराठी साहित्य इतिहास, मराठी साहित्य प्रकार ओळख, स्पर्धा परीक्षासाठी मराठी विषयाचे महत्त्व, अभ्यासक्रम, मराठीतील नामवंत साहित्यिक यांची ओळख करून दिली गेली.
२. बी. भाग या वर्गात या वर्षी १५ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला होता. कोरोना महामारीच्या पार्श्वभूमीवर आणि एस.टी. बस च्या संपामुळे या वर्षी ऑनलाईन व ऑफलाईन अशा दोन्हीही पद्धतीने अध्यापन करण्यात आले.
३. पी.पी.टी. वापर Whatsapps द्वारे अध्यापन, सेसश्रश forms या द्वारे ऑनलाईन परीक्षा, प्रकल्प लेखन, सेमिनार आदीच्या साह्याने यावर्षी अध्यापन अध्यापन करण्यात आले.
४. दिनांक १४.१०.२०२१ रोजी वाचन प्रेरणादिना निमित्ताने मुंबई विद्यापीठातील प्राध्यापक डॉ. कालिदास शिंदे (झोळी आत्मकथनकार) यांचे 'माझा लेखन प्रवास' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते) यावेळी ३५ विद्यार्थी उपस्थित होते.
५. १ जानेवारी २०२२ रोजी मराठी भाषा पंधरवडा निमित्ताने मराठी स्वाक्षरी उपक्रम राबविण्यात आला. यावेळी जवळ जवळ २६० विद्यार्थी-विद्यार्थिनीने आणि प्राध्यापक सहकारी यांनी आपला सहभाग नोंदवला.
६. दिनांक २७.२.२०२२ रोजी मराठी राजभाषा दिवसा निमित्ताने सातारा येथील नामवंत लेखक सिनेमा व मालिका पटकथा लेखक श्री. निलेश भोसले-महिगावकर यांनी 'माझे लेखन माझे अनुभव' या विषयावर विद्यार्थ्यांशी सवांद साधला. यावेळी ६८ विद्यार्थी विद्यार्थिनी सहभागी होत्या.
७. दिनांक १५ मे २०२२ रोजी 'विंदा दर्शन' या अंतर्गत विंदा करंदीकर यांची कन्या सौ जयश्री काळे यांच्या कविता वाचनाचा कार्यक्रम झाला यावेळी १७५ विद्यार्थी विद्यार्थिनी सहभागी होते.
८. दिनांक ५ मे २०२२ रोजी राजर्षी शाहू महाराज पर्व अंतर्गत शाहू महाराज यांचे सामाजिक कार्य या विषयावर डॉ. एन. डी. लोखंडे यांच्या विशेष व्याख्यानाचे आयोजन केले होते यावेळी ११० विद्यार्थी विद्यार्थिनी हजार होते.
९. याखेरीज महाविद्यालयातील अभ्यासक्रम अंतर्गत मराठी शुद्धलेखन, अर्ज लेखन, बायोडाटा लेखन अशा विविध कार्यशाळा घेण्यात आल्या.
१०. दिनांक रोजी दहिबडी येथील विशेष मुले व मतीमंद मुले यांच्या शाळेला भेट दिली आणि त्यांना पेन्सिल व खाऊ वाटप केले.

Department of Physics Annual Report

Department of Physics organized the activities/programs during the year 2021-22 are as follows:

1. One Day workshop on Career Opportunities in Medical Physics for BSC-III students only which held on 08/10/2021 viz online mode using zoom app. The speakers of this program were Mr. Sonar P. and Mrs. Piyusha Bagadane from Aurangabad. More than 18 participants were get benefited.
2. Essay compition organized by department of physics on 04/05/2022 at 11am for BSc- I students. This program was specially arranged for students to inculcate out of box thinking regarding the science and awareness about education system. More than 36 participants were present. The topics or essay were: a) if I was a scientist b) if I were on Mars c) National education policy 2020 for 800-1000 words only. Winners were 1. Ghutakade Komal Sitara, 2. Jadhav Ankita Manohar, 3. Pol Varsharani Vilas.
3. Poster presentation competition held on 10/05/2022, by Department of Physics to inculcate their research aptitude and awareness about science and technology. The out come of this program was also encouraged the presentation skills and confidence among the students. More than 38 students of BSC-II and BSC-III get benefited by this program. The chief guest was Prin. (Dr.) S. T. Salunkhe and Dr. P A. Shaikh and. Mr. S. Kumbhar was experts for this program. Winners of poster presentations were as follows -1. Kamble Samir Dinkar, 2. Kachare Vishal Shashikant, 3. Jagdale Kavita Pradip
4. One day National webinar organized by Project Design Develop Demonstrate Presentation Publication Patent Production committee under department of physics on 15/01/2022. The keynote speaker of this program was Prin (Dr.) B. T. Jadhav, YCIS Satara and resource person was Dr. N.L. Tarwal, Asst. Prof, Shivaji University Kolhapur. More than 100 participants get benefited by this program.

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र अहवाल

महाविद्यालयामध्ये सन २०१४-१५ पासून स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र सुरू करण्यात आले. या केंद्रा अंतर्गत पोलीस अॅकॅडमी ही सुरू करण्यात आलेले आहे. ग्रामीण भागामध्ये विविध स्पर्धा परीक्षेची जाणीव करणे, त्याचबरोबर त्या विद्यार्थ्यांना स्पर्धा परीक्षेसाठी आवश्यक सुविधा, मार्गदर्शन उपलब्ध करणे यासाठी महाविद्यालयामध्ये आजअखेर स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र उत्कृष्ट पद्धतीने वाटलचाल करीत आहे. सन २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षामध्ये मध्ये एकूण ११२ विद्यार्थ्यांनी MPSC फौजडेशन बॅच व पोलीस अॅकॅडमीला प्रवेश घेतला आहे. स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र स्वतंत्र सुवर्ण महोत्सवी इमारतीमध्ये सुरू असून दोन अभ्यासिका (AC). एक लेक्चर हॉल, एक स्वतंत्र ग्रंथालय व ऑफिस आहे. स्पर्धा परीक्षेची तयारी करण्याच्या विद्यार्थ्यांसाठी सराव परीक्षा घेतल्या आहेत. तसेच यशस्वी अधिकाऱ्यांचे मार्गदर्शन आयोजित करण्यात आले आहेत. या विद्यार्थ्यांसाठी दर महिन्याला एकूण ५ मासिके, ३ वृत्तमानपत्रे तसेच इंटरनेटची सोय केली आहे. तसेच स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्राची अभ्यासिका सकाळी ६ ते रात्री ११ पर्यंत उपलब्ध असते.

एकूण स्पर्धा परिक्षेमध्ये खालील विद्यार्थ्यांची निवड

१. कावेरी कदम : कक्ष अधिकारी
२. पोलीस पदी निवड : ३ विद्यार्थी
३. ११ विद्यार्थ्यांची मुख्य परीक्षेसाठी पात्र :

३.६	कार्यक्रमाचे नाव
१.	मुलाखत व चर्चा
२.	मुलाखत व चर्चा
३.	द युनिक अकॅडमी व स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने एकदिवशीय कार्यशाळा व पुस्तक प्रदर्शन

व्याख्याते

ऑंकार पवार (युपीएससी मधुन निवड २०२१)

मा. चैतन्य कदम (DYSP पदी निवड २०२०)

अजित चहाळ

राज्यशास्त्र विभाग (पदवी व पदव्युत्तर) विभाग प्रमुख प्रा. भक्ती पाटील

१. एम.ए. भाग-२ (राज्यशास्त्र) या अभ्यासक्रमाची सुरुवात झाली. शासन निर्णय व विद्यापीठ परिपत्रकानुसार निवडणूक साक्षरता मंडळाची स्थापना करण्यात आली.
२. दि. २३ नोव्हेंबर २०२१ रोजी मतदार नोंदणी कॅम्पचे आयोजन करण्यात आले. जिल्हाधिकारी शेखर सिंह यांनी सदर कॅम्पला मार्गदर्शन केले. यावेळी उपविभागीय अधिकारी शैलेश सुर्यवंशी, तहसिलदार सूर्यकांत येवले, नायब तहसिलदार श्रीशैल व्हट्टे, प्राचार्य डॉ. एस.टी. साबुंखे यांची प्रमुख उपस्थिती होती.
३. दि. २६ नोव्हें., २०२१ रोजी संविधान दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी प्रा. डॉ. एन.डी. लोखंडे यांनी संविधान साक्षरतेची आवश्यकता या विषयावर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमात संविधानाच्या सन्याम्याचे सामुहिक वाचन करण्यात आले.
४. दि. १० डिसेंबर २०२१ रोजी आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क दिनानिमित्त अग्रणी कॉलेज योजने अंतर्गत विभागाच्यावतीने व्याख्यान कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी डॉ. अजितानंद जाधव यांनी मानवी हक्क संवर्धनाची आवश्यकता या विषयावर मार्गदर्शन केले.
५. दि. २५ जाने २०२२ रोजी नायब तहसिलदार श्रीशैल व्हट्टे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत राष्ट्रीय मतदार दिन साजरा करण्यात आला.
६. राष्ट्रीय मतदार दिनांच्या निमित्ताने निबंध स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले. सदर स्पर्धेत कोमल ठोंबरे, वैष्णवी खरात व सुविधा लावंड यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक संपादन केला. विजेत्यांना विशेष प्रमाणपत्र देऊन मान्यवरांच्या हस्ते गौरव करण्यात आला.
७. दि. २५ एप्रिल २०२२ रोजी विभागाच्यावतीने पोस्टर सादरीकरणाचे आयोजन करण्यात आले. या दिवशी बी. ए. भाग १ च्या विद्यार्थी, विद्यार्थीनी यांनी पोस्टर सादरीकरण केले.
८. दि. २९ एप्रिल २०२२ रोजी राज्यस्तरीय माहिती अधिकार कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेत प्रसिध्द माहिती अधिकार कार्यकर्ते श्री. शिवाजी राजूत यांनी प्रथम सत्रात माहिती अधिकार कायद्यातील प्रमुख तस्तूदी व माहिती अधिकाराचे लोकशाहीतील महत्त्व या विषयावर तर द्वितीय सत्रात माहिती अधिकार चळवळीत नागरीकांची भूमिका व जबाबदारी या विषयावर मार्गदर्शन केले.
९. या शैक्षणिक वर्षात प्रा. भक्ती पाटील यांचे "महाराष्ट्रातील स्थानिक स्वराज्य संस्था" हे पुस्तक निराली प्रकाशन, पुणे यांच्याकडून प्रकाशित झाले.
१०. प्रा. दत्तात्रय मांजरे यांचा "विनोबा भावे यांचे भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील योगदान" हा शोधनिबंध आंतरराष्ट्रीय रिसर्च जर्नलमध्ये प्रकाशित झाला.
११. बी. ए. भाग. ३ (राज्यशास्त्र) वर्गाच्या विद्यार्थ्यांनी महाराष्ट्राचे उपमुख्यमंत्री ना. अजित (दादा) पवार साहेब यांची कॉलेजच्या अद्वैत वार्षिक अंकासाठी मुलाखत घेतली.
१२. दि. ३० मे २०२२ रोजी आमच्या विभागाच्या वतीने अंधश्रद्धा निर्मूलन कार्यकर्ते श्री. चंद्रकांत उळेकर सर यांच्या मार्गदर्शनपर व्याख्यानेचे आयोजन करण्यात आले.
१३. राज्यशास्त्र विभागाच्या शैक्षणिक सहलीचे दि. १२ जून २०२२ रोजी महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध असे पुस्तकाचे गांव भिलार व प्रसिद्ध पर्यटन स्थळ महाबळेश्वर येथे आयोजन करण्यात आले होते.

१३. अहवाल वर्षात कार्य करताना सत्य शिक्षण संस्थेचे मॅनेजिंग कौन्सिल सदस्य मा. राजेंद्र (तात्या) फाळके, प्राचार्य डॉ. एस. टी. साबुळे, उपप्राचार्य डॉ.बी.एस. बलवंत, अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष समन्वयक डॉ. ए. एन. दडस यांचे बहुमोल असे सहकार्य व मार्गदर्शन लाभले. तसेच, माझे सहकारी प्रा. दत्तात्रय मांजरे, विद्यार्थी, विद्यार्थिनी व पालक यांचे सहकार्य लाभले. सर्वांचे आभार!

Department of B.C.A

In the spirit of above quote the department of B.C.A. is preparing its students for the future to attain gradual success. The department fulfills its dream of inculcating group dynamics, leadership skills, and employable skills in the students by conducting innovative activities like webinar. In the year 2021-2022, 112 students got admitted in B.C.A. Part-I, 64 students for B.C.A. -II. and 63 Students for B.C.A -III there are total 3 faculty members in the department. There are 3 short term courses in **Office Automation & Internet** for B.C.A -I year, **Web Development** for B.C.A. -II year and **Cyber Law** for B.C.A.-III students also in our department has skill development course on **Carrier in IT** for B.C.A.-I year students. **Web Technology** for B.C.A. -II year students and **Android App Development** for B.C.A. -III year students.

Department organized a one day state level webinar on "**Introduction & Application of Data Structure**" under lead college activity scheme On January 15th 2022, 09.00AM. The link using Zoom Id and Password was created. The link was circulated among students and faculties who were registered for these event. Youtube streaming was also done through link. The inaugural function started in presence of Hon.Vice Principal Dr. B. S. Balwant Sir, Dr. A. N. Dadas Sir, Dr. S. M. Khetre Sir and Dignitaries. The Program was presided over by Hon.Vice Principal Dr. B. S. Balwant. Welcome address for the program was given by Miss. Kanase Varsha. Head of BCA Department. Dr. S. M. Khetre. Coordinator of Lead College Activity Scheme has introduced resource person for this webinar Mr. Ashok Sadavare Sir, Software importance of data structure and develop skill. During this webinar Mr. Ashok Sadavare Sir shared the thought on Data Structure. Data Structure is used to design S. analysis time and space efficiency of the data structure, to identify the appropriate data structure for the given problem. More than 200 students from BCA, B.Sc Computer Science I, II, III year students from our college were benefited from this webinar.

2nd one day state level webinar on "**Principle of Management**" under lead college activity scheme On January 22- 2022, 08.30AM. The program was organized on Zoom platform for student and teachers. For this webinar registration link using Zoom Id and Password for these event. Youtube streaming was also done through link. The inauguration function started in presence of Hon.Vice Principal Dr. B. S. Balwant Sir, Dr. A. N. Dadas Sir, Dr. S. M. Khetre Sir and Dignitaries. The Program was presided over by Hon.Vice Principal Dr. B. S. Balwant. Welcome address for the program was given by Miss. Mohite Jyoti, Head of Computer science Department. Dr. S. M. Khetre, Co-ordinator of Lead College Activity Scheme has introduced resource person for this webinar Mr. Amol Hemant Kolekar Sir, Head Junior College section Shri Siddhnath Vidyalay and junior section Kharsundi. The highlights of this webinar to get the knowledge of principles managers get indication on how to manage an organization, to learn who managers are and about the nature of their work. To know why you should care about leadership, entrepreneurship, and strategy. more than 100 students from BCA, B.Sc Computer Science I, II, III year students from our college were benefited from this webinar

And 3rd one day National level webinar on **"Data Science: An Introduction and it's Application" under lead college activity scheme** On January 25 2022, 11.30AM The program was organized on Zoom platform for student and teachers. For this webinar registration link using Zoom Id and Password was created. The link was circulated among students and facilities who were registered for these event. Youtube streaming was also done through link. The inauguration function started in presence of Hon. Principal Dr. S. T. Salunkhe Sir, Vice Principal Dr. B.S. Balwant sir, Dr. A. N. Dadas Sir, Dr. S. M. Khetre Sir and Dignitaries. The Program was presided over by Hon. Vice Principal Dr. S. T. Salunkhe Sir. Welcome address for the program was given by Mr A.S Wadile Sir, Head of Mathematics Department. And introduce resource person for this webinar Dr. Deepak M. Sakate Head department of statistics and applied Mathematics central university of Tamilnadu Thiruvavur. Sir has told in this webinar Data Science enables companies to efficiently understand gigantic data from multiple sources and derive valuable insights to make smarter data-driven decisions. Data Science is widely used in various industry domains, including marketing, healthcare, finance, banking, policy work, and more more than 500 students from, B.Sc Computer Science, Mathematics, Statistics I, II, IIIrd year students from our college and other college students, and othe state students were benified from this webinar.

Department of Computer Science

In the spirit of above quote lhc department of B.C.A. is preparing its students lor the luture to attain gradual success. The department fulfills its dream of inculcating group dynamics, leadership skills, and employable skills in the students by conducting innovative activities like webinar. In the year 2021-2022, 112 students got admitted in B.C.A. Part-I, 64 students for B.C.A. -II. and 63 Students for B.C.A -III there are total 3 faculty members in the department. There are 3 short term courses in **Office Automation & Internet** for B.C.A -I year , Web Development for B.C.A. -II year and Cyber Law for B.C.A.-III students also in our department has skill development course on Carrier in IT for B.C.A.-I year students. Web Technology for B.C.A. -II year students and Android App Development for B.C.A. -III year students.

Department organized a one day slate level webinar on **"Introduction & Application cif Data Structure" under lead college activity scheme** On January 15th 2022, 09.00AM .The link using Zoom Id and Password was created. The link was circulated among students and facilities who were registered For these event. Youtube streaming was also done through link. The inaugural function started in presence of Hon.Vice Principal Dr. B. S. Balwant Sir. Dr. A. N. Dadas Sir, Dr. S. M. Khetre Sir and Dignitaries. The Program was presided over by Hon.Vice Principal Dr. B. S. Baluant. Welcome address for the program was given by Miss. Kanase Varsha. Head cl' BCA Department. Dr. S. M. Khetre .Coordinator of Lead College Activity Scheme lias introduce resource person Tor this webinar Mr. Ashok Sadavare Sir, Software importance of data structure and develop skill. During this webinar Mr. Ashok Sadavare Sir shared the thought on Data Structure. Data Structure is used to design S. analysis time and space efficiency of the data structure, to identify the appropriate data structure for the given problem. More than 200 students from BCA, B.Sc Computer Science I, II, III"1 year students from our college were benified from this webinar.

2nd one day stale level webinar on **"Principle of Management " under lead college activity**

scheme On January 22- 2022, 08.30AM .The program was organized on Zuom platform for student and teachers. For this wchinar registration link using Zoom Id and Password these event. Youtube slreming was also done through link. The inauguran fijnciion slarted in presence of Hon.Vice Principal Dr. B. S, Balwant Sir. Dr. A. N. Dadas Sir, Dr. S. M. Khelre Sir and Dignitaries. The Program was presided over by Hon.Vice Principal Dr. B. S. Balwan. Welcome address for the program was given by Miss. Mohite Jyoti, Head of Computer science Department. Dr. S. M. Khetre, Co-ordinator of Lead College Activity Scheme has introduce resource person for this webinar Mr. Amol Hemant Kolekar Sir, Head Junior College section Shri Siddhnath Vidyalay and junior section Kharsundi. The highlights of this webinar to get the knowledge of principles managers get indication on how to manage an organization, to Learn who managers are and about the nature of their work. To Know why you should care about leadership, entrepreneurship, and strategy. more than 100 students from BCA, B.Sc Computer Science I, II, III year students from our college were bonafide from this webinar

And 3rd one day National level webinar on "**Data Science: An Introduction and it's Application**" under lead college activity scheme" On January 25 2022, 11.30AM The program was organized on Zoom platform for student and teachers. For this webinar registration link using Zoom Id and Password was created. The link was circulated amoung students and facilities who were registered for these event. Youtube streming was also done through link. The inauguran function started in presence of Hon. Principal Dr. S. T. Salunkhe Sir, Vice Principal Dr. B.S. Balwant sir, Dr. A. N. Dadas Sir, Dr. S. M. Khetre Sir and Dignitaries. The Program was presided over by Hon. Vice Principal Dr. S. T. Salunkhe Sir. Welcome address for the program was given by Mr A.S Wadile Sir, Head of Mathematics Department. And introduce resource person for this webinar Dr.Deepak M. Sakate Head department of statistics and applied Mathematics central university of Tamilnadu Thiruvavur. Sir has told in this webinar Data Science enables companies to efficiently understand gigantic data from multiple sources and derive valuable insights to make smarter data-driven decisions. Data Science is widely used in various industry domains, including marketing, healthcare, finance, banking, policy work, and more more than 500 students from, B.Sc Computer Science, Mathematics, Statistics I, II, IIIrd year students from our college and other college students, and othe state students were benified from this webinar.

DEPARTMENT OF ENGLISH - Dr. A. N. Dadas, Head, Department of English

In academic year 2021-22, total 23 students were admitted to the Dept. of English. The dept. has well equipped digital classroom for teaching learning purposes. The department runs U. G. courses. We are proud to mention that govt. of Maharashtra and Shivaji University, Kolhapur have approved a post graduate course (M. A. - English) to the college from academic year 2020-21 with intake of 50 students. For academic year 2021-22, total 12 students opted for the first year while the strength of second year was 20.

The department organised One-Day Workshop on English Drama under lead college scheme on 21st May, 2022. Dr. B. S. Lokade from D. P. Bhosale College, Koregaon was the resource person for the same.

On the occasion of World Book Day, 23rd April 2022, the birth Anniversary of William Shakespeare, 14 students of department along with four faculty members visited the Book Village

Bhilar as a part of study tour. It was also a pleasure to visit the English language laboratory at Kisan Veer College, Wai.

The department has active MoU with Mandeshi Tarang Vahini. As a part of this MoU, the department organized visit to the community radio station, Mandeshi Tarang Wahini on 23rd May, 2022. Mr. Sachin Menkudale and his team informed students about functioning of community radio station and also highlighted the career opportunities for language students as a radio jockey.

Four students of Department participated in 'One Day Workshop on Career Opportunities for English Graduates' organised by the department of English, Shivaji University, Kolhapur on June 1, 2022.

B.Voc in Agriculture - विभाग प्रमुख, दिग्दे के. एम.

- १) B.Voc in Agriculture विभागामध्ये एकूण ३ वर्षांमध्ये ७५ विद्यार्थी शिकत असून त्यांना विभागाच्या माध्यमांतून आधुनिक शेती तंत्रज्ञान, शेंद्रीय शेती, माती व पाणी परिक्षण विविध पिकांवरील किड व रोग ओळखा व त्यांचे निदान, दुग्ध व दुग्धजन्य पदार्थ निर्मिती व फळे व भाजीपाला पदार्थांची निर्मिती व त्यांची विक्री विद्यार्थ्यांमार्फत करण्यात आली.
- २) दिनांक १७/०९/२०२१ रोजी राज्यस्तरीय कार्यशाळा ही ओझोन व हवामान बदल यांचा कृषिक्षेत्रावर होणारा परिणाम घेण्यात आला. त्यावेळी ५० विद्यार्थी व ४ प्राध्यापकांनी सहभाग घेतला.
- ३) दिनांक ५/१२/२०२१ रोजी जागतिक मृदा दिनानिमित्त राज्यस्तरीय कार्यशाळा घेण्यात आली त्यावेळी ४५ विद्यार्थी व ४ प्राध्यापकांनी सहभाग घेतला.
- ४) दिनांक ५ मे २०२२ रोजी कृषी क्षेत्रातील व्यवसायांच्या संधी याविषयावरील गेस्ट लेक्चर घेण्यात आले त्यावेळी ६० विद्यार्थी यांनी भाग घेतला.

अर्थशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ या वर्षामध्ये अर्थशास्त्र या विषयासाठी बी.ए. भाग १-१२७ बी.ए.भाग २-५४ तर बी.ए. भाग ३-२५ एवढ्या विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला विद्यार्थ्यांना दर्जेदार शिक्षणासाठी नियमित अभ्यास क्रमाबरोबर शॉर्ट टर्म कोर्स व कौशल्य विकास कोर्सेस्ट शिकवले जातात. बी.ए.भाग ३ साठी मानव संसाधन विकास हा शॉर्ट टर्म कोर्स शिकवला जातो. त्याबरोबर अग्रिकल्चर प्रोडक्ट मार्केटिंग हा स्किल कोर्स शिकवला जातो. तसेच बी.ए.भाग २ साठी कृषिमित्र हा स्किल कोर्स शिकवला जातो. याशिवाय अध्यापनाबरोबर अर्थशास्त्र विभागामार्फत वेगवेगळ्या कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते.

- १) दिनांक १४ जानेवारी २०२२ रोजी तथ्य संकलन या विषयावर ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे म्हणून प्रा. डॉ. एस. एम. भोसले यांनी साधन व्यक्ती म्हणून मार्गदर्शन केले या कार्यक्रमासाठी ७८ विद्यार्थी ऑनलाईन सहभागी झाले होते.
- २) दि.०८/०४/२०२२ रोजी बँकिंग क्षेत्रातील नवीन प्रवाह या विषयावर प्रा. डॉ. पी.के. टोणे यांनी ८२ विद्यार्थ्यांना कॉलेजमध्ये उपस्थित राहून मार्गदर्शन केले.
- ३) दि. ०८/०४/२०२२ रोजी अर्थशास्त्रीय रांगोळी स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते या कार्यक्रमासाठी परीक्षक म्हणून प्रा. डॉ. पि.के. टोणे व प्रा. डॉ. जे. एस. चव्हाण यांनी परीक्षक म्हणून काम पाहिले या स्पर्धेसाठी ५२ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.
- ४) दि.२०/०५/२०२२ रोजी सत्य सेवक को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड सातारा शाखा दहिवडी येथे अर्थशास्त्र विषयातील बी. ए. भाग २ च्या ४० विद्यार्थ्यांनी बँकिला भेट देऊन बँकेची कार्यप्रणाली ज्ञात करून घेतली.
- ५) दि.०६/०६/२०२२ रोजी बी.ए. भाग- ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी गटचर्चा आयोजित करण्यात आली होती.
- ६) दि. १७/०६/२०२२ रोजी बी. ए. भाग ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी मॅग्रे इंडस्ट्रीज शेंदुरजने वाई येथे शैक्षणिक सहूल आयोजित करण्यात आली होती.

या बरोबरच शैक्षणिक वर्षात महत्त्वपूर्ण विषयावरील विभागातील प्राध्यापकांनी राष्ट्रीय परिषदेमध्ये संशोधन पेपर प्रकाशित केले आहेत.

वनस्पतीशास्त्र विभाग अहवाल

बी. एस्सी. भाग १, २ व ३ विद्यार्थ्यांसाठी अग्रणी महाविद्यालय उपक्रमांतर्गत विद्यापीठस्तरीय वेबिनारचे आयोजन "Tissue Culture Technique in Banana" या विषयावर २४ जानेवारी २०२२ रोजी करण्यात आले. श्री. डी. एम्. धुमाळ, विभाग प्रमुख, मार्केटिंग विभाग, सीमा बायोटेक, तळसदे, जिल्हा- कोल्हापूर प्रमुख वक्ते होते. एकूण ७२ विद्यार्थ्यांनी या वेबिनारमध्ये सक्रीय सहभाग घेतला. तसेच डॉ. सुहास कांबळे, आबासाहेब मराठे आर्टस् व न्यु कॉमर्स, सायन्स कॉलेज, राजापूर यांचे दिनांक ०६.०५.२०२२ रोजी Scope of Biotechnology या विषयावर व्याख्यान झाले. या वेळी ५२ विद्यार्थी सहभागी झाले.

बी. एस्सी. भाग ३ विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यास सहलीचे आयोजन केले. मलकापूर जिल्हा: कोल्हापूर येथील शैलेश नर्सरी; बाळासाहेब सावंत कोकण कृषी विद्यापीठ, दापोली, सीमा बायोटेक तळसदे, जिल्हा: कोल्हापूर व कृष्णा महाविद्यालय रेठरे बु।। येथील बोटबानिकल गार्डन या ठिकाणी भेटी दिल्या.

डॉ. व्ही. व्ही. कांबळे यांनी बी. एस्सी. भाग १, २ पीक संरक्षण शास्त्र विषयासाठी (Introduction to Weeds and their management) क्रमिक पुस्तकाचे लेखन करून ऑनलाईन प्रकाशन झाले आहे. तसेच डॉ. व्ही. व्ही. कांबळे यांनी दोन आंतरराष्ट्रीय परिषदांमध्ये सहभाग घेतला व एक संशोधनपेपर प्रकाशित झाला आहे व १ प्रकाशनासाठी स्वीकारला आहे.

डॉ. ए. ए. जगताप यांनी दोन आंतरराष्ट्रीय परिषदांमध्ये सहभाग घेतला व एक संशोधनपेपर प्रकाशित झाला आहे व १ प्रकाशनासाठी स्वीकारला आहे.

इतिहास विभाग

स्यत शिक्षण संस्थेचे दहिवडी कॉलेज दहिवडी, ता.माण, जि.सातारा येथील इतिहास विभागाच्या वतीने दि. २१/१०/२०२१ रोजी अग्रणी कॉलेज अंतर्गत स्वातंत्र्याचा अमृतमहोत्सव वर्ष या निमित्त "भास्तीय स्वातंत्र्यलढा आणि महात्मा गांधी" या विषयावर प्रा.डॉ.चंद्रकांत चव्हाण (अध्यक्ष, इतिहास अभ्यास मंडळ पु.अ.हो.सोलापूर विद्यापीठ सोलापूर) यांच्या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. २१ जाने २०२२ रोजी युवा सप्ताहनिमित्त "स्वामी विवेकानंद व आजचा युवक" या विषयावर प्रा. मनोहर निकम यांचे ऑनलाईन व्याख्यान आयोजित केले. स्यत शिक्षण संस्थेचे संस्थापक डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील यांच्या जयंतीनिमित्त इतिहास विभागाच्या वतीने ऑनलाईन प्रश्नमंजूषा घेण्यात आली. यामध्ये ३०० स्पर्धकांनी सहभाग नोंदवला. २२/१२/२०२१ रोजी सातारा इतिहास संशोधन मंडळ, सातारा,गांधी रिसर्व फाऊंडेशन जळगाव, डेक्कन सांस्कृतिक व पुरातत्त्व संशोधन संस्था, हैद्राबाद व इतिहास विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने "छ. शिवाजी महाराजांच्या पूर्वीचा महाराष्ट्र" या विषयावर मा.श्री. अनुराग शिंदे यांचे व्याख्यान आयोजित केले. इतिहास विभागाच्यावतीने एक दिवशीय शैक्षणिक सहलीचे मंगळवार दि. १४/०६/२०२२ रोजी आयोजन करण्यात आले होते. ही सहल दहिवडी-तळबीड-आगाशिव लेणी- कराड-औंध- भोसरे येथून परत दहिवडी येथे आली. वस्तुसंग्रहालयशास्त्र स्किल डेव्हलपमेंट कोर्स अंतर्गत विद्यार्थ्यांना औंध येथील भवानी वस्तुसंग्रहालय दाखविण्यात आले. इतिहास विभागातील विद्यार्थ्यांनी रांगोळी स्पर्धा, क्रिडा महोत्सवातील विविध क्रिडा स्पर्धा, एन.एस.एस. कॅम्प मध्ये सहभाग घेतला. या सर्व कार्यक्रमांमध्ये इतिहास विभाग प्रमुख प्रा. शिंदे के. एस. सहकारी प्रा. जमदाडे पी.एस. प्रा.मोरे. बी.व्ही. व सर्व विद्यार्थी हजर होते.

प्राणिशास्त्र विभाग

सन २०२१-२२ मध्ये बी.एस्सी भाग १, २, ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी गेस्ट तासिकेचं आयोजन करण्यात आली होती. बी.एस्सी भाग ३ ची विद्यार्थिनी कु. पुजा सुर्वेहिने जिल्हास्तरीय अविष्कार स्पर्धेमध्ये तृतीय क्रमांक मिळवून पारितोषिक पटकावले, विभागामार्फत विविध वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले होते. त्यामध्ये दिनांक २० मे २०२० रोजी "जपश जू ए-थशलकपरी पॅर्श्रीकशु र्घीह्श ळापिथ्रेसू" या विषयावर राष्ट्रीय वेबिनारचे आयोजन करण्यात आले होते. या वेबिनारचे वक्ते श्री. गिरीश कुकरेजा यांनी ळापिथ्रेसू ची सखोल पणे माहिती दिली. तसेच दि.२४/११/२०२१ रोजी अग्रणी कॉलेज योजना अंतर्गत "Aplications of nmolecular technique" या विषयावर प्रा.आर.एस.डुबल यांच्या व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. विभागाकडून श्री.ए.एन.देडे व श्री.एच.जी.कायदे यांनी संशोधन पेपर प्रकाशित केले. विभागामार्फत घेण्यात येणाऱ्या उपक्रमासाठी प्राचार्य एस.टी.साळुंखे साहेब यांचे वेळोवेळी मार्गदर्शन लाभले.

शॉर्ट टर्म कोर्सेस (STC) - समिती प्रमुख - प्रा.डॉ. लुबाड.एम. जे.

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना त्यांच्या शिक्षणाबरोबर अधिकचे शिक्षण मिळावे यासाठी महाविद्यालयाने १६ विविध शॉर्ट टर्म कोर्सेस चालविले जातात. सर्व शॉर्ट टर्म कोर्सेसला कर्मवीर विद्याप्रबोधिनी, सत्य शिक्षण संस्था सातारा यांची मान्यता आहे. सर्व शॉर्ट टर्म कोर्सेस महाविद्यालयात यशस्वीपणे राबविले जातात. यातील प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभते.

करिअर ओरिएंटेड कोर्सेस (COC) - समिती प्रमुख - प्रा.डॉ. लुबाड.एम. जे.

यु.जी.सी व शिवाजी विद्यापीठ यांची असलेले ७ करिअर ओरिएंटेड कोर्सेस महाविद्यालयात आठविले जातात. या सर्व कोर्सेसच्या कालावधी वर्षाचा आहे. सदरहू कोर्सेस सर्व अभ्यासक्रम वेजोवर पूर्ण केले जातात. यासाठी तज्ज्ञांची व्याख्याने आयोजित केली जातात. यासाठी प्राचार्य डॉ. एस.टी.साळुंखे यांचे मार्गदर्शन वेळोवेळी मिळत असते.

सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग

सन २०२१-२२ हे वर्ष ऑक्टोबर २०२१ मध्ये सुरु झाले, त्यानुसार नोव्हेंबर २०२१ मध्ये बी.एस्सी. भाग १, २, ३ च्या विद्यार्थ्यांचे वेलकम करण्यात आले. सन २०२१-२२ मध्ये बी.एस्सी भाग ३, ३ च्या विद्यार्थ्यांसाठी वेगवेगळ्या कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. अभ्यासक्रमांतर्गत वेगवेगळ्या वक्तांचे कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते. त्यामध्ये दिनांक १३ जानेवारी २०२२ "overview on immunology" या विषयावर वेबिनार आयोजित करण्यात आला होता. यांचे वक्ते मीस्टर गिरीज कुल्करेजा' सर यांनी छुप चांगल्या प्रकारे आरोग्य व त्यांसंबंधीत वैज्ञानिक संकल्पना सोप्या भाषेत मुलांना समजवल्या तसेच, डॉ.के.डी.सोनावणे सर यांचे offline पद्धतीने Career Guidance After B.Sc. या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते, आणि त्यांनी मुलांना बी.एस्सी नंतर फक्त M.SC. हा एक मार्गनसून वेगवेगळे मार्ग कसे आहेत हे सांगितले.

२२ एप्रिल २०२२ मध्ये लिड कॉलेज अंतर्गत तसेच विद्यापीठाच्या नियमानुसार एस वाय बी.एस्सी. च्या विद्यार्थ्यांची सहल आयोजित करून त्यांना प्रियप्रदर्शनी दूध उद्योग संघ, दहिवडी या ठिकाणी नेण्यात आले होते. त्याचप्रमाणे T.Y. B.Sc. च्या विद्यार्थ्यांची सहल 'भारती ग्रीन टेक, सोकासन,' या ठिकाणी MOU अंतर्गत नेण्यात आले होते व त्यानुसार विद्यार्थी सहभागी झाले व आनंद घेतला.

विद्यार्थ्यांच्या अभ्यासक्रमाचा विचार करता त्यांच्यासाठी अभ्यासक्रमांतर्गत व्याख्यान घेण्यात आले त्यानुसार कु. प्रियांका माळी, YCIS Satara यांचे लीड कॉलेज अंतर्गत 'Microbiological Metabolism: या विषयावर लगेच फु. स्मिता साबळे, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर, सोलापूर विद्यापीठ यांचे २४ मे. २०२२ का online पद्धतीने व्याख्यान Assimilation of carbon, Nitrogen, Sulphure' या विषयावर घेण्यात आले.

विज्ञान विभागा अंतर्गत ७५ च्या विद्यार्थ्यांसाठी २१ जून रोजी सर्व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांसाठी निरोप समारंभ आयोजित केला गेला होता. त्या मध्ये सुक्ष्मजीवशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी विशेष सहभाग घेतला गेला.

हे सर्व करत असताना. कॉलेजचे प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे तसेच सुक्ष्मजीवशास्त्र विभागाचे Co-ordinator. डॉ.ए.जे. लुबाड सर यांचे वेळोवेळी चांगल्याप्रकारे सहकार्य लाभले.

एम.एस्सी.आय.टी.कोर्स - विभाग प्रमुख - श्रीमती. शेख एफ. एम.

एमएस-सीआयटी म्हणजे माहिती तंत्रज्ञानाची (आयटी) साक्षरता प्रदान करणारा अभ्यासक्रम आहे. याची सुरुवात सन २००१ मध्ये एम्केसीएल यांच्याकडून करण्यात आली. आयटी साक्षरता प्रदान करणारा हा अभ्यासक्रम आमच्या कॉलेजमध्ये २००३ पासून सुरु करण्यात आला.

विद्यार्थी कौशल विकास कार्यक्रमांतर्गत विद्यार्थ्यांच्या कला कौशल्याचा विकास करण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे आणि जूनियर विभागाच्या उपप्राचार्या विद्यार्थी कौशल्य विकास कोर्सच्या चेअरमन सौ. नंदिनी साळुंखे यांच्या मार्गदर्शनाखाली जूनियर विभागाला शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ साठी एकूण ८ कोर्सेस सुरु केले गेले. त्यामध्ये एम.एस्सी. आय. टी., टॅली, सी. ए. फाउंडेशन, योगा व सेल्फ डिफेंस, ब्युटी पार्लर, फॅशन डिझायनिंग, स्पोकन इंग्लिश, कॉम्प्युटिटर एक्झाम या कोर्सेसचा समावेश होतो.

वरील कोर्स पैकी एम.एस्सी.आय.टी. हा कोर्स ०१/१०/२०२१ ला सुरू होऊन तो ३१/०५/२०२२ अखेर पूर्ण झाला. या कोर्सला महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे यांची प्रेरणा आणि मार्गदर्शनामुळे ४०० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. सकाळी आठ ते सायंकाळी सहा पर्यंत अध्यापन केले जात होते. या कोर्सला अध्यापन करण्याचे काम कोर्स समन्वयक श्रीमती. शेख एफ. एम. यांनी अतिशय उत्कृष्ट पणे केले.

एम.एस्सी.आय.टी. कोर्स मध्ये अभ्यासक्रमात ज्ञानविस्ताराचे अत्यंत परिणामकारक माध्यम म्हणून डिजिटलचे रूप (डिजिटलायझेशन), अनेक प्रकारच्या डिजिटल स्वरूपांच्या सहयोगाने उदयास आले. माहितीचे डिजिटली साठविणे, तिचे सादरीकरण, माहितीचे वितरण, प्रवेश (एक्सेस), डिजिटली आणि डिजिटल व्यवस्थापन इत्यादी घटक शिकविले गेले. साहजिकच खासगी, व्यावसायिक आणि सामाजिक जीवनात प्रत्येकाला या सर्व गोष्टी अत्यावश्यक झालेल्या आहेत. २१ व्या शतकात जगण्याच्या पद्धतीमध्ये असा एक क्रांतिकारी बदल होऊन, माहिती तंत्रज्ञानाची जागरूकता, साक्षरता, कार्यक्षमता आणि उपयोगितेमुळे सर्व सामान्यांमध्ये असलेली डिजिटल संदर्भातील दुफळी, परिणामकारी ज्ञान व प्रगतीच्या संधी यांच्यामध्ये एक सेतू निर्माण झालेला आहे. २१ व्या शतकात प्रत्येकाला नोकरीची तयारी करण्यात सकारात्मकता निर्माण करणे, समाजात योग्यरीतीने वावरणे आणि आत्मविश्वासाने चालना देण्यात हा अभ्यासक्रम यशस्वी झालेला आहे. आणि विद्यार्थी स्वतःच्या पायावर उभा राहण्यास सक्षम झाला आहे.

एन.सी.सी. विभाग

दहिवडी कॉलेज दहिवडी येथील राष्ट्रीय छात्र सेना (एन.सी.सी.) विभागाची क्षमता १०५ एवढी आहे. एन.सी.सी. विभागाच्या वतीने २०२१-२२ या शैक्षणिक वर्षामध्ये विविध कार्यक्रम घेतले आहेत.

- १) दि. ३१/१०/२०२२ रोजी सरदार वल्लभ भाई पटेल यांच्या जयंती आणि इंदिरा गांधी स्मृतिदिनानिमित्त एन.सी.सी. विभागातील ५७ कॅडेट्सद्वारे शपथ घेण्यात आली.
- २) ३१/११/२०२१ रोजी राष्ट्रीय छात्र सेना, राष्ट्रीय सेवा योजना, राज्यशास्त्र विभाग व तहसील कार्यालय मान यांच्या संयुक्त विद्यमाने मतदार साक्षरता अभियान कार्यक्रम घेण्यात आला होता. या कार्यक्रमासाठी ४९ कॅडेट्स सहभागी झाले होते.
- ३) दि. २३/११/२०२१ रोजी राष्ट्रीय छात्र सेना, राष्ट्रीय सेवा योजना, निवडणूक साक्षरता मंडळ, अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष, निवडणूक शाखा तहसील यांच्या संयुक्त विद्यमाने मतदार नोंदणी कॅम्प आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमासाठी ८७ कॅडेट सहभागी झाले होते.
- ४) दि. २४/११/२०२१ रोजी सैन्य दलातील नोकरीच्या संधी या विषयावर व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून राजश्री छत्रपती शाहू कॉलेज कोल्हापूर येथील प्राचार्य मेजर डॉ. आर. एस. डूबल उपस्थित राहून ९४ कॅडेट्स ला मोलाचे मार्गदर्शन केले.
- ५) दि. ०३/१२/२०२१ रोजी राष्ट्रीय छात्र सेना, राष्ट्रीय सेवा योजना, रेड स्त्रिन् क्लब व ग्रामीण रुग्णालय दहिवडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने जागतिक एड्स दिनानिमित्त एच. आय. व्ही. या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते प्रमुख पाहुणे म्हणून माननीय सौ शितल जगताप उपस्थित राहून ४७ कॅडेट्सना मार्गदर्शन केले.
- ६) दि. १७/१२/२०२१ रोजी एन.सी.सी. विभाग, एन.एस.एस. विभाग, माजी विद्यार्थी संघ, जिमखाना विभाग व अक्षय स्तूपेडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने माननीय शरदचंद्रजी पवार साहेब यांच्या ८१ व्या वाढदिवसानिमित्त रक्तदान शिबिर आयोजित करण्यात आले होते.
- ७) दि. ३०/१२/२०२१ रोजी बी.ए., बी.कॉम., बी. एस्सी या वर्गासाठी एन.सी.सी. विभागाच्या वतीने इंडक्शन कार्यक्रमांतर्गत व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते.
- ८) दि. २९/११/२०२१ ते ०६/१२/२०२१ यादरम्यान राष्ट्रीय एस.टी.टी. कॅम्प कोल्हापूर येथे एक कॅडेट सहभागी झाला.
- ९) दि. २८/११/२०२१ ते ०७/१२/२०२१ यादरम्यान पांढरपाणी सी.ए.टी.सी. कॅम्प मध्ये १० कॅडेट्स सहभागी झाले हो
- १०) दि. १३/११/२०२१ ते २२/११/२०२१ दरम्यान महागाव सी. ए. टी. सी. कॅम्पमध्ये २० कॅडेट्स सहभागी झाले.
- ११) दि. ०३/०२/२०२२ ते ०९/०२/२०२२ यादरम्यान महागाव सी. ए. टी. सी. कॅम्पमध्ये २० कॅडेट्स सहभागी झाले.

भूगोलशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२१-२२ मध्ये बी. ए. भाग-३ भूगोल विषयासाठी ४० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. दिनांक १७-१-२०२२ रोजी विभागामार्फत व अग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत भूगोल दिन साजरी करण्यात आला या दिनाच्या कार्यक्रमांला प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. व्ही. एल. जवान (एस्. जी. एम कॉलेज, कराड) हे उपस्थित होते. या निमित्ताने घेण्यात आलेल्या भूगोल सामान्य ज्ञान स्पर्धेत, भूगोल निबंध स्पर्धेत व भूगोल प्रश्नमंजूषा स्पर्धेत सहभागी व स्पर्धेत क्रमांक आलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते सन्मानचिन्ह व प्रमाणपत्र देवून गौरविण्यात आले. अग्रणी महाविद्यालय योजना व भूगोल विभागामार्फत दिनांक २२/१/२०२२ रोजी 'जागतिक वसुंधरा दिन' साजरा करण्यात आला या कार्यक्रमांला प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. सी. बी. साळुंखे (प्राचार्य, कृष्णा महाविद्यालय, रेट्टे) उपस्थित होते त्यांनी विद्यार्थ्यांना 'स्थानिक जैवविविधतेचे संवर्धन' या विषयावर मार्गदर्शन केले. तसेच या प्रसंगी घेण्यात आलेल्या पोस्टर, गंगोळी व ऑनलाईन प्रश्नमंजूषा स्पर्धेत विजयी झालेल्या विद्यार्थ्यांना सन्मानचिन्ह व प्रमाणपत्र देवून गौरविण्यात आले. दिनांक २२ मार्च २०२२ रोजी भूगोल विभागामार्फत 'जागतिक जल दिन' हा कार्यक्रम साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी श्री. अजित पवार (समन्वयक, पाणी फौंडेशन माण तालुका) यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

श्रीमती पार्वतीबाई चौगुले कॉलेज, मडगाव (Antoning) यांच्याबरोबर झालेल्या अंतर्गत 'ऑनलाईन कार्यशाळेचे दिनांक २५ मे २०२२ रोजी आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. अनिल दोडगे (गोवा) यांनी विद्यार्थ्यांना लरीशशी ढप झोळपघोरीळली विषयी मार्गदर्शन केले. या कार्यक्रमांमध्ये महाविद्यालय इतर महाविद्यालयातील विद्यार्थीही सहभागी झाले.

चालू वर्षा बी. ए. भाग - ३ च्या विद्यार्थ्यांनी मौजे कुंळकजाई या गावाला दिनांक ११/३/२०२२ रोजी प्रत्यक्ष भेट देवून प्रश्नावलीच्या साहाय्याने 'कोरोना महामारीचा गावच्या सामाजिक व आर्थिक जीवनावरील परिणाम' या विषयी माहिती गोळा करून प्रकल्प अहवाल तयार केला. तसेच भूगोल विभागाची सहल हरिहरेश्वर, जंजिरा, प्रतापगड, महाबळेश्वर या पर्यटन ठिकाणी गेली होती. त्यामध्ये बी. ए. भाग चे सर्व विद्यार्थी सहभागी झाले.

सन २०२१-२२ मध्ये विभागातील डॉ. गायकवाड व्ही. पी. यांनी ICSSR-IMPRESS, New Delhi मान्यता प्राप्त स्त्रीशरीरलह शिक्षार्थी तालाळी केला. डॉ. दिवटे एस. पी. व डॉ. भोसले ऐ. एस. यांना महाविद्यालयातील Research carpos फंडातून प्रत्येकी ३०,०००/- रुपये अनुदान देण्यात आले. विभागातील डॉ. गायकवाड व्ही. पी. डॉ. दिवटे एस. पी, डॉ. भोसले डी. एस्. व प्रा. गोरड डी. जी. हे विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभागी झाले व त्यांचे प्रत्येकी दोन रिसर्च पेपर. UGC care visted. १, रेफर्ड जर्नलमध्ये पब्लिश झाले.

आरोग्य समिती (वरिष्ठ)

रयत शिक्षण संस्थेचे, दहिवडी कॉलेज दहिवडी, आरोग्य समिती (वरिष्ठ) तर्फे सन २०२१-२२ मध्ये विविध उपक्रमांचं आयोजन करण्यात आलं होत. यामध्ये विशेष आरोग्य तपासणी शिविराच आयोजन दिनांक ०१/०५/२०२२ रोजी करण्यात आले होते या शिविरामध्ये महाविद्यालयातील प्राध्यापक, कर्मचारी तसेच विद्यार्थी यांची मिळून ६२ जणांची बी. पी., शुगर, इ. सी. जी हृदय तपासणी करण्यात आली. तसेच पंचकर्माचे उपचार देण्यात आले. मिशन युवा स्वास्थ्य उपक्रमांतर्गत सन २०२०-२१ कोविड-१९ प्रतिबंधक लसीकरण कार्यक्रम राबवण्यात आला. आरोग्य समिती (वरिष्ठ विभाग) मार्फत दिनांक १२/१०/२०२२ रोजी पासून नवीन सत्र समारंभ होत असल्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या आरोग्यासाठी त्यांची तापमान व ०२- तपासणी करण्यात आली. रयत शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष शरद पवार यांच्या ८१ व्या वाढदिवसानिमित्त १७/१२/२०२१ रोजी दहिवडी कॉलेज, दहिवडी मध्ये आरोग्य समिती, राष्ट्रीय सेवा योजना विभाग, राष्ट्रीय छात्र सेना विभाग, माजी विद्यार्थी संघ, जिमखाना विभाग व अक्षय व्हलड बँक, सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित करण्यात आलेल्या रक्तदान शिविरात ४५ रक्तदात्यांनी रक्तदान केले. आरोग्य समिती (वरिष्ठ विभाग) मार्फत दिनांक ०८/०३/२०२२ - रोजी मोफत सॅनिटायझर वाटप करण्यात आली. नवीन सत्र सुरु झाल्यामुळे विद्यार्थ्यांचे आरोग्य ठीक राहावे म्हणून आरोग्य समितीने हा उपक्रम हाती घेतला होता यामध्ये विद्यार्थ्यांना तसेच शिक्षकांनासुद्धा मोफत सॅनिटायझर वाटप करण्यात आली. या उपक्रमासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे, महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. बी. एस. बलवंत, अंतर्गत हमी कक्षाचे प्रमुख डॉ. ए. एन. दडस, यांचे मार्गदर्शन लाभले. उपक्रम यशस्वी होण्यासाठी आरोग्य समिती प्रमुख प्रा. एच. जी. कायदे व आरोग्य समिती सदस्यांनी प्रयत्न केले.

Department of Mathematics and Statistics

1. The Department of Mathematics in collaboration with Institution's Innovation Council (IIC) organized One Week National Level E-quiz on "National Education Policy" on 13th November, 2021 to 19th November, 2021 via online mode. The E-quiz was organized on the occasion of National Education Day-2021 (11 November). More than 300 participants from different states participated in E-quiz.
2. The Department of Mathematics and Statistics was organized One Day National Webinar on "Mathematics and Its Applications" on the occasion of "National Mathematics Day-2021 (Birth Anniversary of a Genius Mathematician Srinivasa Ramanujan)" on 22/12/2021 under Lead College Scheme via online mode. Dr. Prashant Ramdas Dhongle, Head, Department of Mathematics, Seth Kesarimal Porwal College of Arts & Science & Commerce, Kamptee, Nagpur was invited as speaker. The webinar was succeeded by a very fruitful question answer session in which the asked manifold doubts. It was an informative and a wonderful session. More than 300 participants from different states participated in this webinar.
3. The Department of Mathematics, Statistics and Computer Science was organized One Day National Webinar on "Data Science: An Introduction and its Applications" on 25th January 2022 under Lead College Scheme via online mode. Dr. Deepak M. Sakate, Associate Professor and Head, Department of Statistics and Applied Mathematics, Central University of Tamil Nadu, Thiruvaur, India was invited as speaker. The webinar was succeeded by a very fruitful question answer session in which the asked manifold doubts. It was an informative and a wonderful session. More than 516 participants from different states participated in this webinar.
4. The Department of Mathematics was organized a quiz competition for B. Sc. I, B. Sc. II and B. Sc. III Mathematics students via online mode. The quiz was organized on the occasion of National Mathematics Day-2021 (22 December). More than 76 Students participated to this quiz.
5. The Department of Mathematics was organized a guest lecture on "Basics of MS- Excel" on 12th May, 2022 under Lead College Scheme. Mrs. F. M. Sheikh, Coordinator, MSCIT Center, Dahiwadi College Dahiwadi was invited as a speaker. This lecture specially organized for B. Sc. II year students those are selected for the Short Term Course "MS-Excel Applications".
6. The Department of Statistics conducted Statistics Written Quiz for B. Sc. I, B. Sc. II and B. Com. II students via offline mode. The Quiz was organized by Shivaji University Statistics Teachers Association (SUSTA), Kolhapur. 103 were participated to this quiz.

Cultural Committee Report

Cultural Committee of our college strives its best to give scope for artistic talent of our students. Following activities were taken by the committee this year for students:

1. Cultural committee celebrated birth and death anniversaries of national leaders as Mahatma Gandhi, Lokmanya Tilak, Swami Vivekanand, Chh. Shivaji Maharaj, Shahu Maharaj, Jotiba Phule, Dr. Babasaheb Ambedkar, Karmaveer Bhaurao Patil, Savitribai Phule and so on.
2. Cultural committee also celebrated special events as World Journalist Day, Traditional Day, Farewell Function (Send Off) of last year students etc.
3. Cultural committee organized Mehendi Competition on 12/05/2022 and in all 11 students took part in it. Winners were given prizes on Gymkhana Day.
4. Total 38 students participated this year in various competitions of District and Central Youth Festivals, 2021. Our Lokkala achieved third and Mime won first prize in District Youth Festival organized by Chh. Shivaji College, Satara on 20/12/2022. The same Lokkala and Mime both won third rank in Central Youth Festival organized by Sant Gajanan Maharaj College of Engineering, Mahagaon (Kolhapur) on 27,28,29 December, 2021.
5. Our two students - Miss Mrunali Nilakhe (B.Sc. III) and Pranaya Jagdale (M. Com. I) were participated in Cultural Exchange Programme organized by Shivaji University, Kolhapur and Fagwada University, Punjab during February to April, 2022.

In this way cultural committee is working actively for artistic development of the students.

हिंदी विभाग

हिंदी विभाग आय क्यू ए सी व अग्रणी कॉलेज यांच्या संयुक्त विद्यमाने हिंदी दिवस समारोहाचे आयोजन दि. १६ सप्टेंबर रोजी करण्यात आले. हिंदी विभागामध्ये सकाळी १०.३० वाजता हिंदी दिवस कार्यक्रम संपन्न झाला. प्राचार्य डॉ एस टी साळुंखे, डॉ अनिल दडस, डॉ संजय खेत्रे हे कार्यक्रमाचे अतिथी होते. यावेळी आलोक या भिर्तीपत्रिकेचे लोकार्पण करण्यात आले. यानंतर मीडिया और हिंदी या विषयी डॉ प्रदीप शिंदे, य. च. महाविद्यालय पाचवड यांनी झूम द्वारे आपले विचार व्यक्त केले. अध्यक्षस्थान प्राचार्य डॉ एस टी साळुंखे यांनी भूषविले.

तृतीय वर्ष विद्यार्थ्यांसाठी लघुकालीन पाठ्यक्रम समाचार लेखन एवं साक्षात्कार कला चे अध्यापन, प्रात्यक्षिक व परीक्षा पूर्ण झाली. सदर परीक्षेचा निकाल तयार केला. दि. ५ एप्रिल रोजी अस्थिव्यंग मुलांची शाळा दहिवडी येथे विभागातील तृतीय वर्ष विद्यार्थ्यांची सदिच्छा भेट झाली. यात विभागातील विद्यार्थ्यांनी मुलांसाठी खाऊ व शैक्षणिक साहित्य वाटप केले.

दि. ५ एप्रिल रोजी महाविद्यालयाच्या इन्क्युबेशन सेंटर ला विभागाची सदिच्छा भेट झाली. यात विभागातील विद्यार्थ्यांनी इन्क्युबेशन सेंटर मधील उपकरण साहित्याची माहिती घेतली. शेततळे व परिसराची ही पाहणी करत माहिती घेतली.

परीक्षा विभाग

वरिष्ठ महाविद्यालय बी.ए./बी.कॉम./बी.एस्सी./बी.सी.ए./बी.व्होक.अग्री./बँक मनेजमेंट/डिपेन्स स्टडी/एम.ए./एम. कॉम./एम.एस्सी.च्या दुसऱ्या सत्रातील घटक चाचणी १ व २ विद्यापीठ अभ्यासक्रमानुसार घेण्यात आल्या. प्रथम सत्रमध्य परीक्षा दि. ४ ते ६ जानेवारी व द्वितीय सत्रमध्य परीक्षा दि. २६ मे ते २ जून २०२२ मध्ये वेळापत्रकानुसार गुगल फॉर्म द्वारे घेण्यात आल्या. त्याचे निकाल संपादित करण्यात आले. विद्यापीठाची प्रथम वर्ष सत्र परीक्षा ५ ते १६ फेब्रुवारी २२ मध्ये घेण्यात आली. दि. ६ ते २४ जून २२ मध्ये प्रथम वर्ष द्वितीय सत्र परीक्षा संपन्न झाल्या. द्वितीय व तृतीय वर्ष पदवी तसेच पदव्युत्तर परीक्षा विद्यापीठ नियोजनानुसार होणार आहेत.

विद्यार्थी संसद

वर्ष २१-२२ महाविद्यालयातील विद्यार्थी संसदेच्या स्थापनेची प्रक्रिया १ जानेवारीपासून विद्यापीठ कायदा २०१६ नुसार झाली. महाविद्यालयातील सर्व वर्गांच्या विद्यार्थी प्रतिनिधींची गुणानुक्रमे निवड करण्यात आली. विद्यार्थी संसदेची प्रथम बैठक ४ मार्च रोजी झाली. यात विद्यार्थी प्रतिनिधींची अंतिम निवड व विद्यार्थी संसदेच्या सचिव पदी कु. स्नेहल सावंत, बी.एस्सी. २ ची गुणानुक्रमे निवड झाली. विद्यार्थी संसदेची दुसरी बैठक ५ मे रोजी झाली. यात विद्यार्थी प्रतिनिधींची कडून आलेल्या समस्यांची सोडवणूक झाली. विद्यार्थी संसद प्रतिनिधी विद्यार्थी संसद सचिव, समितीचे सदस्य श्री कुंभार एस बी, श्री कोपाडे ए.ए., श्री. डवले, सुश्री पाटील बी.आर., डॉ. लुबाल एम जे यांचे बहुमोल सहकार्य लाभले. मा. प्राचार्य डॉ. एस. टी. साळुंखे साहेब यांचे मार्गदर्शन व सहाय्य लाभल्याने समितीचे कार्य सोपे झाले.

आम्ही रयत सेवक

प्राचार्य प्रा.डॉ.एस.टी.साळुंखे

वारीक विभाग

हिंदी विभाग

उपप्राचार्य प्रा.डॉ.बी.एस.बलवंत
(विभाग प्रमुख)
प्रा.डॉ.के.एम.पवार

मराठी विभाग

प्रा.डॉ.एम.एम.देठे (विभाग प्रमुख)
डॉ.सी.एस.बी.वाघमोडे

इंग्रजी विभाग

प्रा.डॉ.ए.एन.दंडस (विभाग प्रमुख)
प्रा.सी.यु.एस.मदने
डॉ.एन.डी.लोखंडे
प्रा.डॉ.एस.आर.पवार

इतिहास विभाग

प्रा.के.एस.शिंदे (विभाग प्रमुख)
प्रा.पी.एम.जमदाडे
प्रा.बी.व्ही.मोरे

राज्यशास्त्र विभाग

प्रा.बी.आर.पाटील (विभाग प्रमुख)
प्रा.डी.एम.मांजरे

भूगोल विभाग

प्रा.डॉ.व्ही.पी.गायकवाड (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.आर.सोबान
प्रा.एस.पी.दिवटे
प्रा.एस.एस.भोसले
प्रा.आर.एस.सुर्यवंशी

अर्थशास्त्र विभाग

प्रा.डॉ.एस.एस.लेकुरवाळे (विभाग प्रमुख)
प्रा.एम.आर.भदाणे
प्रा.कु.एम.पी.देशमुख
प्रा.जगताप

शिक्षणशास्त्र विभाग

प्रा.माने (विभाग प्रमुख)

वाणिज्य विभाग

प्रा.बी.डी.जाधव (विभाग प्रमुख)
प्रा.एन.डी.दबडे
प्रा.एन.एम.म्हेंत्रे (अर्थशास्त्र)
प्रा.अॅड.सी.एम.व्ही.कुलकर्णी
प्रा.कु.एस.एस.जोशी

रसायनशास्त्र विभाग

प्राचार्य प्रा.डॉ.एस.टी.साळुंखे
(विभागप्रमुख)
प्रा.डॉ.एस.एम.खेत्रे
प्रा.एस.डी.जावळे
प्रा.डॉ.ए.यु.चोपडे
प्रा.एल.पी.सुतार
प्रा.पी.जे.उंडे
प्रा.एस.डी.भाकरे
प्रा.एस.बी.कुंभार
प्रा.आर.व्ही.सावंत
प्रा.पी.आर.माने
प्रा.दिडवाघ

प्राणिशास्त्र विभाग

प्रा.डॉ.एम.जे.लुबाळ
(विभाग प्रमुख)
प्रा.डॉ.ए.एन.देडे
प्रा.कु.डी.एम.वाघमारे
प्रा.एच.जी.कायंदे

संख्याशास्त्र विभाग

प्रा.ए.ए.कोपाडे (विभाग प्रमुख)

गणित विभाग

प्रा.ए.एस.वाडिले (विभाग प्रमुख)

वनस्पतिशास्त्र विभाग

प्रा.व्ही.व्ही.कांबळे (विभागप्रमुख)
प्रा.डॉ.ए.ए.जगताप
प्रा.श्रीम.ए.बी.ममलया
प्रा.पी.एन.नाळे

भौतिकशास्त्र विभाग

प्रा.ए.आर.ढवळे
(विभाग प्रमुख)
प्रा.डॉ.व्ही.बी.ममलया
प्रा.डॉ.पी.ए.शेख

सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग

प्रा.काजल गोगावले
(विभाग प्रमुख)

बी.सी.ए.विभाग

प्रा.डॉ.पी.ए.शेख (समन्वयक)
प्रा.ए.व्ही.व्ही.कणसे
(विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.आर.राजमाने
प्रा.एस.ए.शिंदे

कॉम्प्युटर सायन्स विभाग

प्रा.ए.ए.कोपडे (समन्वयक)
प्रा.कु.जे.टी.मोहिते
प्रा.ए.पी.गुजर
प्रा.माधुरी मगर

बी.व्होक. कृषि विभाग

प्रा.के.एम.दिघे (विभाग प्रमुख)
प्रा.रोहीणी मदने

पर्यावरण विभाग

प्रा.डी.जी.गोरड (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.आर.सोबान

शारीरिक शिक्षण विभाग

श्री.विक्रम लांडगे (शा.शि.संचालक)

ग्रंथालय विभाग

प्रा.व्ही.एस.वाघेंरे (ग्रंथपाल)

संगणक विभाग

प्रा.श्रीमती एफ.एम.शेख (विभाग प्रमुख)

आम्ही रयत सेवक

उपप्राचार्या प्रा. नंदिनी साळुंखे

कनिष्ठ विभाग

श्री.सौ.साळुंखे नंदिनी सुरेश
श्री.शिकें रामचंद्र दादासो.
श्री.मस्के विष्णु शामराव
श्रीमती पाटील शारदा माणिक
श्रीमती जवळ मनिषा गंगाराम

श्रीमती पाटील सुजाता धिरज
श्री.गायकवाड दादा भगवान
श्री.संकान्ना दादा रायगोंडा
श्री.ढाणे मारुती शंकर
श्री.जाधव आनंदा मारुती

श्री.पाटील माणिक बाबासो
श्री.घाडगे संतोष पोपट
श्री.माने संभाजी वजरंग
श्री.राऊत समाधान हणुमंत
श्रीमती गायकवाड संध्या गुलाब

श्री.सुर्यवंशी राहुल भगवान
श्रीमती पठाण मिनाज महंमदहसेन
श्रीमती कारंडे माया रामचंद्र
श्री.मोटे अनिल भानुदास
श्री.बेलपत्रे सुरज श्रीकृष्ण
श्री.गवाळे निनाद संजय
कु.सत्रे कोमल शिवाजी
श्रीमती शेख फरजाना मोहम्मद
श्रीमती माळवे संगीता हणमंत

श्री.जाधव अमिर अविनाश
श्री.गुजले दिपक पोपट
श्रीमती पाटील सोनाली आप्पासाहेब
श्रीमती गुरव संगिता बाळू
श्री.शेळके राजेंद्र रामचंद्र
श्रीमती लोखंडे आस्ती विष्णू
श्रीमती देशमुख अश्विनी लक्ष्मण
श्रीमती बचुटे राणी कंचेश्वर
श्रीमती तुपे भारती वामन

श्री.पवार विवेक रामचंद्र
श्री.आमले विनोद विष्णू
कु.शिंदे अश्विनी सुखदेव
श्री.आंदे सुभाष दिगंबर
श्री.कोकरे अमित हरिभाऊ
श्री.धनवडे सुर्यकांत सुखदेव
श्रीमती पाटील प्रियांका बाळकृष्ण
श्रीमती जाधव अश्विनी लालासो

प्रशासकीय सेवक वृंद

श्री.एस.ए.परदेशी.....अधिक्षक
श्री.पी.व्ही.कांबळे.....वरीष्ठ लिपिक
श्री.सी.टी.वाघमारे.....वरीष्ठ लिपिक
श्री.आर.बी.गायकवाड.....ग्रंथालय लिपिक
श्री.डी.ए.मोरे.....कनिष्ठ लिपिक
श्री.एस.के.खराडे.....कनिष्ठ लिपिक
श्री.डी.वाय.यादव.....प्रयोगशाळा सहाय्यक
श्री.के.सी.खाडे-पाटील.....प्रयोगशाळा सहाय्यक

श्री.बी.ए.मोरे.....प्रयोगशाळा परिचर
श्री.डी.बी.मोरे.....प्रयोगशाळा परिचर
श्री.ए.जे.शेलार.....प्रयोगशाळा परिचर
श्री.व्ही.बी.ओंबासे.....प्रयोगशाळा परिचर
श्री.डि.के.निर्मळ.....प्रयोगशाळा परिचर
श्री.एन.व्ही.जगताप.....ग्रंथालय परिचर
श्रीमती एस.एम.मोरे.....ग्रंथालय परिचर
श्री.जे.आर.काटकर.....शिपाई
श्री.एस.पी.आटपाडकर.....शिपाई

स्वतः शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अद्वैत

॥ 'वृक्ष माझा सखा' उपक्रम ॥

मा.प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे व उपप्राचार्या सौ.नंदिनी साळुंखे यांचे हस्ते
'वृक्ष माझा सखा' या उपक्रमांतर्गत दहिवडी कॉलेज मधील विद्यार्थ्यांना रोपांचे वाटप

Dahiwadi, Maharashtra, India

कॉलेजकडून विद्यार्थ्यांच्या पालकांना
वृक्ष वाटप करताना, निलेश शिंदे तेलदरा भांडवली

'झाडे लावा बक्षीस मिळवा स्पर्धेसाठी' विद्यार्थ्यांना वृक्ष वाटप करताना शिवाजी विद्यापीठ
कोल्हापूर NSS समन्वयक जायभावे सर प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे, प्राध्यापक

॥ सविच्छा भेट ॥

उपमुख्यमंत्री मा.ना. अजित पवार, 'रयत'चे मॅनेजिंग कौन्सिल सदस्य मा.राजेंद्र(तात्या) फाळके, सहसचिव प्राचार्य डॉ. शिवलिंग मेनकुदळे यांच्या समवेत राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख प्रा.भक्ती पाटील, प्रा. दत्तात्रय मांजरे व मुलाखतकार विद्यार्थी, विद्यार्थीनी

मा.प्रभाकरवी देशमुख एल.बी.आय. उपक्रमाविषयी माहिती घेताना

माणदेशी फाउंडेशन, म्हसवड येथे मा.प्रेतना सिन्हा यांची सविच्छा भेट

पोलीस अधिकारी दहिबडी पोलीस स्टेशन यांच्या सत्कार प्रसंगी मा.प्राचार्य डॉ.एस.टी.साळुंखे व उपप्राचार्या सौ.नंदिनी साळुंखे व इतर